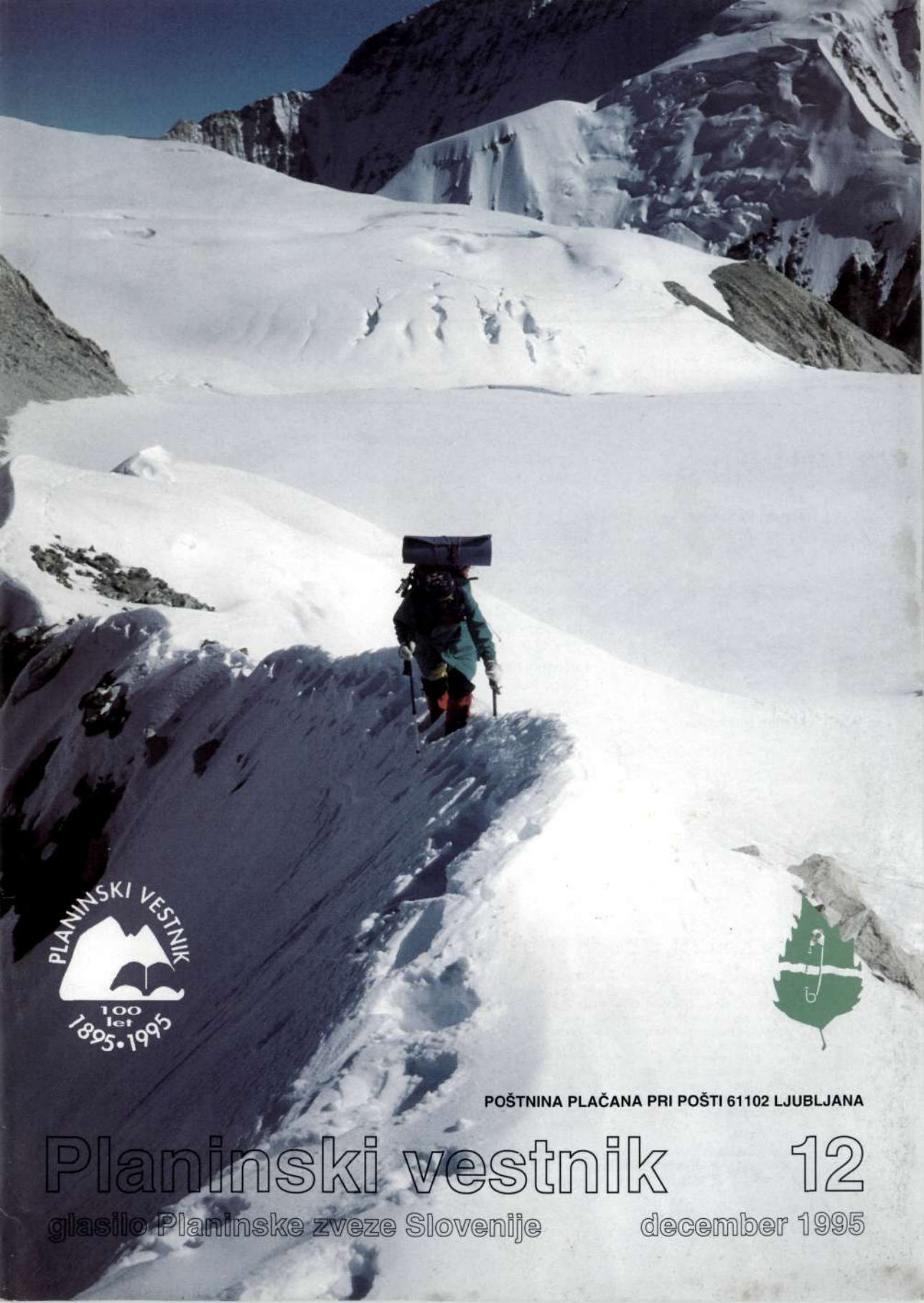

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

12

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1995

12

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Visoka gora, ki meče dolgo senco	513
Pavle Šegula	Pragovi tveganja	515
Tone Škarja	Alpinist, gorski reševalec, odpravar	516
Marjan Raztresen	Dr. Miha Potočnik (1907-1995)	518
Tadej Golob	Smrt na Pisang Peak	520
Andrej Štremfelj	Terra nostra	522
	Nevarne grožnje snežene gore	525
	Plazovi so morili po Himalaji	529
Boris Sila, Stanislav Pinter	Srce in hoja v gore	530
	Krplje so spet moderne	533
	Najprijetnejše planinske kočje '95	534
Vojko Čeligoj	Gora, ki je večno na meji	535
Dr. Miha Potočnik	Posušeni rožmarin	536
Miha Lipušček	Blekov Pepi z Javorce	540
Nada Mlač	Škotska gorska pustolovščina	541
Marjan Bradeško	Trave so polegale	544
	Odmevi	545
	Iz planinske literature	548
	Društvene novice	555

Slika na naslovni strani: **Gaz pelje proti vrhu Čo Oja**

Foto: Andrej Štremfelj

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelšek. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOSKRIČ d.d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometu davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

SLOVO OD ČASTNEGA PREDSEDNIKA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE DR. MIHE POTOČNIKA

VISOKA GORA, KI MEČE DOLGO SENCO

Letošnjega 29. septembra je **dr. Miha Potočnik**, častni predsednik Planinske zveze Slovenije, praznoval 88. rojstni dan, v soboto, 28. oktobra dopoldne, je doma v Ljubljani mirno zaspal v naslonjaču, v petek, 3. novembra, je nekaj sto prijateljev skupaj z družino in sorodniki žaro z njegovimi posmrtnimi ostanki na ljubljanskih Žalah pospremilo k večnemu počitku. Očitno je imel dr. Potočnik veliko prijateljev: svojci so ga želeli pokopati v ozkem družinskem krogu in v krogu prijateljev, zadnjič so se prišli od njega posloviti predstavniki planinskih organizacij iz Hrvaške, Avstrije in Italije, tudi **dr. Kuchar**, soustanovitelj srečanj planincev treh dežel, in dolga vrsta slovenskih alpinistov. Prišli bi iz številnih slovenskih planinskih društev s planinskimi prapori, pa so upoštevali željo pokojnikovih svojcev. Prišli pa so kar številni gorski reševalci in nekateri stari planinski prijatelji, tudi **dr. Franc Novak** in **Vinko Hafner**.

Pred katafalkom se je od pokojnika najprej poslovil njegov sin **Miha Potočnik**, ki je povedal:

»Dragi oče!

V svojem 89. letu si spokojno odšel na svojo zadnjo pot — za družino dobri oče in dedek, vzoren življenjski drug. Bil si odličen pravnik, predan družbeni delavec, uspešen planinec, alpinist in gorski reševalec.

Ob najinem zadnjem srečanju, dva dni pred smrtjo, si mi še dejal, da v tvojem življenju ni ničesar, kar bi obžaloval. Poštenje in čista vest sta bili tvoje vodilo skozi življenje.

Vse, kar si se namenil, da boš postoril v svojem življenju, si tudi opravil. Zadnje delo bo izdaja knjige spominov na gore z naslovom »Posušeni rožmarin«, za katero si pravkar popravil krtačne odtise in tako izpolnil še svojo zadnjo nalogo, ki si si jo zadal.

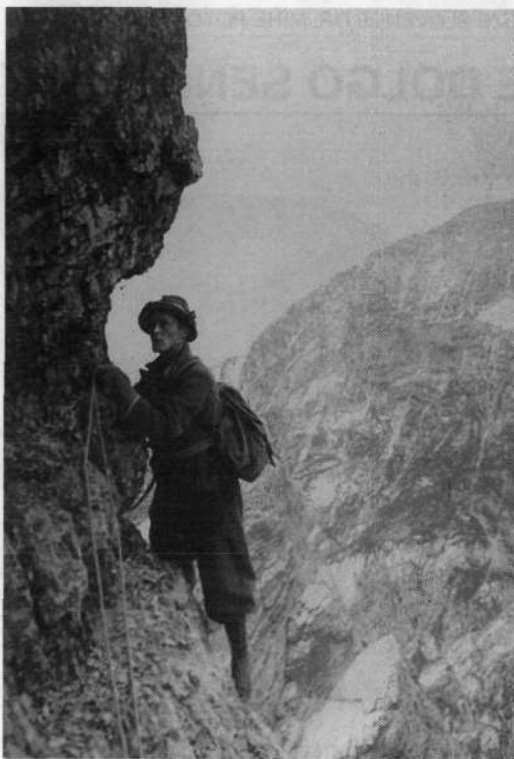
S teboj sem vžljubil naše gore, skrivna brezpotja na lovskih potepih, tuje kraje in gore, kjer si imel številne

prijatelje. Naša družinska srečanja si obogatil s številnimi zanimivimi zgodbami, z iskrivimi domislicami in modrostmi, ki nam ostajajo za dediščino.

Bil si iskrivega duha, ki te je spremljal in reševal v najbolj kočljivih situacijah. Vsaj sedemkrat si se izognil gotovi smrti. Smrt te je počakala v tvojem slogu: Zvečer greš zdrav spat, zjutraj se mrtev zbudiš. Umrl si zjutraj

*Vesele in zadovoljne božične praznike
in srečno, zdravo, vsakeršnih uspehov polno novo leto 1996
želita svojim sodelavcem, planinskim prijateljem
in vsem drugim gornikom ter njihovim družinam
uredništvo in uprava
Planinskega vestnika*

Dr. Miha Potočnik v Severni triglavski steni

Foto: dr. Stanko Tominšek

— za vedno zaspal na stolu, ko si šel prejšnji večer še zdrav spat.

Nad vse si ljubil domači dom na Belci — Smrčarijo, spoštoval očeta in svojo mater, ki sta ti bila vzornika za vse življenje.

Pomagal si številnim ljudem v stiski, najsi bo sorodnikom ali prijateljem, znanem in neznancem.

Tik pred smrtjo si še zase zapisal: »Nobena gora se mi ni zamerila, nobena me ni zavrnila. Večina so bile prijazne, nekatere neprizadete opazovalke«.

V pogovorih, katera gora ti je bila najbolj pri srcu, si odgovarjal: »Vsaka — ker je gora in ker je slovenska«.

Vem za tvojo skrivnost: poleg Triglava in njegove stene ti je ostala najdražja še Široka peč v Martuljku, kjer si sklenil svojo plezarijo na najini skupni in nepozabni zadnji plezariji. Tebi je bilo tedaj 66 let, meni 33, pri svojih 80 letih si bil zadnjič vrh Triglava.

Preživel si vse svoje gorske tovariše, razen enega tudi prijatelje. Umrl si kot zadnji član »zlate naveze«. S teboj je končano romantično obdobje viteštva v naših gorah.

Naj končam s tvojo mislijo: najlepši trenutek na turi je pač tisti, ko po krajšem ali daljšem naporu srečno dosežeš svoj cilj — vrh, tam lepo sedeš, odložiš nahrbtnik in se zazreš, sam s seboj zadovoljen, čez stene in grebene v daljavo. Kje daleč so skrbi in nadloge! Dosegel si svoj cilj — svoj vrh.

Hvala ti za vse — pa brez zamere, kot si imel navado reči.

Ohranimo nanj večni spomin!«

Za njim je govoril predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**, ki je dejal:

»Planinski organizaciji so vedno dajali pečat ljudje, ki so razvijali planinsko misel in idejo, širili obzorja, premikali zakoreninjene meje možnega, tvegali v svojih odločitvah in dejanjih. Ker so znali preleti duha, energijo in voljo v dejanja, ki so krepila in širila organizacijo, so pustili v njej trajne, neizbrisne sledi svoje biti.

Globoko brazdo, ki je lastna samo velikim ladjam, pušča v planinski organizaciji **dr. Miha Potočnik — Smrčarjev Miha**, alpinist, gorski reševalec, predsednik in častni predsednik Planinske zveze Slovenije.

V gorah je bil sicer pohleven romar, ves prevzet od veličastja in lepote gora, vendar pa mož z velikimi željami in korajžnimi namerami. Že tak se je pokazal na začetku goriške poti, ko je vodil jeseniško podružnico Skale. Kot skalaš je v družbi z **Jožo Čopom** in **dr. Stankom Tominškom** pri nas preplezal vrsto prvenstvenih smeri. Skalaši so v alpinističnem pogledu rešili večino domačih plezalnih problemov. Bil so privrženci rekla 'Kjer je volja, tam je pot'. Obenem so ti mladi plezalci, med katerimi je bil tudi dr. Potočnik, prevetрили planinsko organizacijo in jo ohranili pri življenju. Z odpiranjem novih področij udeleževanja v gorah so jo vsebinsko obogatili in iztrgali iz hotelsko gostinske usmeritve.

Po drugi svetovni vojni je po katastrofi v Špiku prevzel vodenje Gorske reševalne službe pri PZS in jo v dvanajstih letih vodenja temeljito organizacijsko in strokovno prenovil. Vseskozi je zagovarjal in obdržal usmeritev, da morajo biti reševalci amaterji po statusu in profesionalci po sposobnostih. Reševalci so se pomladili, služba pa je prevzela vlogo neformalnega vodje vzgoje in izobraževanja v planinski organizaciji. Daljnega leta 1960 pa je zahteval, da mora postati GRS služba z javnim statusom. Za takratne razmere heretična zahteva je bila udeležena pred dvema letoma.

V gorah se snemajo maske in prihajajo na dan resnični, neponarejeni in nenaličeni obrazi. Zato je mehkoba njegove duše najbolj prišla do izraza v odnosu do gorskega okolja. Lahko da je nanj vplival prvi slovenski film 'V kraljestvu Zlatoroga', pri snemanju katerega je sodeloval. Nedvomno so mu gore v podzavest vtisnile sporočilo pravadne trentarske pravljice o Zlatorogu. Z osebno izpostavljenostjo in avtoriteto planinske organizacije je preprečil gradnjo nekaj gorskemu okolju škodljivih načrtov in aktivno uveljavljal sporočilo Zlatoroga pri sprejemanju Zakona o triglavskem narodnem parku tudi za ceno zamer takratnih političnih veličin. Zato je bilo že skoraj samoumevno, da je tudi vodil prvi svet Triglavskega narodnega parka.

Ni pa dočakal prelitja pravljice o Zlatorogu v današnji jezik na filmsko platno, kar si je naravnost strastno želel. Da je to sporočilo univerzalno in za današnje čase še kako aktualno, se zavedamo vsaj tisti, ki smo nekega avgustovskega večera sedeli v Vratih ob tabornem ognju in zamaknjeno poslušali njegovo pripoved.

Suhoparni kronisti bodo dr. Miho Potočnika predstavljali predvsem kot alpinista, gorskega reševalca in pravnika. Doktoriral je 1933. leta na ljubljanski Univerzi. Odvetniški poklic je začel opravljati v pisarni **dr. Aleša Stanovnika** na Jesenicah. Vojno je prebil v zaporih, internaciji in v narodnoosvobodilni vojski. Bil je direktor jeseniške železarnice, pomočnik ministra za ko-

Srečanje po desetletjih: Dušan Prevorsek in Miha Potočnik 25. junija 1995 pri Prevorškovih v Zapodnem v Zadnji Trenti

munalne zadeve, tajnik Ljudske skupščine Slovenije in sodnik Ustavnega sodišča.

Za delo v gorski reševalni službi, alpinizmu in planinski organizaciji je prejel Bloudkovo nagrado, Nagrado OF, Red zaslug za narod s srebrno zvezdo, Red dela z rdečo zastavo, Red zaslug za narod z zlato zvezdo in Srebrni častni znak svobode.

Tudi njega je tu in tam mučilo vprašanje, zakaj in čemu lazimo po gorah. Prepričan sem, da je zase našel odgovor, sicer ne bi bil tako plodovit in vsestranski. Planinstvo mu je bila srčna zadeva. Pripovedoval nam je, da gora ne podarja ničesar, pač pa zbujala v človeku

najbolj nesebične lastnosti. Zato je v desetletjih svoje zraščeniosti z gorami zrasel v visoko goro, ki meče dolgo senco. V planinsko organizacijo je v štirinajstih letih predsednikovanja vnesel podjetnost, veselje, vedro in dobro voljo, tovarištvo, pogum in požrtvovalnost ter ostro sodbo. **Andrič** je nekje zapisal, da vse na svetu želi biti most; nasmeh, stisk roke, preblisk v očeh so iskanje poti do bližnjega. Mihovo delo, ki nam ga zapušča v varstvo, je bilo en sam most: med goro in človekom, med **Aljažem**, **Kugyjem**, **Jugom** in sedanostjo, med modrostjo in mladostjo. Izoblikoval se je lik, ki bo ostal kot vzor. Njegovo dobro ime bomo varovali vsi, ki stopamo po njegovi poti.

Mnogi med nami smo imeli z Mihom nekaj skupnih trenutkov, ki so odslej samo še spomini. Ta hip in razpoloženju primerno naj preberem posvetilo, ki mi ga je zapisal pred dvajsetimi leti v svojo knjigo 'Srečanja z gorami': 'Šele na stara leta vidim, kako je bila s pomočjo naših gora srečna moja mladost'.

Žalostnega razpoloženja in trpkega spoznanja o minljivosti življenja smo mnogi, ki nam je Mihova smrt težko legla na dušo. Planinci smo ogromno izgubili, še največ pa njegovi bližnji. Zato soprog Hildi, sinu Mihi in hčeri Katarini izrekam sožalje in globoko spoštovanje.

Slava njegovemu spominu!

Potem ko so pevci zapeli nekaj pesmi, predvsem planinskih, ubranih razpoloženju primerno, je žalni sprevod s Plečnikovih Žal odšel mimo obeh cerkvá na staro

namesto komentarja

PRAGOVITVEGANJA

Do kod segajo meje človekovih zmogljivosti? Do največjih daljav in do največjih višav, o tem ni nobenega dvoma! Vendar ne za čisto vsakega, kajti vsak ima neke meje, ki jih ne bi smel prekoračiti, če se hoče izogniti smrtni nevarnosti.

Marsikdo bo seveda dejal, da je nekdo moral prvi priti na Severni in Južni tečaj, na najbolj oddaljen samotni otok, v najglobljo podzemsko jamo, ki je bila dotlej znana, v najgloblje pragozdove, na najvišje gorske vrhove, v dotlej neprehojena ledena prostranstva, v osrčja pustinj in puščav, h kraterjem vulkanov, v morske globine brez svetlobe in v prostranstva vesolja. Prišli so, seveda, vendar z velikansko dozo tveganja, ker jim je bil to popolnoma ali skoraj poklic, za katerega so se dobro izvežbali in v katerem uspevajo le tisti, ki dosežejo nekaj več kot so drugi pred njimi.

To so potem narodni junaki, ki jih želi marsikdo posnemati, pa čeprav se je s to dejavnostjo začel ukvarjati še čisto pred kratkim, v zrelih letih tako rekoč.

Ko človek kupi nahrbtnik in hribovske čevlje in ko gre dvakrat, trikrat na Šmarno goro, seveda še ne bi smel

iti na Triglav, čeprav »je znao, da tja gor že vsak pride«. Ko je bil dvakrat na Grintovcu in enkrat na Triglavu, sicer pa nikjer drugje v gorah, verjetno še ne bi smel poskušati poti na Grossglockner ali na Mont Blanc.

Odkar so v modi trekingi, bi kar vsak šel okoli Anapurn, čeprav je tam treba iz dneva v dan kakšnih deset dni hoditi od jutra do večera in priti tudi na precejšnjo nadmorsko višino. Čeprav vodniki pred odhodom odsvetujejo takšno pot bolnikom, marsikdo zamoči, da ima vodo v kolenu, kronično vnetje ledvic, vrtoglavice, razjedo na želodcu, ki občasno krvavi, bolezen, zaradi katere bi moral biti zdravnik vsak trenutek kje blizu, ali pa samo preprosto tako slabo kondicijo, da na tako dolg pohod ne bi smel iti. Potem se zgodi, da srčnega bolnika na gorski poti, slovenski ali nepalski ali južnoameriški, zadene kap, kot zadene tenisača, gorske tekače in gorske kolesarje in vse ultra rekreativne športnike, ki se zgledujejo po poklicnih ultra in super asih, katerih imena berejo v časnikih. Triatlona jeklenih ne zmoro vsak, kot ne zmoro vsak priplezati na osemtisočmetrsko goro.

O teh mejah govorimo: vsak ima svojo, ki je ne bi smel prestopiti, preden ne bi po vrsti prestopil več nižjih pragov takšnih preizkušenj.

Že zdaj, pozimi, naj bi začeli vsestransko premišljevat o poletnih velikih načrtih. Pa ne samo za mizo in v topli sobi pred televizorjem.

Marjan Raztresen

pokopališče, kjer so posmrtni ostanke pokojnega zaslužnega slovenskega planinca položili v družinski grob. Ob odprtem grobu se je od svojega društvenega člana poslovil predsednik Planinskega društva Ljubljana Matica **Marjan Oblak**, ki je med drugim dejal tudi tole:

»Planinske koče, domovi in pota v visokogorju so narodno bogastvo, ki ga z vestnim delom ohranjajo člani planinskih društev. Naš Miha je dosegel, da je bilo to delo podprto s sistemskim dogovorom o sofinanciranju visokogorskih postojank in potov iz državnega, takratnega republiškega proračuna.

Njegova ideja in povsem realna potreba je bila obnova Doma na Kredarici za tretje tisočletje. Ta dom je naš narodni ponos in bo 100-letnico, odkar je prvo kočjo postavil **Jakob Aljaž**, praznoval 10. avgusta 1996. leta — ob tem prazniku se bomo hvaležno poklonili tudi Mihovemu spominu.

Naša majhna dežela, slovensko planinstvo in konica te organizacije, alpinizem, so čutili potrebo in sposobnost za uveljavljanje v svetu in tekmi z državami povsem drugih gmotnih razsežnosti. Slovenskemu alpinizmu so se pod Mihovim vodstvom odprla vrata v himalajski svet ledenikov in osemtisočakov. Ideja, volja, zavze-

tost, podprta s strokovnostjo, so zmagali in dosežki slovenskih alpinističnih odprav so se vpisali v anale svetovne alpinistične zgodovine.

Spoštovani žalni zbor!

V imenu planinskega društva Ljubljana-Matica, katerega član je bil dr. Miha Potočnik polnih 70 let, izrekam družini in svojcem globoko sožalje, vam, njegovim planinskim prijateljem, pa želim, da bi spoznali in raziskali, vsak na svoj način, bogato duhovno dediščino dr. Mihe Potočnika. To naj bo naša zaveza ob slovesu za teboj, dragi Miha.

Ko se bom nekega jutra poslovil —

ne žalujte, prijatli —

ozrite se na ožarjene vrhove

vzhajajočega sonca — to je življenje!«

Potem so gomilo obložili z vencami in cvetjem, čeprav je bilo v osmrtnici najožjih svojcev zapisano, naj prijatelji namesto cvetja na njegov grob darujejo za Planinski vestnik, kot je pogosto daroval tudi sam dr. Miha Potočnik za revijo, v kateri je tako pogosto sodeloval s prispevki in ki mu je bila do zadnjega zelo pri srcu.

Nebo nad Ljubljano je bilo modro, ko so se pogrebci razhajali. Kamniške Alpe so bile lepa kulisa severnega neba nad mestom.

IZTEKLO SE JE BOGATO IN USTVARJALNO ŽIVLJENJE

ALPINIST, GORSKI REŠEVALEC, ODPRAVAR

PAVLE ŠEGULA

Življenje slehernega človeka je zaključena celota. Brez njegove volje in v vsej nebogljenosti se začne ob rojstvu, da bi se nekega dne — spet brez volje in želje prizadetega — izteklo in za vselej usahnilo v nepovratni preteklosti. K sreči je med tema dvema mejnikoma pot bivanja, zaznamovana z dejanji, ki se, včasih v pozne rodove, ohranjajo v spominu svojcev, sodobnikov in sopotnikov.

Bilo mi je dano, da sem na svoji življenjski poti spoznal mnogo imenitnih ljudi in bil tudi sodelavec in prijatelj **dr. Mihe Potočnika**, ki me je sedaj že kar davnega leta 1960 uvedel v Gorsko reševalno službo. Bil mi je vzornik tudi na drugih področjih planinske dejavnosti. Bilo je mnogo skupnih nalog in poti, zato menim, da lahko vsaj za silo zadovoljivo napišem nekaj besed o njegovem delu.

Slovensko GRS je kot načelnik vodil od leta 1952 do 1965. V času krize, leta 1952, jo je postavil na temelje, ki drže že štiri desetletja in vse do današnjih dni niso utrpeli bistvenih sprememb. Izjema je le to, da so se več kot v celoti uresničile smernice, ki jih je predstavil aprila 1960 v Matki pri Skopju na plenumu Planinske zveze Jugoslavije. V njimi je predstavil GRS in utemeljil zahtevo, da se jo kljub njenemu prostovoljnemu značaju obravnava in financira kot javno službo.

Seveda dela ni opravil sam, a njegova zasluga je, da je kot načelnik znal ustvariti in voditi Komisijo za ustvarjal-

nimi in odgovornimi člani, ki so bili pod njegovim vodstvom deležni najširše samostojnosti.

Vse to prav gotovo ni bilo naključje.

Po eni strani je to omogočal njegov širok značaj, po drugi pa njegove tedaj že četrstoletne izkušnje gorskega reševalca. Nič pri njem ni bilo naključno.

(PRE)POGOSTE REŠEVALNE AKCIJE

Še ne štirinajstleten je prvič na Triglavu. Dve leti kasneje med prečenjem Kamniških in Savinjskih Alp pokaže, da ni le gorenjskim goram zapisan lokalpatriot. V Hudem prasku na Mrzli gori okuša slast plezanja v strmih brezpotjih. Dve leti kasneje je prvič na Grossglocknerju.

Leta 1927 je na vrsti prvi izmed devetindvajsetih prvenstvenih vzponov, ki ga opravi v družbi s **Pavlo Jesihom** in **Jožetom Čopom** v severni steni Jalovca. Ob prvenstvenih vzponih se nizajo neshete ponovitve smeri v domačih stenah, vzponi v kopni skali in zimskih razmerah pa v evropskih ledeniških gorah od Avstrije prek Švice do Francije. Vse to zvesto opisuje na straneh Planinskega vestnika in drugod.

Žal je to tudi čas gorskih nesreč, ko so med ponesrečenimi gorniki številni znanci alpinisti. Seveda je to tudi čas kar prepegostih reševalnih akcij. Podatki o teh so se v arhivih, žal, slabo ohranili. Točno število ni znano, ve pa se, da sta v času med 1. in 2. svetovno vojno največkrat reševala prav Joža Čop in Miha Potočnik, sicer nerazdružljiva tovariša v navezi.

Mojstranško-jeseniški gorski reševalci v Vratih okoli leta 1930: zadaj stojijo Albin Čop, Miha Potočnik, Matevž Frelih, Lojz Rekar, Vreckinov fant — Lah; sedijo Pavel Luckmann, Joža Čop, Avstrijec Hans Kopanda (prva ponovitev Prusik-Szalayeve smeri), Feliks Zima — Železnik, Henrik Jeklic — Valavcov

Po Mihovih pripovedih in beležkah vemo, da sta leta 1927 s Čopom pomagala **Tonetu Guerri** in Pavli Jesihovi v severni steni Špika, kar je bila menda njegova prva, čeprav ne »povsem prava« reševalna akcija. Med »bolj znanimi« omenja reševanje 1. 9. 1929 ponesrečenih **E. Bračiča** in **H. Brandta** v kratki nemški smeri v severni steni Triglava, 1. 7. 1930 ponesrečenega **Wolfa Luckmanna** pod Velikim Oltarjem, 11. 8. 1930 v Slovenski smeri huje poškodovanega **Vojislava Abakumovića**, 16. 7. 1933 ponesrečenega **Marijana Grebena** v prepadih pod Tominškovo potjo, 12. 4. 1936 pod Kredarico ponesrečenega **Stanka Dolharja**, 25. 7. 1936 v Skalaški smeri ponesrečenih **Sava Domiclja** in **Egona Lettnerja**, 19. 8. 1938 na južno stran Triglavskega grebena padlega **Rajka Justina**, 27. 8. 1939 v severni steni Špika preminulega **Albina Zupana** in 21. 7. 1940 v severni steni Razorja ponesrečenega **Juleta Gabrovška**. Med hujše šteje reševanje 31. 7. 1933 pod vrhom Visokega Rokava preminulega gimnazijca — plezalca in smučarja **Franca Lečnika**.

Razumljivo je, da je razgledani, šolani mladenič, v tridesetih letih že doktor prava, z odprtimi očmi spremljal tudi obrobje oziroma ozadje dogajanja, še posebno organiziranost gorskega reševanja v alpskem svetu sploh in posebej v Sloveniji.

IDEALEN NAČELNIK GRS

Kot možen datum ustanovitve GRS ocenjuje reševanje trentarskih vodnikov po nesreči **dr. Stojca** v steni Škrlatice 9. 8. 1909, pa ustanovitev reševalne postaje v Kranjski Gori 16. 6. 1912, in zimo 1922/23, ko je bil ustanovljen Osrednji reševalni odsek celotnega SPD in so nastajali reševalni odseki pri nekaterih podružnicah SPD. Prednost dá Kranjski Gori, kjer je bila ustanovitev reševalne postaje »najbolj markantna in tudi formalno dokumentirana ter krita z uradnim sklepom ene, v tistih časih najvažnejših podružnic SPD«.

Nedvomno je trideset let kasneje po nesreči v Špiku, leta 1952, ob prevzemu funkcije načelnika Komisije za GRS pri Planinski zvezi Slovenije, razmišljal tudi o šibkosti in nemoči prvega Osrednjega reševalnega odseka SPD, ki si je šele leta 1933 z novo kadrovsko zasedbo in osebnostjo **dr. Bogdana Breclja** toliko opomogel, da je do neke mere lahko predstavljal enotno GRS.

Prav gotovo je mislil na številne nedorečenosti glede vloge in pristojnosti centralnega in podružničnih odsekov v tridesetih letih, pa na vprašanje, kako kriti stroške reševanja, ter na slabosti in pretirano povojno organiziranost s Centralo GRS na Jesenicah z nenehno nestabilnimi bazami in postajami GRS.

Spričo tega si je bil v celoti na jasnem, da naj bodo postaje GRS prilagojene potrebam in razsežnosti terena, kjer se dogajajo nesreče, akcijsko in organizacijsko samostojne, Komisija pa koordinator in nosilec dejavnosti pri reševanju nalog skupnega pomena.

Jasno mu je bilo, kdo naj krije stroške reševanja, ki so jih v času med vojnama nekateri odborniki SPD — ob enodušnem nestrinjanju reševalcev — brezuspešno hoteli naprtiti kar ponesrečencem in njihovim svojcem. Jasno je bilo, da GRS rešuje vse od kraja: člane in nečlane planinske organizacije, domačine, tujce, kogarkoli.

Bil je idealen načelnik, ki je vedel za številne čeri že davno prej, kot bi lahko postale nevarne. Storil je vse, da se sploh niso pojavile.

V njegov čas sodi uvajanje sodobnih pripomočkov za reševanje, ki sta ga začela že **inž. Miro Dermelj** in **Uroš Župančič** s tovariši v Centrali GRS. Z moderno tehniko reševanja, za katero je imel vse razumevanje, jeklenicami, Grammingerjevim sedežem in Marinerjevi gorskimi nosili, vitlom in drugim se je seznanjal v teoriji in praksi ter v stikih z vodilnimi strokovnjaki iz Avstrije in Nemčije, katere je julija 1955 med vajami in demonstracijo na Vršču presenetil z usposobljenostjo naših reševalcev. Še istega leta, 29. in 30. oktobra

1955, je z **dr. Andrejem Robičem** na ustanovnem občnem zboru s predstavniki alpskih dežel Avstrije, Francije, Italije, Južne Tirolske in Nemčije soustanovitelj Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR) in vodja delegacije GRS Slovenije in Jugoslavije. Na tem mestu ostane do leta 1965, ko ob prevzemu dolžnosti predsednika PZS odda funkcijo načelnika Komisije za GRS pri PZS **Binetu Vengustu**.

PREPREČEVANJE NESREČ

To so bila dinamična leta sistematičnega dela in napredka, ki ju ni bilo konec niti po Mihovem odhodu — dokaz, da je ustvaril dobro ekipo, ki je po njegovem slovesu ni ogrozila nobena kriza, sicer tako značilna ob menjavah vodstev.

Uvajali smo novosti, nove panoge: lavinske pse, radijske zveze — prve raziskave, poskusno omrežje in projekt radijskih zvez GRS, tipanje o možnostih letalskega reševanja pri **generalu Ulepiću**, načelniku jugoslovanskega vojnega letalstva, sistemsko financiranje GRS.

V okviru IKAR je sklenil pogodbe o medsebojnem reševanju z GRS Avstrije, Italije, Južne Tirolske. Imel je posluh za strokovno literaturo v domačem jeziku, bodi-

Otvoritev meddeželne planinske transverzale Pot prijateljstva leta 1972 v Celovcu — od leve proti desni dr. Miha Potočnik (PZS), dr. Buch (SPD Celovec), Mario Lonzar (CAI Gorica), tedanji koroški deželni glavar Hans Sima in za njim dr. Klaus Kummerer

si za izvirna dela, bodisi za prevode. Vzdrževal je stike z organi oblasti — Sekretariatom za notranje zadeve, milico, Civilno zaščito, JLA in z reševalnimi službami sosednjih Koroške, Štajerske in Julijske krajine.

Dr. Miha Potočnik (1907—1995)

Preminelemu častnemu predsedniku Planinske zveze Slovenije je usoda že vnaprej začrtala dolgo življenje, saj mu je za vsako življenjsko obdobje namenila pravo mero pravih doživetij in nalog, da jih je mogel živeti in izpolnjevati častno in brez hlastave naglice.

Rojen v osrčju gora in za gore, bi lahko rekli ob njegovih mladostnih in radostnih gornjskih pustolovščinah. Bil je kremenit Slovenec in kot pravoveren skalaš je menil, da je poglavitna dolžnost predvojnih slovenskih alpinistov preplezati naše najimenitnejše stene pred tujci, predvsem pred Nemci (Avstriji). Uspelo mu je, da je z duhom Skale premostil vrzel uničujoče vojne, ki jo je — mimogrede rečeno — preživel, kot se spodobi za slovenskega rodoljuba, in da se je nanj lahko prijel cepič povojne generacije, sicer prav malo »spoštlijeve« do predvojnih dejanj.

Uspelo mu je tudi premostiti medgeneracijske razlike in usmeriti težnjo mladih po afirmaciji v svetovno areno — v Himalajo. Zakaj ni prišlo do dolgo načrtovane, pripravljane in predvsem željene prve himalajske odprave že konec petdesetih let, najbrž ne bomo nikoli zvedeli, a prav Potočnik je bil tisti, ki mu je z vztrajnostjo uspelo omogočiti nekaj najpomembnejših naslednjih, od Trisula 1960 do Everesta 1979, kar je bil v takratni Jugoslaviji zanj velik političen dosežek. Za odpravo Everest '79 je

menil, da je krona njegovih organizacijskih prizadevanj, zato je svoje slovo od štirinajstletnega uspešnega predsedništva zvezal z njenim povratkom in prav zato sklical skupščino dva meseca pozneje. Pogumno dejanje, vredno nekdanjega skalaša, saj uspeh odprave vse do konca ni bil prav nič gotov!

Še prej je bil načelnik slovenske GRS, pravzaprav njen modernizator. Uspelo mu je iz nje narediti javno službo. Ves čas, ko je bil načelnik GRS, in tudi kot predsednik PZS, pa je kot dober pragmatik držal dežnik in odpiral vrata slovenskemu alpinizmu. Ob tem se je zmozel iskreno veseliti njegovim uspehom, čeprav jih sam osebno ni bil deležen. Tej redki dobri lastnosti med alpinisti se imamo zahvaliti za zlato dobo slovenskega himalajizma.

Svoje načelovanje slovenskemu gorništvu je jemal kot poslanstvo, kot priložnost, da javno uveljavi planinstvo, alpinizem, GRS in varstvo narave. Tudi Triglavski narodni park je njegov dosežek. Morda je bil kdaj nezadovoljen z nerazumevanjem in (ne)hvaležnostjo, a je to očetovsko in moško prestopil z mislijo, da »bodo prej ali slej že spregledali«.

Slovenijo je dostojno predstavljal v mednarodni gorniški (UIAA) in gorsko reševalni (IKAR) organizaciji, bil je glavni pobudnik in nesporen voditelj trideželnega gorniškega združenja Slovenije, Koroške in Furlanije-Julijske krajine, bil je reprezentativna slovenska osebnost.

Usoda mu je bila naklonjena tudi ob koncu — manj kot teden dni pred smrtjo sem ga srečal na ulici, čilega, bistrega in pokončnega.

Tone Škarja

To je bil tudi čas sistematičnega uvajanja rednih tečajev za pripravnike in člane, za inštruktorje in specialiste GRS v slovenskem, pa tudi v jugoslovanskem merilu, saj v večini jugoslovanskih republik poprej ni bilo GRS, niti izkušenj o reševanju v gorah.

Posebno skrb je posvečal kvalitetni prvi pomoči in pridobivanju zdravnikov-reševalcev v vrste GRS. Z uspehom je bil lahko zadovoljen.

Utrjeval je čut za preventivno delo in nenehno prepričeval, da je za vse najboljše, če nesrečo v kali preprečimo.

Tako je bilo še tudi potem, ko je prevzel drugo planinsko dolžnost. Ostali smo odprti za napredek, dopolnjevali začeto, uvajali novo in Miha je bil tega vesel, ponosen na GRS. Spremljal je njeno delo in bil rad z nami, kadar smo ga vabili na svoja srečanja ali ga prosili za kakšno uslugo.

KANDIDAT ZA VODJO 1. JAH

Toliko o Mihi reševalcu. Rad pa bi zapisal še nekaj misli o Mihi organizatorju in članu odprav, saj sva tudi pri tem imela skupne opravke.

Že pred vojno se je bil udeležil nekaterih odprav slovenskih alpinistov v Alpe, kjer so osvojili nekaj najbolj markantnih vrhov. Izkazalo se je, da naši plezalci po znanju in pripravljenosti ne zaostajajo za plezalci iz bolj bogatih in alpinizmu bolj naklonjenih držav, kot je bila tedanja Jugoslavija. S poti so prinesli lepo bero vrhov in izkušenj, ne nazadnje tudi neznansko željo po osvajanju najvišjih gor našega planeta. Vojna je načrte prekinila, treba je bilo misliti na obstanek in kasneje na obnovo dežele in planinske organizacije.

Vse to ni oviralo z energijo in znanjem nabitih alpinistov, da se ne bi želeli pridružiti tistim srečnejšim, ki so v petdesetih letih dokazali, da za vztrajne tudi osemitsočaki niso nedosegljivi.

Med temi je bil tudi dr. Miha Potočnik, ki je leta 1955 ob ustanovitvi Himalajskega odbora PZS postal njegov član in kandidat za vodjo 1. jugoslovanske alpinistične himalajske odprave (JAHO). Naslednje leto je v enajstčlanski jugoslovanski odpravi, ki obišče Kavkaz. Lahko bi bila lep trening »himalajcev«, če ne bi udeležbe krojili nepoklicani po »narodnostni proporcionalnosti«. Le z mujo je k edinemu slovenskemu udeležencu **Tonetu Bučerju** uspelo »vrniti« še Miho in **Igorja Levsteka**.

Ruski alpinisti so vzeli zares samo te, potem ko so trije Slovenci poleg Elbrusa kot samostojna naveza osvojili še Bžeduh. Ostale so gostitelji pravilno opredelili kot »turiste«, o čemer se je v alpinističnih krogih govorilo še dolga leta.

Medtem se je »himalajcem« še kar naprej slabo pisalo. Neznanje, ozkost in nerazumevanje nekaterih nepoklicanih, a samozvanih vodilnih botrov, ki so v Sloveniji in Jugoslaviji odločali tudi o sredstvih, je bilo premagano šele leta 1960, ko je odprava krenila v daljno Indijo brez Mihe, ki se ji je zaradi zadržanosti odpovedal, še naprej pa sodeloval in zanj kot član Himalajskega odbora uspešno »brisal kluke in odpiral različna vrata«.

Leta 1963 na zahodnem vrhu Elbrusa (5633 m)

VODJA PRVE ODPRAVE KOTG

Tri leta kasneje je bila ustanovljena Komisija za odprave v tuja gorstva, ki je Miho predlagala za vodjo 1. JAOK (odprava na Kavkaz).

Ta je šla na pot leta 1963 in je delovala na območju »Alplagerja Elbrus«. Opravila je vrsto odmevnih vzponov na 14 vrhov. Miha se je posebej in dodatno proslavil z »uporom« zoper dnevni red tabora. Odklonil je udeležbo članov naše odprave pri jutranjih vajah »zarjatkah«, kar je bilo sicer nekaj nezaslišanega, na tihem pa tudi med sovjetskimi alpinisti sprejeto z odobravanjem in predmet hudomušnih komentarjev še leta potem. Slab vtis, ki so ga leta 1956 pustili »turisti«, je bil pozabljen in program naših naslednjih kavkaških odprav vse bolj prepuščen njim samim. Kasneje, poleti 1967, je Miha vodil še našo odpravo v Pamir — 1. JAOP, v katero smo na lastno pest »vstulili« tudi **Barbko Lipovšek-Ščetinin**. Ta je po vzponu in prečanju Pika Lenina v navezi z možem Petrom postala in precej dolgo ostala »najvišja Jugoslovanka«. Člani odprave so se izkazali s prečnjenji Pika Lenina in sosednjih šesttisočakov, medtem ko se je Miha v smeri Lipkina zaradi komplikacij z žuljem v taboru 4 na 6200 metrov vrhu moral odreči. Za njegova leta pa je dosežena višina gotovo bila vsega spoštovanja vreden, izjemen dosežek in najlepše vezilo ob šestdesetletnici.

Moja pripoved se sedaj izteka. Če bi sledil samo občutkom, bi poskusil napisati razmišljanje o življenju in smrti vsega živega, o številnih prijetnih, čeprav preprostih skupnih doživetjih in poteh z Miho, pa o pomenkih o stvareh, ki niso bili vselej za vsaka ušesa. Vendar bi tudi to ne bilo dovolj. Za človeka dejanj je treba vsaj na kratko navesti nekaj poglobljenih dosežkov, pri čemer žal marsikaj, morda celo pomembne stvari, ostaja neizrečeno.

Ljudi njegovega kova lahko kolikor toliko izčrpno opišejo samo študije, ki jih lepo dopolnjujejo njegova lastna literarna knjižna dela in članki.

Njegov čas se je iztekel.

Naj v miru počiva. V spominu in zavesti gornikov bo ostal slejkoprej spoštovan in prisoten še veliko, veliko let.

NA TREKINŠKI GORI JE PO STRMINI OMAHNIL CELJAN DRAGO ŽLOF

SMRT NA PISANG PEAKU

MARJAN RAZTRESEN

Prav na svoj 55. rojstni dan je 30. oktobra letos na pobočjih 6091 metrov visoke himalajske gore Pisang Peak končal svoje življenje planinec iz Celja **Drago Žlof**. Na zasneženi dokaj hudi strmini pod vrhom mu je zdrsnilo in je zgrmel 700 metrov globoko. Trije njegovi tovariši, prav tako kot Žlof udeleženci trekinga, ki ga je vodil gorski vodnik **Roman Robas**, so sicer videli, kam je padel, vendar mu niso mogli pomagati, ker je pri padcu dobil smrtno poškodbo. Posmrtni ostanke ponesrečenega planinca so že v ponedeljek, 13. novembra, pokopali na celjskem pokopališču.

ZADNJI VRH ZA KNJIGO

Na čisto zasebni treking okoli Anapurn v nepalski Himalaji je 20. oktobra odšlo 20 slovenskih planincev iz različnih predelov države, med njimi tudi Drago Žlof, ekonomist, zaposlen v celjski davčni upravi, član Planinskega društva Luče, ki se je s planinstvom aktivno ukvarjal že okoli 35 let. Dotlej je bil že na več trekingih, tudi v najvišjih pogorjih sveta, dvakrat tudi že v Andih, kjer je med drugim priplezal na 6958 metrov visoko Aconcaguo v argentinskih Andih, pa tudi na Kili-mandžaru in na več evropskih štiritisočakah.

Skupina trekerjev je to pot sicer odšla na pot okoli Anapurn, na treking torej, ki velja za enega od najlepših na svetu, predvsem pa je najbolj znan. Štirje med njimi pa so se že med pripravami v Sloveniji odločili iti na lep trekinški vrh Pisang Peak, ki je približno na sredini klasične trekinške poti okoli Anapurn in prav blizu te poti. To so povedali tudi vodji trekinga, ki jim je takoj dejal, da z njimi ne bo šel, ker mora predvsem voditi 16 drugih trekerjev, poti pa jim vendarle ni odsvetoval, ker je poznal njihovo dotedanje planinsko udejstvovanje in sposobnosti. Obljubil jim je, da jim bo v Nepal preskrbel dovoljenja za vzpon, svetoval jim je opremo in to, kako naj postopoma prodirajo proti vrhu, pa še to, da naj se ob kakršnemkoli poslabšanju vremena nemudoma vrnejo v dolino.

Za ta vzpon se je že v Sloveniji posebno navduševal Drago Žlof: s tem šesttisočakom je želel okronati svoje dosedanje vzpone na tako visoke gore in še ta vzpon vključiti v svojo knjigo »S celjsko zastavo na visokih gorah sveta«, ki jo je pripravljaval. Pred odhodom v Nepal je nekaterim prijateljem celo dejal, da je to njegova zadnja tako visoka pustolovščina.

Tik pred odhodom iz Slovenije je vodja trekinga Roman Robas zbolel za pljučnico, ker pa ni mogel odpovedati trekinga, pa tudi letalske vozovnice do Katmanduja in nazaj so bile že kupljene, je telefoniral svojemu dobremu znancu gorskemu vodniku v nepalsko prestolnico, naj prevzame njegovo delo, če ga bo bolezen vrgla v posteljo. Ta šerpa, ki je dotlej že večkrat vodil skupine

Drago Žlof leta 1986 pred planinsko kočjo pod Mont Blancom

okoli Anapurn, mu je obljubil pomoč in besedo tudi držal, kajti Robas je v Katmandu sicer poletel, tam pa je obležal.

PADEC V SMRT

Preden je skupina odšla iz Katmanduja, je organizator trekinga četverici še enkrat natančno razložil taktiko vzpona na Pisang Peak. Dejal jim je, naj si za vzpon in sestop vzamejo štiri do sedem dni časa, da bodo dobro aklimatizirani, kajti tako dela tudi večina drugih trekinških skupin; Pisang Peak je namreč eden od najbolj priljubljenih trekinških vrhov v anapurnskem pogorju.

Nedaleč od vasi Pisang se je četverica planincev, **Igor Varjačič** iz Kranja, **Mira Pintar** iz Škofje Loke, **Jernej Klinc** iz Orehovega pri Sevnici in Drago Žlof iz Celja, ločila od ostalih in se skozi to vasico odpravila na višino 5000 metrov, kjer si obiskovalci te gore najpogosteje uredijo navzgor pomaknjen bazni tabor. Pred odhodom so že za naslednji dan naročili nosače, naj jih počakajo pod goro.

Dne 30. oktobra so se iz tega baznega tabora v primernem vremenu napotili proti vrhu; ker so se odlično počutili, so še ta dan sklenili priti na vrh, česar si je posebno želel Žlof, da bi tako najlepše proslavil svoj 55. rojstni dan. Opoldne, ko naj bi se vrnili v svoj tabor, če do takrat ne bi prišli na vrh, kot jim je svetoval Robas, so bili tako visoko, da so vzpon nadaljevali in prišli na vrh skoraj točno ob enih popoldne. Čestitali so si, fotografirali drug drugega in gorsko panoramo, pol ure pozneje pa se odpravili navzdol. Ker so pot dobro poznali, ker je bilo vreme lepo in ker strmina, podobna kapi Grintovca, le da nekoliko bolj strma, ni bila ledena, so se odločili, da je varovanje nepotrebno in da bodo lahko varno sestopili nenavezani.

Le kakšnih sto višinskih metrov pod vrhom je Igor Varjačič, ki je hodil prvi, za seboj zaslíšal nenavaden

šum. Obrnil se je in videl, kako le nekaj metrov stran mimo njega drsi Drago, Mira in Jernej pa sta obstala kot ukopana. Drsel je vedno hitreje, do skalnega skoka, visokega kakšnih 200 metrov, prek katerega ga je vrglo in je trojici izginil izpred oči.

Kratek čas trije planinci niso mogli od razburjenja narediti koraka, potem je Igor šel do roba in z 200-milimetrskim teleobjektivom pregledal strmine. Nesrečnega tovariša je videl kakšnih sto metrov daleč med skalnimi skoki, položaj delov njegovega telesa pa je bil tak, da ni bilo prav nobenega dvoma, da mu ni mogoče več pomagati, potem ko ga je premetavalo kakšnih 700 metrov po snegu in skalah...

KREMIRANJE OB SVETI REKI

Karseda previdno so se trije brez besed odpravili v dolino, prišli okoli pol šestih popoldne v navzgor pomaknjeni bazni tabor in se pol ure pozneje spustili še do vasi Pisang. Naslednje jutro, 31. oktobra, so odšli v kakšne tri ure oddaljeno vas Manang in tam sprožili reševalno akcijo.

Med prvimi je za nesrečo zvedel Roman Robas v Katmanduju in se nemudoma odpravil na policijsko postajo; v Nepalju namreč ne sme nihče nič delati v gorah brez dovoljenja in ker trije slovenski planinci niti niso bili večši tako zahtevnega reševanja, so bili popolnoma odvisni od domačinov. Hkrati s tem, ko je poskušal dobiti dovoljenje za začetek reševalne akcije, je Robas po telefonu dobil Žlofovo ženo in sina, jima sporočil žalostno vest in ju hkrati vprašal, ali naj ponesrečenca pustijo na gori, ga spravijo v dolino in tam pokopljejo ali pa tam kremirajo, kajti prevoz trupla v krsti v Slovenijo bi veljal premoženje. Odločila sta se za slednje.

Po hudih mukah in velikanskih zapletih, ki so ga pripeljali do visokih nepalskih policijskih uradnikov, je Robas le dobil dovoljenje, da lokalni policaji truplo prinesejo v vas Pisang, izposloval pa je še dodatno posebno dovoljenje, da gre z domačini na goro k truplu tudi eden od Slovencev; na koncu koncev je imel nesrečni planinec pri sebi kaj denarja in kakšno dragocenost, ki seveda pripada njegovim domačim. Tako je z ekipo smel iti Igor Varjačič.

Truplo so 4. novembra zvečer prinesli v Pisang in ga naslednji dan ob sveti reki Marsiandi po lokalnih običajih upepelili.

Ta čas se je v Katmanduju začelo drugo poglavje te tragedije: kako uradno prinesiti pokojnikov pepel v njegovo domovino. Robas je storil vse, kar je bilo mogoče, premislil je vse možnosti, kupil je celo lepo žaro z vgraviranim nepalskim napisom, ki pa jo je potem nesel nazaj v trgovino, ko tamkajšnji policaji niso mogli najti predpisa, na podlagi katerega bi bil dovoljen tak izvoz. Oskrbel je le uradni mrljiški list, spisan v nepalskem jeziku in v nepalski pisavi ter podpisan s palčnim odtisom policijskega uradnika, dal ta dokument uradno prevesti v angleščino, pustil pokojnikove posmrtno ostanke v isti plastični škatli, v kakršni so mu jih dali v Pisangu, razložil po telefonu svojim trekerjem, da bi utegnil na poti na letališčih in mejah imeti težave, v katere ne bi

Napoved za prvo knjigo, ki jo je pripravljala Žlof, pozneje bi napisal še eno o poteh na visoke gore sveta

hotel vpletati še ostalih, in se 8. novembra iz Katmanduja odpravil proti domovini, plastično škatlo pa zavil v kato, nepalsko rutico, in vse skupaj shranil med svojo osebno prtljago, ki jo je imel vseskozi pri sebi.

Tri dni je potoval do doma, ker letalo iz Katmanduja, za katero je imel kupljeno vozno karto, ni odletelo, potem pa so se mu podrlle vse zveze za nadaljevanje potovanja. Šele 12. novembra zvečer je pripotoval na ljubljansko letališče Brnik, kjer ga je čakal Žlofov sin. Že dan pozneje, 13. novembra, so posmrtno ostanke nesrečnega planinca pokopali na celjskem pokopališču.

GORA NESREČNEGA IMENA

Ali ponesrečeni planinec vendarle ni tvegati preveč, ko se je odločil plezati na Pisang Peak? Malo pred odhodom v Nepal je imel namreč doma hudo prometno nesrečo, po kateri je čutil bolečine, zaradi tega pa so mu svojci in prijatelji celo svetovali, naj raje ostane doma in ne gre na tako naporno pot. Ni se dal pregovoriti. Tisti, ki verjamejo v namige usode, bi zanesljivo dejali, da je bil na nesrečo, ki se mu je pripravljala, opozorjen, vendar je opozorilo preslišal.

Pisang Peak je sicer izredno priljubljena trekinška gora, zaradi kar številnih vzponov nanjo pa se je na njej pripetilo že precej hudih nesreč. Najodmevnejša je bila vsekakor lanska, ko se je na njenih pobočjih hkrati smrtno ponesrečilo kar enajst ljudi, med katerimi sta bili tudi dve ženski, in sicer devet Nemcev, en Švicar in en Šerpa, stari med 33 in 58 let. Na Pisang Peak se je leta 1983 smrtno ponesrečil tudi hrvaški planinec **Velimir Sušak** iz Zadra.

Sicer pa je bilo na tej gori že precej slovenskih alpinistov. V osemdesetih letih so se nanjo kot alpinistični inštruktorji povzpeli tudi slovenski plezalci, ki so v bližnjem Manangu vodili šolo za nepalske gorske vodnike.

TERRA NOSTRA

TADEJ GOLOB

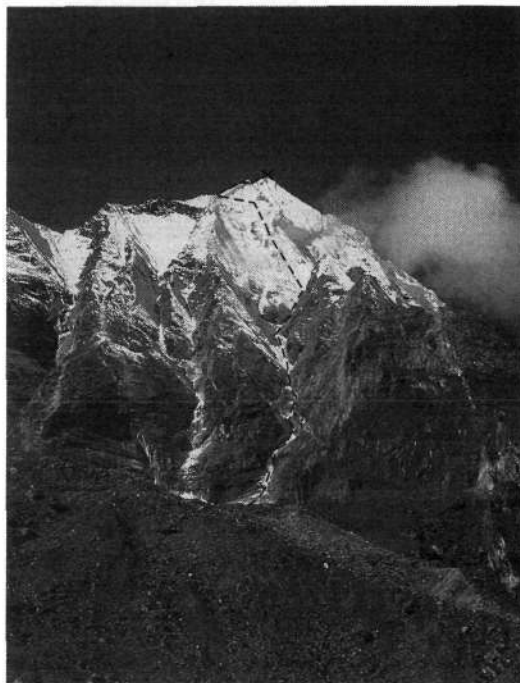
*Letošnjega oktobra sta bili v osrednjem delu nepalske Himalaje na območju, ki ga imenujejo Anapurnino svetišče in nad katerim dominira mogočna južna stena osematisočaka Anapurne I, dve slovenski mini odpravi: na 6501 meter visokem Singučuliju sta potegnili novo smer **Bojan Počkar** in **Žiga Petrič** (o njunem plezanju bomo poročali v prihodnji številki), v vzhodni steni 6441 metrov visokega Hiunčulija pa so preplezali novo smer **Tadej Golob**, **dr. Dušan Polenik** in **Tomaž Jeras**. Kako so tam plezali Golob (AO Železničar Ljubljana), Polenik (AO Rašica) in Jeras (AO Ljubljana Matica), nam opisuje prvi. (Op. ur.)*

Smer Terra nostra v severovzhodni steni Hiunčulija je visoka 1225 metrov in dolga dve leti in tri odprave. Toliko časa in toliko obiskov Nepala je namreč minilo od takrat, ko sem prvič slišal za to goro, pa do 12. oktobra letos, ko smo ob osmih zvečer dosegli bazni tabor in končali vzpon. Po vsem, kar se je v teh dveh letih zgodilo in kar se je dogajalo na zadnji odpravi in še pred njo, je bilo vse, kar sem ob prihodu do šotorov občutil, še najbolj podobno enemu samemu velikemu olajšanju. Poleg tega sem bil preveč utrujen, da bi bil lahko vesel.

Spomladi 1994. leta sta se v Himalajo odpravljala **Bojan Počkar** in **Štefan Mlinarič**, oba člana alpinističnega odseka Železničar iz Ljubljane. Oba sta bila pred tem že skupaj v Himalaji; poskusila sta preplezati zelo strmo severno steno Ama Dablama, kar pa jima, na žalost, ni uspelo. Za leto 1994 sta iskala steno, ki ne bi bila preveč težka, se pravi nekaj, kjer bi bile možnosti za uspeh večje in s čimer bi si lahko povrnila, kot temu pravimo, zaupanje sponzorjev in dajalcev denarja pri Planinski zvezi Slovenije. Nekje sta našla razglednico, na kateri sta bila južna Anapurna in Hiunčuli in se potem odločila za jugozahodno steno slednjega. Vprašala sta me, če grem zraven, bil sem zelo hvaležen za ponujeno priložnost in bil sem za.

SNÉŽNA BLISKOVITA VOJNA

Težko je reči, kako zahtevna je ta stena; nikoli namreč nismo prišli do nje. Od daleč bi lahko rekel, da je bila njena naklonina v povprečju okrog 60 stopinj, v spodnjem delu pa bo morebitne plezalce pričakalo tudi nekaj skale. Mi smo takrat, aprila 1994, prišli do Čomronga, od koder naj bi do vznožja stene peljala soteska, in ugotovili, da soteska sicer obstaja in da se konča pod steno, da pa je dolga deset kilometrov, da se v teh desetih kilometrih dvigne za dva tisoč metrov, da je strma, poraščena s tropskim pragozdom, da je prezahtevna za naše nosače, da je, skratka, neprehodna. Odločili smo se, da gremo do baznega tabora pod Anapurno in da tam pod severno stranjo Hiunčulija postavimo šotore in poskušamo najti drugo steno. V 522

Severovzhodna stena Hiunčulija z vrisano smerjo Terra nostra

naše veliko veselje smo jo tudi našli: tik nad taborom se je dvigala lepo oblikovana in strma severovzhodna stena tega šesttisočaka. »Hvala bogu, rešeni smo, imamo steno!« sem si takrat mislil — in se seveda zmotil. Težave so se namreč šele začele. Naslednjih 14 dni smo kidali sneg.

Kot večina tistih, ki jih zanima plezanje v Himalaji, najbrž že ve, obstajata dve glavni sezoni za odpravarstvo v tem koncu sveta, spomladanska in jesenska, se pravi pred monsunom in po njem. Nekateri prisegajo na pomlad, nekateri na jesen, velike razlike med njima pa naj ne bi bilo. V bolj vzhodnih delih Nepala to menda kar drži, ne pa v Anapurninem pogorju. Bazni tabor smo takrat postavili, če se ne motim, 14. aprila na zelenem travniku 4100 metrov nad morjem. Čez noč je naš zeleni travnik pokrilo pol metra snega. Z umivalniki, v katerih smo sicer prali posodo in noge, smo skidali sneg okrog šotorov in govorili: »Ah, to je pač Himalaja, bo že bolje, kar v redu je, da pade zdaj, bo vsaj potem mir —« in podobno. Drugo noč je zapadlo še pol metra snega, spet smo kidali in govorili, in naslednjih 14 dni je bilo podobno. Dopoldne, ko se je pokazalo sonce, smo sušili premočene stvari, popoldne, ko se je spet začel snežni blitzkrieg, smo otresali šotore, in ponoči, ko ni bilo več kam otresati, smo si podajali lavorje in govorili: »Ah, to je pač —« in tako naprej.

Leto in pol po tej avanturi mi pravzaprav ni jasno, kako nam je sploh uspelo kolikor toliko opraviti aklimatizacijo, najti dostop do stene in celo poskusiti vzpon čez njo. Pravzaprav celo dva. Prvi se je končal po 13 urah tehnično ne toliko zahtevnega, pač pa zelo tveganega gaženja snega v spodnjih tristotih metrih Hiunchulija, drugi pa že na samem vstopu v steno, ko se je Bojan vdrlo in je padel v krajno poč. Snega je bilo preprosto preveč, da bi ga lahko nekaj ur dopoldanskega sonca predelalo v karkoli alpinistično uporabnega.

LETALSKA PUSTOLOVŠČINA

Deset mesecev kasneje sem bil spet pod steno, tokrat z **Žigo Petričem**. Pričakoval sem manj snega, ne pa tudi to, da ga skoraj ne bo. Stena, ki je bila spomladi večji del snežna, je sedaj zijala vame s svojo temno sivočrno skalo. Midva pa s seboj skorajda nisva imela opreme za skalno plezanje! Hvala bogu, da sva že pred odpravo izbrala rezervni cilj, in sicer jugovzhodno steno šeststisočaka Singučulija. Po velikih mukah z iskanjem dostopa do te gore, z angino in zastrupitvami s starimi jajci sva se po jugozahodnem razu povzpela do višine 6100 metrov in se potem v močnem sneženju komaj živa vrnila v bazo. Dva proti nič za Himalajo!

Na svojo tretjo himalajsko odpravo sem spet odšel s spremenjeno ekipo. Na našem odseku sem že lanskega decembra, ko zanj še ni bilo nobenih kandidatov, »rezerviral« jugovzhodno steno Singučulija in za odpravo ogrel še **Dušana Polenika** in **Tomaža Jersa**. Gre za snežno steno, z Žigo Petričem sva njeno višino ocenila na kakih 1000 ali največ 1100 metrov, ki se enakomerno v lepih snežnih žlebovih dviguje proti vrhu. Mislil sem, da je ta stena glede višine primerna mojim himalajskim izkušnjem, tehnično pa ni delovala pretirano zahtevno. S Hiunchulijem, njegovo skalo in neznanim sestopom pa nisem hotel več tvegati. Na svoje veliko presenečenje sem maja izvedel, da sta se za to steno — kljub temu, da sta vedela, da gremo tja mi — odločila tudi **Bojan Počkar** in **Žiga Petrič**. Če bi bila to edina gora v Himalaji ali pa »zadnji alpinistični problem« tega planeta, bi še razumel, tako pa... Karkoli že, na pot smo odšli še vedno odločeni, da preplezamo Singučuli, ampak v prtljagi, ki smo jo poslali v Katmandu štirinajst dni prej, je bilo tudi veliko klinov, metuljev, vrvi in druge opreme za Hiunchuli.

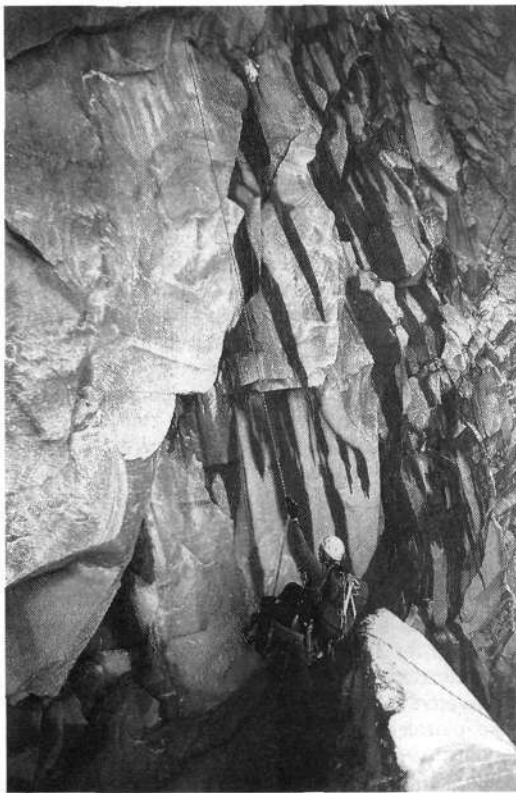
Pot s tržaškega letališča do Katmanduja je trajala štiri dni. To je v času hitrih letalskih prevozov sicer težje doumljivo, ampak tako je pač nanese, največ po zaslugi naših zahodnih sosedov. Letalske karte smo kupili pri Jordancih, ki letijo iz Rima, do večnega mesta pa naj bi nas pripeljala Alitalia. Zaradi stavke kontrolorjev poletov smo v Rimu pristali dve uri potem, ko je jordanško letalo že odletelo proti Amanu. Prijazni italijanski letalski delavci so nam dejali, da jim je popolnoma vseeno, kaj se bo z nami in našim poletom do Katmanduja zgodilo in da jih tudi nič ne briga, kje bomo prespali. Noč smo preživel v spalnih vrečah na njihovem letališču in potem naslednji dan končno odleteli proti Amanu. Nikoli še nisem obiskal Jordanije, zato sem bil naravnost vznemirjen, ko smo v Amanu izvedeli,

da leti naslednje letalo v Delhi šele čez en dan in da bomo potem za polet z letališča Indira Gandhi do Katmanduja na čakalni listi. Noč in en dan smo tako na stroške arabskih gostiteljev preživel v hotelu Alia gateway in se čez vsega dva dni, 16. septembra, znašli v prestolnici Nepala.

GORA BREZ NORMALNEGA PRISTOPA

23. septembra smo bili pri zadnji skupini lodžev (neke vrste nepalskih planinskih hišic) v osrčju tako imenovanega svetišča Anapurne, ki naj bi bilo tudi naše izhodišče za vzpon na Singučuli. Vreme je bilo obupno: iz goste megle je pršelo in deževalo in takšno je bilo vse bolj tudi naše počutje. Nosačev, našega kuharja in njegovega pomočnika še ni bilo za nami. Šele po dveh dneh se je pojavil kuhar in povedal, da so odšli v bazni tabor pod Singučulijem, ki je bil od tam za nosače oddaljen dva dni hodá. Ne spominjam se, da bi kdorkoli od nas kadarkoli v njegovi navzočnosti omenjal ta bazni tabor, se pa dobro spomnim, da smo vsaj šestinpetdesetkrat glasno dejali, da se bomo Singučulija lotili iz baznega tabora pod Anapurno in da bomo šotore zato postavili tja. »Zakaj mi pa tega niste rekli!« je dejal **Pasang Tamang**, sicer zelo prijazen in sposoben sirdar. Če bi bil manj sposoben, mu nosačev v bazni tabor pod Singučulijem nikoli ne bi uspelo spraviti. Škoda!

Dušan Polenik pri vstopu v »Terro nostro«

Pajek — Tadej Golob — v steni

Šli smo torej za njim, plačali štirim nosačem, ki so hoteli to dvodnevno turo ponoviti (od enajstih, ki smo jih imeli na začetku), trojno ceno, si sami naložili tovore in v dveh dneh znosili opremo v bazni tabor pod Anapurno oziroma pod severovzhodno steno Hiunčulija. Pod Singučulijem smo še zadnjič srečali Bojana in Žigo, popili juho miru, si sposodili še eno vrvi in se odločili za Hiunčuli. In začeno me je skrbeti, da bom izgubil še eno tekmo na tujem igrišču.

Hiunčulijeva severovzhodna stena je visoka, kot smo kasneje ugotovili, približno 1200 metrov. Začne se s skalno pregrado, za katero smo prav tako kasneje ugotovili, da je za tri raztežaje, nadaljuje z ozebnikom, ki pripelje v zgornja nadstropja stene in potem do predvrha 6005 metrov visoko. Od tam je do glavnega vrha Hiunčulija še kakih 3000 metrov (na zemljevidu sicer piše, da je ta gora visoka 6441 metrov, toda Nepalci zelo radi pretiravajo). Stena spada med tehnično najzahtevnejše v okolišju, gora sama pa je objektivno zelo nevarna, polna serakov in, kar nas je najbolj skrbelo, brez »normalnega« pristopa in potemtakem, jasno, tudi brez lahkega sestopa. Najprej smo mislili, da bomo lahko po vzponu sestopili po jugozahodnem razu Hiunčulija in nato navzdol po ledeniku med Hiunčulijem ter Južno Anapurno (7100 m), toda že na prvi aklimatizacijski turi se je pokazalo, da je ta ledenik prenevaren. Deset ur smo preskakovali ledeniške razpoke, plezali čez serake, dosegli skromno višino 5300 metrov in se pravzaprav izgubili v največjačnejšem labirintu, kar sem jih kdaj videl. Ko je začelo še močno

snežiti, smo se odločili, da se vrnemo. Če bi ledenik pokrtil nov sneg in zakril razpoke, nas od tam ne bi spravil nihče več.

O vračanju raje ne bi govoril. Kdor ni nikoli z derezami na nogah skakal čez več kot dva metra široke »špaltne«, mi tako ne bo verjel.

AKLIMATIZACIJA

Ko smo v naslednjih dveh dneh prihajali k sebi, smo v baznem taboru sklenili, da se bomo morali v dolino po opravljenem vzponu vrniti čez steno. Ta zamisel sicer nikomur ni bila pretirano všeč, še najmanj Dušanu in meni, ki sva marca letos preživela kalvarijo v severni steni Eigerja v Švici. Prišla sva 400 metrov pod vrh te 1800 metrov visoke stene, pa se potem zaradi hudega poslabšanja vremena v snežnem metežu dva dni prebijala nazaj. Določiti smo morali tudi nov aklimatizacijski vrh, edino možnost v okolici, nekaj čez 5500 metrov visoki Tarpučuli. Dne 30. septembra sva s Tomažem prvič stala na vrhu te najbolj obiskane gore na tem območju.

Dušana ni bilo z nama, ostal je v šotoru in si poskušal z rezilom britvice prerezati vneto gnojno dlesen. Ko sva zapustila bazni tabor, mu je otekline pokrila polovico obraza, ko pa sva ga dan kasneje, ko sva se vračala s hriba, srečala na pobočjih Tarpučulija, je bil že precej boljši. V šotorčku sto metrov pod vrhom te gore je ostal dva dni, s Tomažem pa sva medtem poskusila preplezati spodnje, najtežje raztežaje Hiunčulijeve stene in jih opremiti z vrvmi.

Ni nama uspelo. Tomaž je za zajtrk pojedl jajčno omleto in jo potem na poti do vznožja stene na dva neprijetna načina spet spravil na dan. Tako nisva v steni opravila nič, le vrvi in plezalno opremo sva pustila pod njo in se vrnila v bazni tabor. Fiksne vrvi nam je uspelo napeti čez dva dni, ko se je čez spodnje tri raztežaje skale uspelo prebiti Dušanu in Tomažu. Sam sem takrat pospravljaj opremo s Tarpučulija in molil, da bi jima uspelo.

Potem smo tri dni počivali. Za aklimatizacijo, neuspeh pohod čez ledenik in napenjanje vrvi smo porabili veliko energije in ob bolj skromni hrani nas je precej »porabalo«. Ker smo zaradi italijanskih letaliških delavcev in nepalskih nosačev porabili precej več denarja, kot smo doma načrtovali, smo večji del odprave preživeli ob rižu. Za zajtrk je bil največkrat mlečni riž, za kosilo rižota z zeljem in sojino omako in za večerjo spet rižota z zeljem in sojino omako. Po štirinajstih dneh smo to jed naravnost oboževali.

KONEC NA PREDVRHU

Stene smo se lotili 11. oktobra ob treh popoldne. Ob napetih vrveh smo se povzpeli čez začetni skalni del in podnevi preplezali še kombiniran raztežaj še vedno v spodnjem delu stene. Razmere v nadaljevanju vzpona so bile odlične, led mehek in elastičen, tako da smo plezali kar nenavezani in tudi 50-metrski 85-stopinjski slap v osrednjem delu ozebnika je ponudil užitekarsko plezarijo. Ob desetih smo bili na vrhu ozebnika, na

polovici stene. Megla se je razkadila in stali smo pod serakom, za katerega smo menili, da ga bomo obšli po levi strani. Sneg je postal prhek, vdiral se je do kolen, ponekod do bokov v naklonini med 60 in 70 stopinjami. Začelo se je preklinjanje, iskanje prehodov med skalami v najbolj strmem zgornjem delu stene, kjer je bil снег najbolj splazen in predelan, in pomislil sem »zakaj, jebemti, zakaj v Himalaji nikoli ni tako, kot bi si človek želel. Zakaj снег ni trd, zakaj stene niso brez serakov, zakaj so hribi tako obupno razbiti na vse strani in zakaj me tako zebe.« Iz nahrbtnikov smo spet potegnili vrvi, se nekako zmotali med skalami in migali s prsti na rokah in nogah, ker je postalo svinjsko mrzlo, ko se je dvignila megla.

Ob dveh zjutraj smo bili še kakih 200 metrov pod robom stene, ko se je popolnoma ustavilo. Poskusil sem prebresti v desno, pa je nad mano nekaj glasno počilo in ob nadaljevanju bi se najbrž skupaj z nami celo pobočje preselilo kilometer nižje. Potem je Dušan trmasto odvrlel proti levi, priplezal še sto metrov višje in nato v tveganem prečenju v puhastem snegu proti levi dosegel rob stene. Približno pol ure je porabil za razbijanje opasti, ki je visela čez steno in zaradi katere nismo mogli na odrešilni raz, midva s Tomažem pa sva medtem poskušala obstati na njegovih stopinjah in ohraniti prste pri življenju. Ob petih zjutraj smo v luknji,

ki smo jo skupali v снег, prebili eno uro, spili nekaj vroče cedevite in se nato, ko je posijalo sonce, odpravili proti vrhu. Ob osmih zjutraj smo se pazljivo splazili na oster in konicast predvrh 6005 metrov visoko in končali našo smer. Z Dušanom sva poskusila doseči še glavni vrh, vendar je sonce снег tako razmehčalo, da sva to misel po uri in pol najprej spuščanja v globel za predvrhom, potem pa spet vzpenjanja opustila.

V steno smo se vrnili ob enih popoldne, njeno dno pa smo po plezanju navzdol in po sedmih spustih z vrvo dosegli ob šestih zvečer. V bazni tabor smo prišli ravno pravi čas za večerjo. »Sem videl luči in sem vedel, da prihajate,« je dejal **Pasang Tamang** in pripravil večerjo. Riž. Nisem veliko jedel, po 32 urah garanja sem si želel samo še spati.

Smer smo imenovali »Terra nostra« po knjigi mehiškega pisatelja **Carlosa Fuentes**a. Začne se takole — knjiga, ne smer: »Neverjetna prva žival, ki je sanjala drugo. Pošastni prvi vretenčar, ki se mu je posrečilo, da se je postavil na zadnje noge in začel razširjati grozo med običajnimi bitji, ki so se z radostno in naravno blizkostjo še zmeraj plazila skozi prablato. Osupljivi prvi telefonski klic, prvo vretje vode, prva pesem in prvi pas okrog ledij.«

Na odpravah sem se navadil brati »težke« knjige. Zahtevajo namreč več časa in posebno razpoloženje.

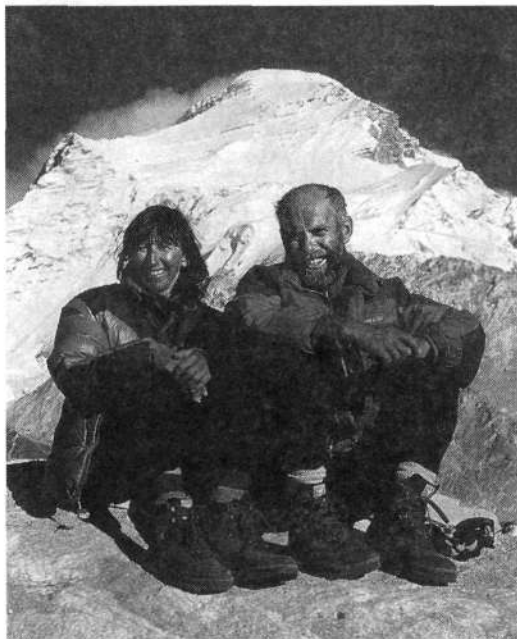
VZPON PO KLASIČNI SMERI NA ČO OJU JE BIL LE POLOVIČEN USPEH

NEVARNE GROŽNJE SNEŽENE GORE

ANDREJ ŠTREMFLJ

Konec septembra je slovenski alpinizem postal bogatejši za tri nove uspehe na osemtisočmetrskih gorah: na 8201 meter visokem Čo Oju je 27. septembra stal Ljubljčan **Stojan Burnik**, dan pozneje pa še zakonca **Marija** in **Andrej Štremfelj** iz Kranja. Marija Štremfelj je tako zdaj slovenska osemtisočmeterska rekorderka: leta 1986 je priplezala na Broad Peak in tako postala prva Slovenka, ki je prišla na osemtisočmetersko goro, štiri leta pozneje je bila kot prva in doslej edina Slovenka na Mount Everestu. Za Andreja Štremfija je Čo Oju že sedmi osemtisočak, na katerem je bil; od tega je bil kot edini Slovenec doslej dvakrat na Everestu. Zakonca Štremfelj imata tudi rekord posebne vrste: prvi zakonski par sta, ki je bil skupaj na »strehi sveta«.

Prva hrvaška odprava, odkar je ta država samostojna, sedanja na Čo Oju, ki je štela 12 članov in ki so se ji pridružili tudi zakonca Štremfelj, Ljubljčan Burnik in **Dar-ko Urbančič** iz Knežaka, dva Bavarca in štirje Francozi, je prišla v bazni tabor pod osemtisočakom Čo Ojem 10. septembra. Le dva dni pozneje sta Štremfija skupaj s Hrvati odšla v prvi višinski tabor, 6150 metrov visoko, dva dni pozneje pa sta se čisto po svoje začela pripravljati na vzpon na osemtisočak. Najprej sta za aklimatizacijo šla na sedlo Palung, 15. septembra na 7012 metrov visoki Palung Peak, 20. septembra pa prek prelaza na

Marija in Andrej Štremfelj in za njima »njun« Čo Oju

pobočja Siguang Peaka pod severno steno Čo Oja, od koder sta se z višine 7100 metrov in le 150 metrov pod vrhom zaradi pozne ure obrnila in se vrnila v bazni tabor, potem ko sta si natančno ogledala predvsem severozahodni greben, po katerem sta nameravala priti na vrh Čo Oja. Dne 26. septembra sta tam priplezala do višine 6400 metrov, ko pa sta ju odnesla dva plazova, sta sklenila odnehati igro na tej nevarni ruleti in sta se vrnila v bazo, na višino 5550 metrov.

Le dan pozneje, ko so pravzaprav že pospravljali goro, potem ko so bili na njenem vrhu Hrvati **Branko Šeparović, Branko Puzak in Danko Petrin**, oba Nemca, en Slovenec in še en Šerpa, sta se Štremfelja odločila za zadnji poskus. Priplezala sta do drugega višinskega tabora in dan pozneje po visokem snegu in v izjemni nizki temperaturi na vrh ter se od tod takoj vrnili v drugi tabor, naslednji dan pa v bazo. Dne 3. oktobra je odprava že zapustila bazni tabor in se vrnila domov. Andrej Štremfelj zdaj opisuje delček svojega in ženinovega plezanja na Čo Oju. (Op. ur.)

POBOČJA SO OŽIVELA

Pogovor z bazo je bil zaključen. Stojan in Danko imata v sosednjem šotoru svoje skrbi, midva pa sva ostala brez besed. Z derezami na nogah sediva v praznem šotoru, ki je bedna podoba tretjega višinskega tabora

Neprestana grožnja serakov: lepi so od daleč, ko se okrasijo tudi z ledenimi zavesami in svečami, nevarni od blizu

na pobočjih Čo Oja 7500 metrov nad morjem. Popolno tišino moti le rahel šum snežink, ki zadevajo ob šotorsko platno. Zunaj sneži čisto zares. Kaže, da nama tokrat res ne bo uspelo.

Predvčerašnjim sva odnehala v severozahodnem grebenu. Vstala sva navsezgodaj. Vreme je bilo čudovito, nahrbtnika pa težka, saj sva računala z dvema do tremi bivaki. V pol ure sva dosegla sedlo Palung. Greben je bil na začetku povsem položen, le tu in tam so ga prekinjali skalni odstavki. V prvi kratki strmini se je udiralo čez kolena.

Plaz me je dobil povsem nepripravljenega. Naenkrat je zaživel pobočje pod mojimi nogami. Kloža je počila točno po gazi, tako da sem hitro obstal na trdni podlagi. Mica je bila vsa prestrašena; imela je več težav, da je ostala na grebenu.

Kmalu zatem se je zgodilo na ostrem vodoravnem grebenu. Iskal sem mejo med trdnim pobočjem in opastmi, ko se je pred mojo stopinjo bliskovito potegnila v sneg drobna razpoka, hip zatem pa se je odlomila opast. Kot po čudežu je obstala in iz široke razpoke sem nič kaj navdušen nad dogajanjem potegnil nogo nazaj na varno.

Pobočje na severno stran grebena je bilo smešno položno. Zaradi slabe izkušnje z opastjo pred nekaj minutami sem se držal bolj stran od grebena. Povsem brez skrbi sem gazil sneg do višine čevlja, ko je slaboten pok zmotil mojo brezskrbnost. Bliskovito sem začel iskati tisto grdo tenko razpoko. Našel sem jo tik pod grebenom. Zopet je počila opast, sem si mislil. Toda pogled iz večje razdalje in iz drugega kota mi je povedal, da je počilo pobočje nad gazjo in obmirovalo zaradi premajhnega naklona.

Zastrašujoča je bila pripravljenost snežne odeje, da se pri najmanjši obremenitvi spelje v dolino.

MOČNO JE DIŠALO PO PLAZU

V naslednjem skoku v grebenu se je ponovno globoko udiralo. Tokrat sem ga pričakoval, pa me je kljub temu presenetil. Ni se odtrgal po gazi, ampak nad njo. Po kratkem drsenju sva se oba izmotala iz gibajoče se snežne površine. Marija bi odnehala, meni pa ni šlo v glavo. »Poskusiva še malo, saj je tam zgoraj tako položno, da ne more biti nevarno,« sem tolažil sebe in njo.

Pobočje, ki se je dvigalo nad ostro grebensko rezjo, je bilo na začetku prekrito z mehkim snegom. Mogoče bo pa res šlo, sem se veselil. Toda kmalu je postajal sneg bolj trden. Zopet je zadišalo po plazu. »Vrniva se,« je rekla Marija. »Samo še malo,« sem si mislil in ji nisem odgovoril.

Tedaj je zrak narahlo spretelet tisti zlovesči vzdih mase snega, ki se je naenkrat sprostila. Za drobec sekunde je zaživel celo pobočje, ki je bilo tokrat zelo obsežno. Stala sva sredi bele pošasti, ki se je namenila splaziti v dolino čez kakih dvesto metrov visoko steno. Tako kot je snežna plast zaživila, je meni zastalo srce, ki je sicer zaradi velikih naporov burno razbijalo. Vse je trajalo le trenutek, potem so snežne gnote obmirovale, srce pa je začelo razbijati še bolj divje kot prej. Čudež!?

Veličastna panorama, ki se razdaja s pobočij Čo Oja

Stal sem kot pribit, medtem ko je Marija pohitela na varno. Potem sem se tudi sam počasi, zadržujoč dih, previdno spustil do grebena, kjer sva bila končno lahko brez skrbi.

Zunaj še vedno sneži. Sediva brez besed. Nihče noče začeti žalostnega pogovora, ki ga narekujejo trenutne razmere. Šotor na eni strani napol visi s premajhne police, na drugi pa ga stiska novo zapadli in naplaženi sneg. Ob obilnejšem sneženju bi ga prvi plaz odnesel v dolino. Torej je tudi čakanje v slabem vremenu vprašljivo. Najbolje bo, da prihodnost prepustiva času.

Še vedno naju zebe v noge. Sezujeva čevlje in se lotiva oživiljanja neobčutljivih prstov. Kri noče in noče zakrožiti po žilah. Po desetih minutah, ko sem že pošteno utrujen, so prsti še vedno mrzli in neobčutljivi. Zjutraj, ko sva zapustila dvojko, je bilo res peklensko mrzlo. Poskusim še zadnjo možnost. Sezujem nogavice in drgnem gole otrple prste. Neverjeten učinek: v nekaj minutah sem jih povsem ogrel.

TRENTUTKI HITRE ODLOČITVE

Na ostri rezi grebena sva bila vsaj začasno na varnem. Tehtala sva nastali položaj. Pred nama je bilo še nekaj sto metrov nevarnih pobočij, ki bi jih morala celo prečiti. Nevarnost je bila prevelika. Nastali položaj naju je spravil v zadrego: tako sva bila prepričana, da na tej višini še ne bo nobenih ovir, da najprej sploh nisva vedela, kaj naj storiva. Naprej ne greva! V tem sva si bila edina. Edina možnost je bil sestop. Odločitev o tem, kako naprej, sva prepustila za potem, ko bova prišla na varna prostranstva sedla Palung.

Glede na to, da je **Darko Berljak**, vodja odprave, že ob najinem odhodu spraševal, če lahko začno pospravljati hrib, se je odprava hitro bližala koncu. Vrh po normalni smeri bi bil vsaj polovičen uspeh, zato sva se odločila za to in sestopila v bazo.

Popoldne se je vreme poslabšalo. Zvečer je močno snežilo tudi na hribu. Še sreča, da so naju plazovi prisilili k sestopu, sicer bi naju ponoči kaj lahko odneslo s kakšnega neprimernega bivaka v steni. Časa ni bilo več na pretek, zato sva se odločila za takojšen odhod proti vrhu. Naslednjega dne sva odšla iz baze na dvojko.

Jutro je bilo zares mrzlo. Vsi trije, z nama je bil tudi Krešo, najmlajši hrvaški član odprave, smo si prav vse pripravili že zvečer. Zunanje školkje čevljev smo imeli oblečene v protektorje, preko katerih smo že pritrdili dereze. Notranje čevlje si je vsak grel v svoji spalni vreči. Zaspali smo oblečeni v vse, kar smo imeli, z izjemo vetrnih kombinezov, ki smo jih oblekli zjutraj. Sneg sem začel taliti že opolnoči. Krešo, ki je bil tokrat prvič v tako visokih hribih, kar ni mogel verjeti svojim ušesom. »Ja bih rado još malo ubio oko,« je potožil, ko je slišal najino ropotanje.

Ob štirih smo zapustili varno zavetje šotorov. Marija je takoj odšla naprej, jaz pa sem pomagal **Krešu**, ki je imel težave z vezalkami. V takem mrazu samo gibanje zagotavlja toploto. Pet minut, kolikor sva porabila pred šotorom, pa je dovolj, da se pošteno ohladiš.

Dolgo časa sem se trudil, da sem se vsaj za silo ogrel, prsti na nogah pa so ponovno zaživel še na trojki. Imel sem težave tudi s prsti na rokah. Za nameček mi je pregorela žarnica v čelni svetilki. Krešo je toliko zaostal, da ga nisem mogel več čakati, Marija in nekaj članov sosednjih odprav pa so mi že kar precej ušli. V popolni temi sem se spotikal po slabo uhojeni gazi. K sreči se je moral nekdo po sili razmer ustaviti, tako da sem ga ujel in ob svetlobi njegove čelne svetilke zamenjal žarnico. Kljub temu sem imel prste na rokah povsem otrple in sem dolgo časa potreboval, da sem si jih ogrel. Pravzaprav sem skoraj vso pot do trojke hodil na meji, ki je za dobro svojih prstov ni pametno prestopiti.

To je stanje, ki od mene vedno znova zahteva hude napore. Neprestano je namreč treba z mislimi spremljati dogajanje, saj se sicer kaj hitro zgodi, da pozabiš na prste. Ti postanejo neobčutljivi in zato se ne spomniš

Majhen šotorček v prostranem visokem pogorju Čo Oja

Foto: Andrej Štremfelj

več, da te je enkrat zelo zeblo; ne da bi se zavedal, se počasi poslavljajš od delov svojih prstov, ki neusmiljeno zmrzujejo. Misli, neprestano biti pozoren, to pa je na tej višini napor, saj celoten organizem zaradi pomanjkanja kisika deluje precej bolj počasi in lenobno kot v dolini.

NEGOTOVA GAZ PROTI VRHU

Ob devetih sva se dogovorila za zvezo z bazo. Najbolj naju je zanimalo vreme, zato sva se skobacala skozi ozek vhod šotorja pogledat, kako kaže zunaj. Še vedno je snežilo, tokrat bolj narahlo. Skozi tenek sloj oblakov so se prikazali obrisi sonca. Kazalo je, kot da smo v višini zgornje meje oblakov in zazdelo se mi je, da pravzaprav niti ni tako slabo.

Pri sosednjem šotoru se je smukal kuštrav Italijan, s katerim sem prejšnji dan spregovoril nekaj besed. »Ali gremo?« sem ga vprašal po angleško in z glavo pokazal proti vrhu. Skomignil je z rameni in odgovoril z negotovimi »Ja?!« Ne vem zakaj, ampak v trenutku sem bil trdno odločen. »Gremo,« sem glasno in odločno odgovoril. »Gremo!« je ponovil Italijan in nekaj trenutkov zatem že zagazil v strmino za šotorom.

V bazo sva še sporočila, da sva se odločila nadaljevati vzpon proti vrhu, potem sva odšla po stopinjah za najinim italijanskim prijateljem. Ta je gazil kot v transu, vendar le do ozkega prehoda v drugem skalnem pasu. Tam se je hropeč zgrudil v globok снег. Prevzel sem vodstvo in Marija je šla za mano. Na žalost potem vse do vrha nisem več zamenjal mesta. Oba Italijana, drugi je zadnji zapustil tabor, sta ves čas hodila zadaj in proti vrhu vse bolj zaostajala.

Vso pot je bolj ali manj snežilo iz prosojnih oblakov, ki so segali nekako do višine vrha. Gaz iz prejšnjih dni je bila povsem zasuta, vendar se ji je dalo približno slediti. Takoj ko sem jo zgrešil, se mi je udrla do kolen ali več. Stopinje sem le redko povsem ujel, zato je bila hoja zelo naporna. Pobočje do grebena se je strahotno vlečlo. Zadnji del je bilo treba pregaziti na novo. Na grebenu naju je sprejel še močan veter. Sledi so bile popolnoma zamedene in le s težavo sem našel pravo smer.

Tretji je Loretan

Še do nedavnega je bilo aktualno vprašanje, kdo bo tretji, ki mu bo uspelo priplezati na vse osemtisočake. Sedaj je že znano, da je to Švicar **Erhard Loretan**, ki se je v začetku oktobra povzpел še na Kangčendzengo (8586 m), tretji najvišji vrh sveta, ki mu je edini še manjkal.

Na vseh 14 samostojnih osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu, sta se do letošnje jeseni povzpela le dva — Italijan oziroma Južni Tirolec **Reinhold Messner** in Poljak **Jerzy Kukuczka**. Prvi je to opravil v 16 letih (1970—1986) in večinoma po »normalnih smereh«, drugi pa že v pol krajšem času (1979—1987) in večinoma po prvenstvenih smereh oziroma v zimskem času.

Tretje mesto s po 13 pristopi na osemtisočake sta si še poleti delila dva: Loretan in Mehičan **Carlos Carsolio**. Prvi je »v igri« od leta 1982, drugi pa šele od leta 1985. Erhard je menda kar nekajkrat izjavil, da ga ta rekord posebej ne zanima in je napovedoval vnovičen poskus vzpona na Kangčendzengo (s Chamouxom) za prihajajočo zimo. Carlos, ki je zadnji čas zelo zagnan

(samo s slovenskimi alpinisti je bil v zadnjih dveh letih na dveh osemtisočakah), pa je napovedal, da bo na Makalu poskusil priti šele spomladi.

Sedaj je torej aktualno samo še vprašanje, kdo bo četrti, kdo peti in kdo bodo vsi naslednji. Ob Mehičanu Carsoliu je namreč še nekaj kandidatov. Po dvanajst pristopov na osemtisočmetrske vrhove sta poleti (za jesen še ni vseh podatkov) imela Francoz **Benoit Chamoux**, ki je začel s pristopi na osemtisočake leta 1985, in Poljak **Krzysztof Wielicki** (na osemtisočake pleza od leta 1980; decembra načrtuje vzpon na Nanga Parbat, spomladi pa se znova odpravlja na K2). Italijan **Fausto De Stefani** se je od leta 1983 do zdaj povzpел na 11 osemtisočakov, s po 10 pa mu sledi pokojni **Marcel Ruedi** (Švicar, 1980—1986), **Sergio Martini** (Italijan, od 1983) in naš **Viktor Grošelj** (1975—1995), ki pa se je nadaljevanju akcije »8000+« med letošnjo odpravo na Anapurno odpovedal. Med tistimi s po devetimi pristopi na osemtisočake pa sta že pokojna **Michael Dacher** (Nemec, 1977—1994) in **Noboru Yamada** (Japonec, 1978—1989) ter **Hans Kammerlander** (Italijan, 1983) in **Norbert Joos** (Švicar, 1982).

Franci Savenc

Bal sem se, da nama ne bi do naše vrnitve povsem zamedlo gazi. V gosti megli bi bila v hudi godlji.

Za zadnjo strmino se je pobočje močno položilo. Na levi strani se je prikazala vzpetina, kar bi bil lahko vrh. Pa je res tako daleč, kot me je opozoril Franc, ko sva se srečala na dvojki. Čez čas sem ugotovil, da ni tako daleč, ampak še veliko dlje. Navidezen vrh je bil že pod nama, o pravem vrhu pa še ni bilo ne duha ne sluha. Vedno bolj položno je bilo pobočje, na koncu že skoraj vodoravno, vrha pa od nikoder.

TO JE TOREJ VRH!

Dvakrat sem bil že prepričan, da je vrh tisto, kar sem videl na horizontu, pa sem se obakrat zmotil. Ob zadnjem razočaranju, ko sem Mariji obljubljal vrh in ga ni bilo, ji je skoraj pobralo moči. Stojan je na trojki nekaj govoril o štirih zastavicah, pa ga nisem razumel, ali so za označitev poti ali pa so jih pustili na vrhu. **Tsampi** je pripovedoval, da vrha ni mogoče zgrešiti, saj se pobočje hitro prevesi na drugo stran. Toda kje?

Počivala sva vsakih nekaj korakov in vijugala med predeli tršega in mehkega snega. Naenkrat sem imel občutek, kot da se planjava vendarle počasi nagiba na drugo stran. Iz megle, ki jo je veter podil naokrog, so se prikazale štiri molilne zastavice na bambusovih palicah, zasajenih v obliki kvadrata.

To je torej vrh, me je presunilo. V prsih mi je postalo toplo. Pa nama je le uspelo! Zadnjo uro sem zares trpel. Vsak korak mi je bil muka. Mislim, da se Mariji ni godilo nič bolje. Bolj kot da sem na vrhu Čo Oja, sem bil vesel konca hoje navzgor. Kot nagrada za vse napore je posijalo sonce. Skozi luknjo v megli je pokukal Everest, kjer sva skupaj stala pred skoraj natanko petimi leti.

Objela sva se. Poljub izsušenih ustnic je bil kot dotik dveh kosov starega, razpokanega lubja. Pohitela sva in se slikala z »najinim« Everestom v ozadju. Potem je izginil za megleno zaveso kot privid, kot podoba iz sanj, pa vendarle resničnost.

Saj prav iz te in takih resničnosti črpava moč za življenje in vero v ljubezen, pa čeprav se mi vse skupaj včasih zazdi kot privid, kot podoba iz sanj.

CIKLON V BENGALSKEM ZALIVU JE POVZROČIL VELIKANSKE SNEŽNE PADAVINE

PLAZOVI SO MORILI PO HIMALAJI

To so bili najbolj črni dnevi v zgodovini gornišstva v Nepalu in v Himalaji: v petek in soboto, 10. in 11. novembra letos, je predvsem v predelih okoli Mount Everesta, Anapurn in Kangčendzenge zapadlo do dva metra snega, snežni plazovi, ki so se tedaj prožili, pa so pod seboj pokopali okoli 50 alpinistov, trekerjev in domačinov, tudi nosačev. Do trenutka, ko to poročamo, so večinoma s helikopterji rešili nekaj sto gornikov, medtem ko jih ogromno še vedno pogrešajo.

»To so bili najbolj grozni plazovi, ki so se sprožili v nepalski Himalaji v zadnjih petdesetih letih,« je dejal eden od nepalskih meteorologov.

9000 TUJCEV V HIMALAJI

Poročila iz Nepala so si tiste dni po nesreči sledila z bliskovito naglico in dopolnjevala drugo drugega, vendar nobeno ni moglo postreči z natančnimi podatki.

V torek, 14. novembra, štiri dni po katastrofalnem plazenju snega z najvišjih gora na svetu, je Reuter poročal, da so reševalne ekipe s helikopterji ta dan rešile nekaj sto tujih trekerjev in alpinistov, ki jih je med hojo ali plezanjem po himalajskih gorah presenetil visok sneg z lavinami, iz katerih so do takrat potegnili tudi 42 mrtvih ljudi, med katerimi naj bi bilo 17 tujcev.

V poročilu je rečeno, da je eden od plazov v bližini Mount Everesta zajel 26 ljudi, med katerimi je bilo 13 Japoncev. Sedemnajst drugih, med katerimi so bili tudi neka Irka, Kanadčan in Nemec, je umrlo v hiši, ki jo je zajel plaz, jo podrl in pokopal dva metra pod seboj.

Samo v ponedeljek, 13. novembra, je enajst helikopterjev rešilo 237 ljudi, od tega 111 tujcev, vendar so morali helikopterji potem zaradi slabega vremena in zmanjšane vidljivosti reševalno akcijo za ta dan prekiniti.

»Zgodilo se je prvič, da je tako velikansko trekinško območje zadela takšna nesreča, ki jo lahko imenujem katastrofa,« je dejal predstavnik nepalske vlade **Prachanda Man Shrestha**. Ta visoki državni uradnik je rekel, da je več sto, nemara celo nekaj tisoč tujih trekerjev ta čas hodilo po himalajskem kraljestvu, ko jih je zajelo snežno neurje, ki ga je povzročil ciklon nad Bengalskim zalivom. Novembra je namreč vrhunska sezona za trekinge. V celoti so v zadnjih treh tednih do 8. novembra registrirali 9000 tujcev, ki so bili v različnih predelih Nepala na trekingu. Rečeno je bilo, da jih je od tega 2700 načrtovalo hojo v območje Everesta, okoli 3200 naj bi se jih odpravilo v območje Anapurn, drugih 3000 pa v predele Kangčendzenge. Uradni predstavnik pa ni vedel povedati natančne številke, koliko trekerjev, alpinistov, vodnikov in nosačev naj bi takrat še tavallo po gorskem svetu v ledeno mrzlem vremenu, globokem snegu in med snežnimi plazovi.

LAVINSKI EPICENTRI

»Absolutno prednost smo seveda dali reševanju preživelih, čeprav smo med reševanjem videli tudi precej mrtvih v plazovih. Reševanje preživelih je bilo v težavnih gorskih predelih nadse naporno,« je dejal eden od starejših in izkušenih nepalskih helikopterskih reševalcev.

Tiskovna agencija AFP je tiste dni poročala, da je bilo še 14. novembra v dolini Kumbu pod Everestom pogrešanih 34 italijanskih in francoskih trekerjev, ki so tja odšli 10. novembra. Tam so našli 26 mrtvih, potovalna agencija Sherpa Alpine Trekking Service iz Katmanduja pa je poleg tega sporočila, da pogrešajo iz te doline še najmanj 40 ljudi. »Nekateri rešeni trekerji so

bili hudo psihično prizadeti ter bolni in ozeblji ali pomrznjeni, « je dejal Prachand Man Shrestha.

Tisti konec tedna, ko so plazovi povzročili takšno katastrofo, je bilo v Nepalju registriranih več kot tisoč samo Japoncev, ki so bili večinoma na trekingih, od tega samo na območju Everesta več kot 400. Reševalna ekipa, ena od številnih, ki je bila ta čas v gorah, je v torek v enem plazu našla trupla 12 japonskih trekerjev in 13 nepalskih vodnikov, pozneje pa nedaleč stran truplo še enega Japonca, vse v Gokyu, 22 kilometrov severozahodno od Namče Bazarja, največjega naselja pod Everestom.

Policija je tudi sporočila, da so v treh plazovih že v nedeljo, 12. novembra, našli več trupel japonskih trekerjev, medtem ko so 65 japonskih gornikov iz teh skupin takrat še pogrešali.

Vladni predstavnik iz Nepala je še povedal, da je bilo največ nesreč, ki so jih povzročili snežni plazovi, ta čas v dolini Gokyo, na območju Everesta, okoli Mananga pod Anapurnami v srednjem zahodnem delu Nepala in v Langtangju v osrednjem delu države.

Med drugim so reševalne skupine do 14. novembra iz območja Everesta evakuirale 12 Američanov, 10 Japoncev, po devet Britancev in Avstralcev in dva Nemca. Iz območja Langtanga so rešili sedem Japoncev skupaj z njihovim veleposlanikom v Nepalju Shigenobujem Yoshido ter jih prepeljali v Katmandu. Veleposlanik je bil v Langtangju, da bi si ogledal majhen projekt, ki so ga tam Nepalci izvajali skupaj z Japonci. Devet ameriških državljanov in sedem Britancev so rešili iz Hongkuja v predelu Everesta, vzhodno od Gokyske doline, ki leži 18 kilometrov jugozahodno od Everesta, pa je plaz pokopal 13 Japoncev. Od tod so evakuirali tri Američane. Japonske trekerje in 13 nepalskih vodnikov in nosačev je v soboto ponoči pod seboj pokopal plaz, ko so prenočevali v kampu v Pangki približno 275 kilometrov severovzhodno od Katmanduja.

Precej časa bo minilo, preden bodo prešteli vse žrtve tega najhujšega divjanja plazov po drugi svetovni vojni v Nepalju.

KAKO HITRO NAJ HODIMO, DA NE BOMO PREVEČ TVEGALI

SRCE IN HOJA V GORE

BORIS SILA, STANISLAV PINTER

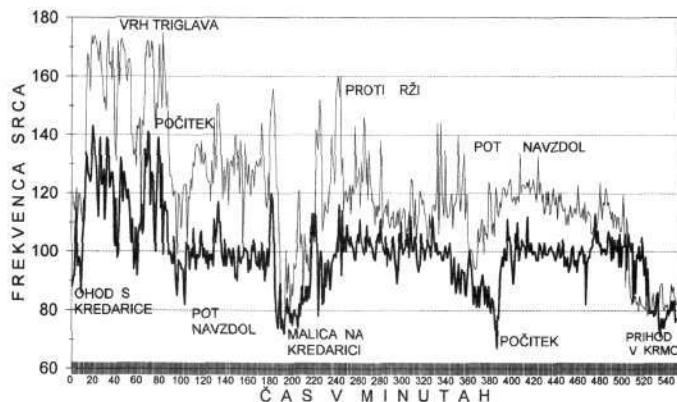
»Zdrav duh v zdravem telesu ni le dar, ki smo ga dobili od prednikov. Naše duševno in telesno zdravje je odvisno tudi od načina življenja od otroških let do starosti.« (Prof. Drago Ulaga)

Letošnjo jesen je prebivalce Slovenije spodbujala k pogostejši gibalni dejavnosti oglaševalna akcija z naslovom »Rekreacija je pred vrati, odpri jih!« V istem času skuša povečati ozaveščenost glede zdravega načina življenja tudi mednarodna razstava »Vse o srcu«, ki bo imela odprta vrata do 14. januarja 1996 v Cekinovem gradu v Ljubljani.

Obe pomembni prireditvi med drugim izhajata iz dejstva, da človek še nikoli ni bil gibalno manj aktiven kot je prav v zadnjem času in da je vsak drugi smrtni primer v Sloveniji posledica bolezni srca in ožilja.

Ali v teh dneh naredite kaj za svoje zdravje in dobro počutje? Nekaj že, boste rekli. Če pa je dovolj učinkovito, tega ne veste najbolje. Na to in podobna vprašanja bi vam lahko z veliko gotovostjo odgovorilo vaše srce.

Srcu lahko rečemo tudi »črpalka življenja«, saj s svojim delovanjem, krčenjem in raztezanjem, skrbi za kroženje krvi po telesu. Število krčenj (utripov) srčne mišice v minuti imenujemo frekvenca srčnega utripa (pulz). Ta se nenehno spreminja (variira) med dvema skrajnosti-

KREDARICA - TRIGLAV -
KREDARICA - KRMA

PRIMERJAVA
SRČNIH UTRIPOV

ma, med vrednostjo v mirovanju in tisto med največjim naporom, ki ga je posameznik še sposoben opraviti. Vrednost frekvenca srčnega utripa v mirovanju se v športu uporablja kot pokazatelj kondicijske pripravljenosti (treniranosti). Pri treniranih športnikih je utrip v mirovanju (najbolje ga je ugotavljati zjutraj) pod 60 in tudi pod 50 udarcev v minuti. Dobro kondicijsko pripravljeni posamezniki se od slabo treniranih in netreniranih ločijo tudi po tem, da je delovanje njihovega srca bolj ekonomično. Tako se pri njih srčna mišica v istem času (na primer v eni minuti) manjkrat skrči (srce manjkrat utripne), zato pa vsakokrat v krvni obtok iztisne večjo količino krvi. Srce je večje in močnejše.

Pri premagovanju napora (v našem primeru je to goriška tura) moramo biti posebej pozorni na zgornjo mejo števila utripov (maksimalni pulz) v minuti, ki je za vsakega posameznika različna. Upoštevati moramo tudi, da se s starostjo znižuje. Pri načrtovanju vadbe nam maksimalni pulz služi kot osnova za izračun obremenitve, s katero želimo izvajati določeno gibalno dejavnost. Za »navadne smrtnike« je priporočljiva vadba, pri kateri se delovni pulz (srčni utrip med aktivnostjo) večji del giblje v razponu med 60 in 70 odstotki maksimalnega pulza.

PRIPOROČILA ZA VADBO

Teoretični maksimalni utrip je 220 utripov na minuto (u/min). V praksi tej vrednosti odštejemo leta in dobimo maksimalni u/min.

Vaditi je potrebno vsakodnevno vsaj 30 minut na 60- do 80-odstotni stopnji maksimalnega utripa srca. V tem območju treniramo vzdržljivostne sposobnosti v aerobnem režimu mišičnega dela.

Če je med treningom srčna frekvenca pod 60 odstotkov maksimalne, je intenzivnost premajhna, da bi se sčasoma pokazali zadovoljivi učinki vadbe. Z vadbo nad 80 odstotkov maksimalnega u/min prehajamo v zelo naporno — anaerobno območje mišičnega dela.

Ravnano se torej lahko po enačbi: maksimalnemu utripu 220 odštejemo leta starosti in pomnožimo z 0.70 (max u/min — starost) x 0.70 (na primer 70 odstotkov obremenitev od maksimalne).

Primeri:

20 letnik: $(220 - 20) \times 0.80 = 160$ u/min.

60 letnik $(220 - 60) \times 0.70 = 112$ u/min.

Nekateri gorniki med turo občasno »testirajo bitje srca« s pritiskom na eno od žil (arterij) in tako štejejo njegove utripe. Drugi se te preproste metode ne poslužujejo in se na srce spomnijo šele takrat, ko jim močno razbija in jim že »pohaja sapa«. Žal nekaterim v gorah celo odpove srce, tudi za vedno.

V veliko pomoč pri spremljanju delovanja srca so posebni merilci frekvenca srčnega utripa. Navajamo mnenje, ki ga je o tem koristnem pripomočku v pogovoru za revijo Šport mladih povedal zdravnik **prof. dr. Matija Horvat**: »Menim, da je merilec srčnega utripa izredno dobrodošlo pomagalo. Predvsem je lahko koristen za tistega, ki je prebolel kakšno srčno bolezen in se ukvarja s športom. Pri treningu ga uporabljajo tudi zdravi ljudje, saj lahko natančno odmerijo obremenitev.«

O njegovi uporabnosti za goriško dejavnost smo se prepričali tudi med turo na našo najvišjo goro — na Triglav.

Triglav smo izbrali zaradi njegove posebne vloge v slovenskem prostoru. Ne le da je najvišja gora, je tudi eden od simbolov slovenstva. Zato ni nenavadno, da si večina naših ljudi želi vsaj enkrat stati na njegovem vrhu, ob Aljaževem stolpu.

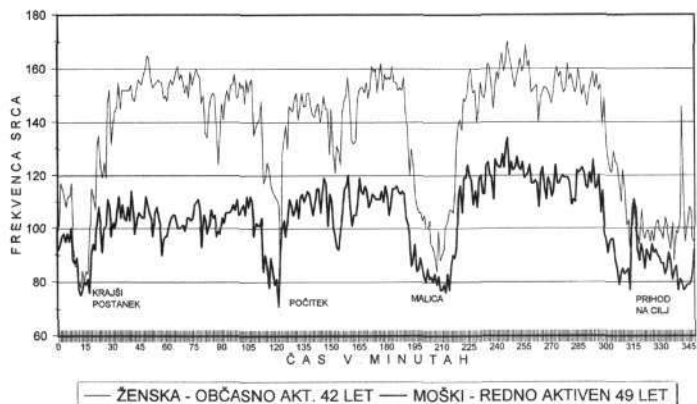
Žal se je v zadnjem času med ljudmi razširila miselnost, da pot na Triglav ni (pre)težavna, ker »pač že vsak lahko gre tja gor«. Omenjeni vzpon ni primeren za slabo kondicijsko pripravljenega gornika, kakor tudi ne za srčnega bolnika, če se pred tem o svoji nameri ni posvetoval z zdravnikom. Ker nekateri kljub vsemu skušajo doseči svoje goriške cilje in pri tem »ne prisluhnejo bitju svojega srca«, so izčrpanost, težave s srcem in celo kapi vedno pogostejši vzroki posredovanja gorskih reševalcev.

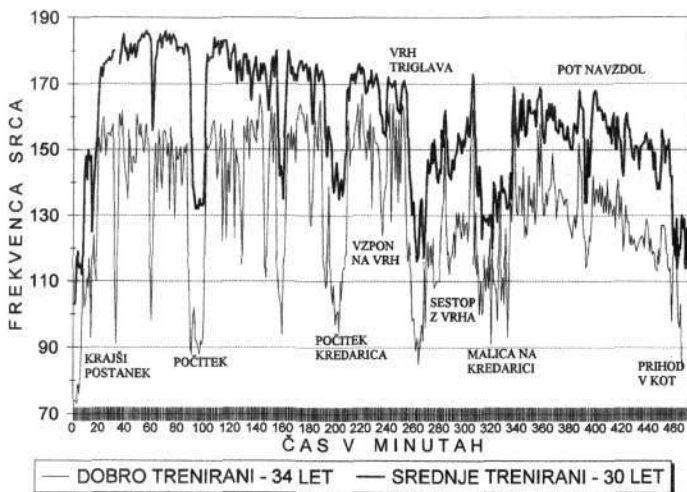
PREDSTAVITEV EKSPERIMENTA

V drugi polovici letošnjega septembra so štiri odrasle osebe (ženska in trije moški), stare med 30 in 50 let, opravile turo na Triglav z merilci srčnega utripa tipa Polar. Začeli so jo v dveh izhodiščih, v Krmi (moški 49,

HOJA IZ KRME NA KREDARICO

PRIMERJAVA SRČNIH UTRIPOV

TURA KOT - TRIGLAV - KOT
PRIMERJAVA SRČNIH UTRIPOV

ženska 42 let) in v Kotu (moški 30 in 34 let), se preko Kredarice povzpeli na vrh in po isti poti sestopili v dolino. V nadaljevanju predstavljamo grafične zapise vrednosti njihovih srčnih utripov.

Hoja v gore je dolgotrajna večurna obremenitev in se na podlagi dosedanjih ugotovitev giblje v mejah od 70 do 80 odstotkov maksimalnega srčnega utripa. Če upoštevamo prej omenjeno formulo — maksimalen srčni utrip (220) manj leta starosti, je torej

70-odstotna obremenitev srca pri	80-odstotna obremenitev pri
30 letih: 133 u/min	30 letih: 152 u/min
34 letih: 130 u/min	34 letih: 149 u/min
42 letih: 125 u/min	42 letih: 142 u/min
49 letih: 120 u/min	49 letih: 137 u/min

Iz priloženih grafikonov vidimo, da je frekvenca srčnega utripa pri navidezno enakomerni obremenitvi — hoji v gore — zelo spremenljiva in odvisna od trenutnih večjih ali manjših naporov.

Tura iz Krme je bila dvodnevna in je potekala v zmernem tempu.

Moški rekreativec, ki se je prilagodil sposobnosti in tempu ženske s slabšo kondicijo, je bil v glavnem ves čas pod mejo 70 odstotkov maksimalne srčne frekvence.

Ženska, občasno športno aktivna, ni hotela preveč ovirati tempa in je bila glede na prevladujočo srčno frekvenco preko 150 udarcev v minuti večinoma v območju 85 odstotkov maksimalnega srčnega utripa. To pomeni velik telesni napor na meji ali že preko meje aerobnega dela, ki ga praktično ni mogoče vzdrževati pet ur in več.

Turo iz Kota lahko (v primerjavi s prvo) označimo za sprintersko, saj sta jo gornika opravila v enem samem popoldnevu. Vnaprej sta se namreč odločila za hiter tempo hoje, da bi tako čimbolj nazorno pokazala obremenitev srca pri zelo velikem naporu. Ob tem moramo opozoriti, da sta bila različno kondicijsko pripravljena in

da je razlika v telesni teži med njima — ob praktično enaki telesni višini — znašala skoraj 25 kilogramov. Oboje se jasno zrcali v različnih vrednostih srčnih utripov, označenih na obeh krivuljah (slabše kondicijsko pripravljen in težji, čeprav mlajši gornik je imel konstantno višje vrednosti).

Tura je skupno trajala sedem ur in pol. Zelo dobro trenirani gornik je med vzponom v glavnem presegal 80 odstotkov vrednosti maksimalnega pulza. Najvišjo vrednost (168 u/min) je njegov merilec zabeležil tik pod Malim Triglavom. Drugi, srednje trenirani gornik, je že po eni uri hitre gore (med vzponom po brezpotju) dosegel najvišjo vrednost 186 u/min. Glede na vrednosti iz tabele se je s tem približal maksimalnemu pulzu. V nadaljevanju je tempo hoje prilagajal utripu med 170 in 180 u/min, zato je občasno zaostajal za sotovaršem.

Iz tega sledi, da so formule za izračun primerne obremenitve pri treningu na podlagi frekvenca srčnega utripa zelo splošne in ne upoštevajo individualnih razlik, ki so lahko zelo velike.

Pravilni trening, še posebno pri športni rekreaciji, kjer se srečujejo ljudje najrazličnejših sposobnosti, starosti, obeh spolov in različnih potreb, mora temeljiti na individualno ugotovljenih zmoglostih in sposobnostih, ki jih je treba redno spremljati in preverjati.

Nadziranje srčnega utripa z merilcem srčnega utripa (pulzmetrom) zagotovo pripomore k varnejšemu ukvarjanju z različnimi gibalnimi dejavnostmi. Pri nas ga poleg športnikov, trenerjev in rekonvalescentov uporablja tudi vedno več rekreativcev. Z njegovo pomočjo se bomo približali sporočilu, ki ga je kot geslo uporabil omenjeni proizvajalec: »Ne vadi težje... vadi pametneje!«

Razveselite svojega planinskega prijatelja in mu kupite vsaj eno številko Planinskega vestnika, če veste, da ne prebira našega glasila! Nemara boste s tem pridobili naročnika na najstarejši slovenski mesečnik, ki izhaja že več kot sto let.

ALI SE JE RODIL NOV GORSKI ŠPORT ALI JE TO LE NAJNOVEJŠA MODNA MUHA?

KRPLJE SO SPET MODERNE

Čeprav že kar okroglo stoletje smuči prevladujejo nad krpljami, posebno še, kadar gre za hitro ali celo čim hitreje premikanje po zasneženi pokrajini, ima hoja s krpljami vendarle svoj čar. Posebno v Kanadi je bila to kar vedno razmeroma precej razširjena športna dejavnost. Severnoameriški zgled, tovarnarji pri iskanju novih trgov, navdušeni privrženci tega športa in pomemben potencialni trg v alpskih deželah — ali bi potrebovali še kaj več? Rodile so se novodobne krplje.

IDEALEN ŠPORTNI PRIPOMOČEK

Krplje so nastale pred zeloavnimi časi, gotovo pred več kot 4000 leti pred našim štejetem. Služile so ljudem, ki so prišli iz osrednje Azije, da so se potem, ko so prekoračili Beringov preliv, razširili prek severnoameriške celine, za osvajanje novih ozemelj pa so tudi pozimi potrebovali »transportno sredstvo«. Indijanci in traperji so te naprave prilagodili svojim potrebam in jih izboljšali. V 18. stoletju so francoski kolonizatorji doline Svetega Lovrenca navezali tesne stike z Indijanci; verjetno so bili prvi belci, ki so uporabljali krplje. Z njimi so celo bojevali bitke proti Angležem.

V Skandinaviji so krplje uporabljali razmeroma malo; severnjaki so zelo zgodaj razvili smuči, ki so bile primernejše za njihovo razgibano ozemlje. Tudi druga evropska ljudstva, na primer prebivalci Alp, so jih malo uporabljali, kajti svoje življenje so si tako uredili, da so bili pozimi gospodarsko skoraj neodvisni od drugih in jim je bilo treba ta čas premagovati le zelo kratke razdalje.

Kot je v začetku tega stoletja smučanje prineslo nove možnosti za športno udejstvovanje, tako prinaša zdaj hoja s krpljami nove možnosti za prostočasovne dejavnosti, sprehode po snegu, popotovanja in hojo po gorah in gričih ter še druge možnosti, da bi se tudi v tem letnem času lahko zadrževali v gorah.

Krplje so na ozemlju, ki ima sredogorski značaj, idealno sredstvo, da pridemo iz kraja v kraj ali premagamo določeno razdaljo. Zaradi majhne teže in priročne oblike jih ni težko obvladovati. Zaradi njihovih posebnih kakovosti je namreč mogoče hoditi po ozemlju, ki je popolnoma drugačno od tistega, ki ga smatramo za primerne za turno smučanje ali za alpsko smučanje. Tako so krplje dodatni športni pripomoček, ki med drugim tudi turnim smučarjem daje možnost, da hodijo tam, kamor sicer ne bi mogli priti ali bi prišli s svojimi smučmi le z velikimi težavami.

Za začetnika so krplje nadvse primerne, ker ni treba znati nič drugega, ko jih pritrldimo na čevlje, kot hoditi. Prednost tega športnega pripomočka pred drugimi je tudi ta, da ni zelo drag. Sčasoma človek seveda opazi, da hoja s krpljami po ne pretežavnem ozemlju ni problematična, da pa se stvar spremeni, brž ko pridemo na teren, ki se iz koraka v korak spreminja. Tedaj gre

Na poti s krpljami sedanjega časa: ponovno so iznašli pripomoček za premikanje po zasneženi pokrajini, ki je bil znan že v prazgodovini

za to, da dobro obvladujemo in usklajujemo uporabo palic, držo telesa, smotno postavljanje krpelj na sneg, primerno obremenjevanje telesa, koordinacijo gibov in še kaj, skratka, da izdelamo tehniko, ki enako kot pri vsakem športnem udejstvovanju zahteva določeno učno dobo in vaje.

ŠPORTNE TEKME KRPLJAŠEV

Pri tem ponujajo krplje, ker je mogoče z njimi hoditi po zelo različnih pokrajinah, neizmerne možnosti, da se igramo s strminami in snegom. To se dogaja posebno v gozdu, ko je treba prečkati snežne zamete, pri sestopih v globeli, prek strmih vesin ali po močno nagnjenih pobočjih. Ta igračkasta stran ni zanemarljiva značilnost hoje s krpljami.

Na prostranah, s prsičem pokritih predelih doživlja človek s krpljami na nogah zadovoljstvo, ki ga je menda mogoče primerjati edinole s smučanjem zunaj urejenih smučišč. Hoja s krpljami postaja torej nov zimski šport.

Že nekaj let sodi hoja s krpljami (lahko pa je na koncu koncev tudi tek za tiste, ki so radi hitri in ki se radi prepotijo in globoko dihajo) v program zimsko športnih središč. Menda ni daleč dan, ko bodo začeli ustanavljati klube in zveze krpljašev, ki bodo sprva skoraj gotovo pod streho planinskih organizacij, saj je to zanesljivo gorski šport. Ponekod, čeprav le posamič, že prirejajo tekmovanja in drugačne športne prireditve, na katerih nastopajo tekmovalci s krpljami. Tako hoja in tek s krpljami prihaja čisto z obrobja dogajanj in si pridobiva mesto med različnimi zimskimi športi.

Planinstvo, alpinizem, gorsko kolesarjenje, kanjoning, rafting, vožnja s kanujem, tek na smučeh, smučanje zunaj urejenih smučišč — zdaj pa še tek s krpljami! Krog se je torej že skoraj sklenil: homo industrialis je zdaj odkril možnost, da vsak čas prodre v najbolj skrit kote pokrajine, v vsak predel.

PRVAKA STA KOČA NA GOLICI IN POŠTARSKI DOM NA VRŠIČU

NAJPRIJETNEJŠE PLANINSKE KOČE '95

Bralci slovenskega dnevnika Delo so letošnje poletje odločili: med slovenskimi visokogorskimi planinskimi postojankami je bila to poletje najprijetnejša Koča na Golici, ki jo upravlja PD Jesenice, za takšno oceno pa sta vsekakor najzaslužnejša oskrbnika **Tonka Zadnikar** in **Štefan Bukovec**. Za to kočo je glasovalo 298 planincev. Na drugo mesto v tej kategoriji se je z 279 glasovi uvrstila Češka koča na Spodnjih Ravneh, ki jo upravlja PD Jezersko in katere že dolga leta znani oskrbnik je **Andrej Karničar**. Med visokogorskimi postojankami se je na tretje mesto z 265 glasovi uvrstil Roblekov dom na Begunjščici, ki ga upravlja PD Radovljica in katerega oskrbnika je bila letos **Fanika Vene**.

Med sredogorskimi planinskimi postojankami je bil po mnenju bralcev Dela najprijetnejše letošnje planinsko domovanje Poštarski dom na Vršiču, ki ga upravlja PD PT Ljubljana in ki ga je letošnje leto oskrbovala oskrbniška posadka **Štefka Škraba** ter **Janko** in **Neda Branc**; za to kočo in te oskrbnike je glasovalo 110 planincev. Na drugo mesto s 97 glasovi se je letos uvrstila Erjavčeva koča na Vršiču, ki jo upravlja PD Jesenice in v kateri je bil letos oskrbnik **Hinko Lučovnik**. Na tretje mesto med sredogorskimi postojankami se je s 57 glasovi uvrstila Koča na planini Razor, ki jo upravlja PD Tolmin in v kateri je bil letos oskrbnik **Vlado Sorli**.

Predsednikom planinskih društev — upravljalcev teh koč in njihovim oskrbnikom sta priznanja na priložnostni slovesnosti v prostorih ljubljanske Pivovarne Union 9. novembra zvečer izročila predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** in urednik za publicistiko pri časniku Delo **Željko Kozinc**.

Pred tem je tajnik PZS **Janko Pribošič** nanizal nekaj fotografiranih podatkov in med drugim dejal:

»Tudi letošnja sezona in z njo večji obisk gora sta za nami. Z razglasitvijo rezultatov danes končujemo že šesto akcijo PZS in ČZP Delo, v kateri smo iskali najprijetnejša planinska domovanja.

Cilj akcije ni bilo nikoli tekmovanje v ožjem pomenu besede. V ospredje ne želimo postavljati ocenjevanja udobja in ponudbe, marveč prijetno planinsko vzdušje, urejeno kočo, okolico ter ali predvsem prijazno osebje, ki zna v danih razmerah poskrbeti za čim boljše počutje obiskovalcev. Ocenjujemo, da smo osnovni namen s sodelovanjem bralcev v teh letih dosegli.

Da imamo v splošnem urejene, včasih kar preveč udobne koče, vzorno označene in opremljene planinske poti ter čisto okolje, vedo in priznavajo tudi v tujini. Naša skrb je, da takšno stanje ohranimo, saj v celotnem alpskem prostoru postaja iz leta v leto večje bogastvo in turistični kapital. Gore so prostor, ki vabi obiskovalce, tudi tujce. Niso pa vreča, v katero padajo novci — dejstvo, ki ga v Sloveniji še nismo ovrednotili. V turistično razvitih alpskih deželah načrtno usmerjajo denar tudi v ta prostor zato, da »kasirajo« v dolinah.

Planinska organizacija ne more sama zagotoviti finančnih pogojev za sanacijo predvsem ekoloških problemov, lahko pa tudi z akcijo, kot je ta, spodbuja

Anton Rejc: Koča na Golici

splošno urejenost v gorah, kjer je tudi sicer gornštvo ena od redkih človekovih dejavnosti.

V poletnih mesecih in tja do sredine oktobra so bralci Dela pošiljali izpolnjene kupone Planinski zvezi Slovenije, letos več kot kadarkoli doslej. Skupno smo jih našli 3029.

Za visokogorske planinske postojanke je prispelo 2077 kuponov (ali 76 odstotkov vseh, kar pomeni, da so bralci največji del najresneje ocenjevali visokogorske planinske koče), za sredogorske 501 kupon (ali 18,4 odstotka), za lahko dostopne koče, do katerih se je nemara celo mogoče pripeljati z avtom, pa le 153 kuponov (ali 5,6 odstotka). Naposled je bilo 298 lističev neveljavnih, ker so bili bodisi kopirani, bodisi so bili na njih samo podatki o pošiljatelju, ne pa tudi, za katero planinsko kočo hočejo oddati svoj glas.

Razmerje se je v letošnjem glasovanju še nekoliko bolj kot prejšnja leta nagnilo v prid visokogorskim planinskim kočam, medtem ko priznanj v kategoriji lahko dostopnih koč niti letos niso podelili, ker nobena koča ni prejela večjega števila glasov in je bilo povprečje na postojanko v tej kategoriji le osem glasov, na podlagi tega pa ni mogoče objektivno ocenjevati.

Letos so bralci Dela in obiskovalci slovenskih planinskih koč glasovali kar za 81 planinskih postojank. »Tudi letos smo pregledali in ne le prešteli vse kupone,« je dejal tajnik PZS Janko Pribošič, »da bi odpravili 'navijaštvo', ko en glasovalec pošlje vrsto kuponov. Kljub temu je ostal vrstni red prvih štirih v vsaki kategoriji enak kot pri skupnem številu glasov.«

Ob koncu je planinskim gospodarjem še dejal, »naj bodo priznanja dokaz vašega uspešnega dela, dokaz, da vas imajo planinci radi, dokaz, da je v vašem delu poleg truda tudi srce.«

Slovesnost je olepšal kvartet Spev iz Škofje Loke, ki je zapel več pesmi, predvsem planinskih.

Gostitelj, Pivovarna Union, je navzoče pogostil tradicionalno — s pivom, ki ga je bilo v neomejenih količinah, in z izvrstnim golažem s svežimi žemljami, ki so ga po želji prav tako postregli brez omejitev. Proslavljanje se kljub temu ni zavleklo v pozne večerne ure.

M. R.

PLANINSKI DROBIR S SNEŽNIKA IN IZPOD NJEGA

GORA, KI JE VEČNO NA MEJI

VOJKO ČELIGOJ

Pred dvema letoma smo v Snežniku navdušeno zapisali, da je domača firma Teles iz Ilirske Bistrice podarila Koči na Snežniku brezžični telefon in tako udejanila dolgoletno željo bistriških planincev, da vrh Snežnika povežejo z dolino. Ob letnem obisku deset tisoč obiskovalcev Snežnika je bilo to več kot nujno. Tedaj smo tudi zapisali, da planinci čakajo novega dobrotnika, ki bi za mobilni in druge porabnike podaril ekološko sprejemljiv vir električne energije, ki skupaj z opremo presega vrednost 7000 nemških mark. Žal takega dobrotnika ni in ni hotelo biti in oskrbnik Janko je moral tri kilograme težak akumulator mobilnega vsakič nositi na polnjenje s Snežnika v dolino.

Na srečo se je firma Teles znova izkazala in sredi letošnjega julija skupaj z ekipo domačega radio kluba Snežnik so na južni steni koče na Snežniku namestili osnovni fotoelement, ki bo lahko stalno napajal mobilni in še pet žarnic za razsvetljavo v koči. Vsekakor vse hvale vredna poteza domače firme! Še posebno so veseli in hvaležni v domačem planinskem društvu, ki takšne investicije še dolgo ne bi zmogli.

Pač pa so se v društvu odločili zamenjati dotrajano kuhinjsko pohištvo, ki je v dvajsetih letih že skoraj razpadlo. Lepega novega in funkcionalnega pohištva bodo veseli obiskovalci koče, še posebno pa oskrbnica Majda.

Domače komunalno podjetje je pomagalo planincem dobro zaščititi notranjost vodnega zbiralnika na Snežniku, ki je že nekaj let izgubljal vodo. V sušnem obdobju je bilo z vodo tako hudo, da je je skoraj že zmanjkalo celo za znameniti snežniški čaj.

OMEJITVE NA POTI MED SNEŽNIKOMA

Pred dvajsetimi leti sta planinski društvi Ilirska Bistrica in Platak z Reke prav na našem Snežniku svečano odprli »Planinsko pot prijateljstva« med našim Velikim Snežnikom in Snježnikom v Gorskem Kotarju. Pot, ki sta ji bila začetek in cilj dva istoimenska gorska vrhova, med njima pa dvanajst ur planinske ture po gozdovih in planinskih vrhovih, je v tem času prehodilo skoraj dva tisoč obiskovalcev. Žal je zadnja štiri leta ta sicer lepa planinska pot ostala osamljena in brez obiska. Z osamosvojitvijo Hrvaške in Slovenije je pot presekala državna meja, ki je vnesla pomembne omejitve gibanja, tudi planincem. Že vrsto let se obe društvi trudita, vsako v svoji državi, da bi poenostavili prehajanje meje vsaj planincem, ki se izkažejo s planinsko izkaznico. Zaskrbljenost še ni pričakovanih odločitev. Zato v bistriškem planinskem društvu svetujemo vsem, ki bi se spomladi vseeno radi podali na to planinsko pot, da opravijo celotno traso poti v dveh delih: ločeno od Snežnika do Klanske police z vmesno kontrolno točko na Sežanju in po prehodu meje čez ka-

terikoli mednarodni prehod s Hrvaško še drugi del, od Snježnika čez Gušlico (žig je še na rezervnem mestu ob cesti) do Šverde. Prehod naše in hrvaške meje nadzirajo policijske patrulje obeh držav in bi poskusi nezakonitega prehoda meje po nekdanji trasi te planinske poti lahko imeli neljube posledice, za kar obe planinski društvi ne moreta prevzeti odgovornosti.

V naši občini je na hrvaško stran prehajala tudi »Bratska planinska pot Ljubljana—Rijeka«, ki je sedaj brez obiska, pa tudi Evropska pešpot E-6, ki povezuje Baltiško in Jadransko morje in se je zaključevala v Kastavu. Organizatorji te poti so se odločili, da bodo to planinsko pot speljali s Snežnika čez Kozlek in Brkine do slovenske obale in našega morja.

»SNEŽNIŠKE SLIKE« NA PLATKU

Sredi junija sta naši prijateljski reški planinski društvi »Platak« in »Kamenjak« na Platu organizirali dvo-dnevno okroglo mizo o nujni potrebi uspešnejše zaščite reškega planinskega zaledja. V razpravi o tej problematiki so sodelovali zelo ugledni hrvaški strokovnjaki. Bistriško planinsko društvo je pri tej akciji sodelovalo z razstavo petdesetih otroških risb, ki so jih ustvarili mladi likovniki iz vseh naših osnovnih šol in osnovnih šol z Reke, Opatije in Matulj na 6. likovnem ekstemporu Snežnik '94 lanskega septembra v Črnem dolu. Vsekakor je otroško videnje lepote narave vsebinsko in estetsko obogatilo posvet na Platu.

ZLATI JUBILEJ NOVEGA PD

V tem letu slavi ilirskobistriško planinsko društvo zlati jubilej. Potem ko je društvo po ustanovitvi v letu 1907 razmahnilo svojo dejavnost in v letu 1914 svečano odprlo »Vilharjevo koč« v Črnem dolu, prvo slovensko planinsko postojanko na območju Snežnika, in po prvi vojni znova živahno zaživelo, so ga v letu 1926 italijanske fašistične oblasti prepovedale in premoženje zaplenile. Planinska ideja je med Bistričani skrivoma tlela polnih 19 let in je že tri mesece po drugi vojni vzplamela z vso silo. Natančno 30. avgusta 1945 se je zbralo v tedanji gostilni Jadran kar 56 domačinov, med katerimi je bilo dosti prevelikih članov nekdanje prepovedane ilirsko-bistriške podružnice Slovenskega planinskega društva, in ponovno ustanovilo planinsko društvo. Ohranjen zapisnik tega sestanka odseva natančno sliko dogajanja in navdušenja, da tudi planinska dejavnost pod Snežnikom v svobodni domovini zadira s polnimi pljuči. Sestanek je vodil **Vide Oprešnik**, tajnik NOO za okraj Ilirska Bistrica, med gosti pa je bila **Gustina Trebec-Živa**, referentka za kulturo in prosveto pri pokrajinskem poverjeništvu v Ajdovščini. Posebno so tedaj planince zanimali opuščeni italijanski vojaški

objekti na območju Snežnika, ki bi jih kazalo usposobiti za planinske namene.

Izvoljeno je bilo vodstvo društva, za predsednika **dr. Ivan Biček**, za tajnika **Saša Ličan**, in določena letna članarina v tedanjih jugolirah. V društvo so pristopili vsi prisotni člani. Tako so bistrški planinci med prvimi v Sloveniji obnovili svoje društvo in se z delegatkama **Stanko Volk** in **Lojzko Zadel** udeležili tudi prve skupščine slovenskih planincev, ki je bila konec februarja 1946 v Ljubljani.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

POSUŠENI ROŽMARIN

DR. MIHA POTOČNIK

V založbi Mont znanega gornika **Anteja Mahkote** bo te dni izšla knjiga pokojnega planinca, alpinista, gorskega reševalca in planinskega organizatorja **dr. Mihe Potočnika** »Posušeni rožmarin«. Največji del pripovedi iz tega dela je izšel že leta 1979 pri Mladinski knjigi v debeli knjigi »Triglav, gora in simbol«, ki so jo skupaj napisali **Evgen Lovšin**, **Stanko Hribar** in **Miha Potočnik**. Ker je ta knjiga že zdavnaj pošla in ker je dr. Potočnik hotel k tem svojim spominom pripisati še nekatere, je ponovno sedel za mizo in dopolnil svoje pisanje izpred skoraj 20 let. Pregledal je še zadnje korekture, izida knjige pa ni doživel. Z dovoljenjem založnika objavljamo dve zgodbi iz te posthumno izdane knjige, ki jima — predvsem še eni — dajejo posebno vrednost izvirne fotografije, ki nam jih je odstopila avtorjeva soproga **Hilda Potočnik**. Za sladokusce planinske literature bo knjiga prav prijetno branje, v kar se bralci lahko prepričajo iz teh odlomkov za pokušino. (Op. ur.)

TRIGLAVSKO BREZNO

Nekoč — v času filmanja drugega celovečernega planinskega filma »Triglavske strmine« — sva z Jožem po izstopu iz severne stene prečila snežišča v spodnjem delu triglavskega Zelenega snega proti značilni kopni glavi sredi ledenika. Ko sva gazila že nekoliko razmehčani sneg ob robu kopnega skoka, je najino pozornost vzbudila votlina, ki je dotlej nikoli nismo opazili. Verjetno zato, ker je bila vedno zvrhano zadelana s snegom, ali pa zato, ker tam ponavadi nismo hodili: če smo šli na Kredarico, smo hodili zgoraj, največkrat pa na Kredarico sploh nismo hodili, temveč smo jo po robu Stene ubrali po najbližji stezi na pot čez Prag ali na Tominškovo pot. Verjetno brezna poprej ni nihče odkril tudi zato, ker so bile svojčas zime hujše in snegovi debelejši. Saj v naših časih tudi znamenitega slapa, ki naj bi padal z ledenika v Slovensko smer in ki sta ga opisala **dr. Henrik Tuma** in **prof. Pavel Kunaver** ob opisu plezanja čez steno v Planinskem vestniku, ni bilo in ga ni več.

Zlezla sva po snegu precej globoko v votlino in ugotovila, da sva bila na vstopu v neko brezno, ki mu ni bilo videti dna. Kamenje, ki sva ga metala v globino, je le nekaj časa odmevalo ali pa se je »ubilo« na snežišču,

V preteklih petdesetih letih je društvo gradilo štiri planinske postojanke: Cankarjevo kočo na Sviščakih leta 1951, Kočo na Snežniku leta 1961, Planinski dom na Sviščakih leta 1968 in Kočo na Kozleku leta 1994, ter opravilo obsežno delo pri nadelavi planinskih poti prek Snežnika in razvilo številne tudi izvirne oblike dela s članstvom, še posebno s planinskim podmladkom.

Lepemu jubileju je bistrški planinsko društvo posvetilo vse svoje planinske aktivnosti v letu 1995.

ki se je strmo spuščalo v temo. Ker nisva imela ne derez in ne cepinov, pa tudi svetilke ne, nisva silila v strmo globino. Jamo sva si samo zapomnila. O njej je zvedel **dr. Alfred Šerko ml.**, ki sva ga poznala še od filmanja našega prvega filma »V kraljestvu Zlatoroga«. Skupaj z očetom, znamenitim in originalnim profesorjem ljubljanske univerze **dr. Alfredom Šerkom starejšim**, sta takrat po Dolini sedmerih jezer z golimi rokami za film lovila gade in modrase. Imela sta jih kar v platneni vreči.

Zabavno je bilo, ko smo nekega večera, vsi utrujeni, žejni in prestrašeni, prišli v nabito polno kočo pri Triglavskih jezerih. Ni bilo kam sesti. Pa je Šerko mlajši postavil svojo vrečo na neko mizo in stresel nanjo nekaj gadov — takoj je bilo prostora dovolj!

»Pa tudi spali bomo!« je rekel Alfred mlajši.

Odnesel je vrečo na skupno ležišče, ki je bilo zvrhano zasedeno, jo vrgel na neko posteljo in svečano izjavil:

»Tukaj bom pa jaz spal!«

Na mah je bila skupna spalnica prazna in vsa filmska družčina je lahko to noč udobno prespala.

Njegov oče, univerzitetni profesor na naši mladi in takrat še okrnjeni (samo pet semestrov) medicinski fakulteti, sicer pa tudi velik oboževalec kraškega podzemeljskega sveta in našega triglavskega kraljestva, nam je drugi dan na primeru nekega živega korenjaškega gada iz Doline sedmerih jezer razlagal, da se kača, če jo s prsti držiš za rep in ti visi iz iztegnjene roke z glavo navzdol, po svojem lastnem telesu ne more povzpeti in splezati navzgor, da bi te pičila. No, demonstracija se je povsem ponesrečila! Ta gad je storil prav to, kar je profesor tik pred tem razlagal za nemogoče. Bil je čudovit, krepak telovadec, ki se je spretno povzpел po svojem telesu profesorju na roko in po uspešnem zanikanju profesorjeve teze še zmožol toliko moči, da mu je zlezal po roki do bicepsa in ga vanj krepko usekal.

Profesor in sin, oba medicinca, pa si nista delala veliko skrbi in si belila glav s tem strupenim pikom. Šerko — sin je izvlekel svoj pipec, rezilo razkužil nad prižgano vžgalico, zarezal majhen križ na pičenem mestu, da se je pocedila kri in izsesal z zdravimi usti kri in strup iz rane. Oče Šerko pa je na dušek izpraznil četrto litra žganja in nato hladnokrvno odšel na vrh Triglava.

Dr. Alfred Šerko mlajši je bil znan in navdušen jamar in raziskovalec krasa.

Dne 26. 6. 1936 mi je — kar na očetovem pisemskem papirju, na katerem je pred imenom dr. Alfred Šerko samo prečrtal »univ. prof.«, za njim pa dodal »mlaj.« — pisal:

»**Požnel** mi je pravil, da ste Skalaši pri snemanju filma Triglavске strmine odkrili v severni Triglavski steni dve veliki jami. Ti si bil, kolikor vem, pri oni ekspediciji. Prosim Te, da mi sporočiš, kar veš o teh jamah (lego v steni, velikost, dostopnost tudi za takega 'turista', kot sem jaz, sploh, kar je tam omembe vredno, tudi vhod ali dostop v odprtino samo!).

Mogoče je namreč, da bi bile v triglavskem apnenem masivu ravno take jame, kot so v Severnih apneniških Alpah (Dachstein, Totes Gebirge, Tennengebirge itd.). Gotovo Ti je znano, da so tam ogromne, po več 10 km obsežne ledene jame.

Zelo bi bilo lepo, če bi skalaši s svojimi gamsovskimi talenti plezali za izpremembo v zemljo, mesto vedno v zrak.

Prosim, da mi svojega sporočila ne računaš po 'advokatsko'. Za protiuslugo sem Ti vedno na razpolago, na primer: da Ti izderem kak zob.

Pozdravlja Te stari znanec Alfred Šerko.«

Ker nisem takoj odgovoril, se je seveda ponovno oglašil in prosil, naj določiva čas, ko mu lahko jama greva pokazati, to pa samo njemu, češ da (jamarsko) »društvo nima niti denarja niti časa, da bi napravilo ekspedicijo«. On pa da bi si rad že letos (dopisnica z dne 20. avgusta 1937) luknjo ogledal, da ve za drugo leto, kaj bi potrebovali in kje. In v oklepaju je k zobu iz prvega pisma prijazno še pripisal: »za slučaj, da se vidva kje pobijeta«.

Ker mu na to dopisnico spet nisem takoj odgovoril, je odgovor urgiral z dopisnico 3. septembra in med drugim še — spet še bolj prijazno, to je bil pač njegov prisočni odkrit notranjski način — zapisal:

»Oprostí mi mojo sitnost, saj veš, da juristov ne obračunam dosti.« Iz tretje dopisnice z dne 13. septembra vidim, da smo se za datum ogleda potem le sporazumeli.

Iz vsega opisanega sklepam, predvsem pa na podlagi Šerkovih pisem in dopisnic, ki jih še hranim, da Triglavsko brezno pred tem ni bilo znano niti jamarskemu društvu niti jamarjem in da sva ga pravzaprav — seveda povsem naključno — odkrila šele midva z Jožem.* Zelo nam je bilo žal, ko smo izvedeli, da je izvirno šegavega in dobrodušno preprostega Alfreda Šerka mlajšega na povsem nanavaden način 7. 9. 1948 v bližini Raše v Istri ubila strela, ko je med nevihto izstopil iz avtomobila in s svojim telesom povzročil stik med z elektriko nabito pločevino in zemljo.

ŠRANGA

V silvestrski noči, ki smo jo v veseli skalaški družbi tja do novoletnega jutra 1940 praznovali v koči na Rjavi skali pod Voglom, sem Ji rekel:

»Letos se bova pa vzela!«

Šranga v Severni steni Triglava: Joža Čop je bil "advokat" prijatelja Mihe Potočnika

Ta odločitev ni bila tako lahka in enostavna. Hribovska družčina ni preveč rada videla, če so dekleta reddila njene vrste. Posebno Joža se je bal, da bo izgubil najbolj vnetega plezalskega tovariša, če bi se jaz, kot je rad dejal, »okretil«.

Tekma med goro in žensko je dejstvo. Ne prenašata se dobro. Vsaka hoče zase celega človeka. O tej tekmi je govoril in pisal **Janez Jalen**, s katerim smo veliko skupaj hodili po hribih. Ob njegovih zgodbah, ki nam jih je spotoma vedno pripovedoval, smo podrobno doživljali ovčarja Marka, še preden je bil napisan. Našo družčino je imenoval kar »trop«, on je bil črednik, Joža tretjinec, jaz ovčar, ženske so bile majerce in tako dalje. To je bil vsekakor tudi že zametek njegovega »Tropa brez zvoncev«. Celo nekatera naša domača hišna imena je uporabil. Na primer našega z Belce. Po domače se naši hiši reče pri Smrčarju. Vsi ponavadi mislijo, da to pride od smrčanja, ki ga sicer pri naši hiši in meni osebno res ni tako malo. Toda ime se v stari obliki pojavlja že na katastrskih mapah: »v Szmerzah ali Šmercah«, kar v sedanji pisavi pomeni v Smrčah ali »v smrekah«. Okolica je res taka.

V naši ožji plezalski družčini smo imeli **Matevža Freliha**, ki se je oženil daleč pred tem. Njegov zakon je veljal za izredno srečnega, kar vzornega. Žena Mara je nadvse razumevajoče prenašala njegove včasih že kar strastne plezalske pohode. Matevž, kurjač in pozneje strojevodja na lokomotivi, je bil čudovit tovariš, drzen in nadvse spreten plezalec, smučar in izredno požrtvovalen gorski reševalec. Padel je konec septembra

* Glej tudi Planinski vestnik 1957, stran 179 do 187 — Ivan Gams: »Deset let opazovanja triglavskega ledenika in začetek opazovanja brezna ob njem.«

Vsa ohcet z nevesto in ženinom na čelu je 7. julija 1940 krenila iz Aljaževga doma v Vratih v Severno steno Triglava

1944 na Mežakli kot partizan. Ubila ga je zaseda, v kateri je sodeloval zloglasni jeseniški »raztrganec« in sodelavec gestapa **Glažar**. **Andrej More** je bil ob isti priložnosti ranjen.

Preden se je **Matevž** oženil, je previdno razčistil razmerje med goro in nevesto ter »za vsak primer«, tudi na zahtevo svojih gornjskih tovarišev, ki smo se bali, da bomo prikrajšani, svoji Mari dal podpisati »pogodbo«. Ta prva plezalska pogodba je bila kot vzorec in živahen domislek pozneje uporabljena tudi v filmu »Triglavske strmine«, nazadnje pa ob moji poroki na Kredarici. Takrat na Voglu sva namreč tudi sklenila, da bo »ta reč« na Kredarici, kjer so svatovali že nekateri najbolj zag-nani planinci. Do takrat so se na Kredarici že poročili:

- 1.) 11. 9. 1900 **Ivan Korenčan** in **Jelica Hrovat**,
- 2.) 12. 7. 1922 **prof. Janko Ravnik** in **Ljudmila Mrzlikar**,
- 3.) 20. 8. 1923 **Janko Gruden** in **Leopoldina Miklavčič**,
- 4.) 12. 9. 1923 **Franc Majer** in **Emilija Škrjanc**,
- 5.) 9. 7. 1924 **Ivan Sever** in **Josipina Kamplit**,
- 6.) 6. 9. 1927 **Alojzij Obersne** in **Tilka Hafner**,
- 7.) 20. 9. 1927 **Albert Brumen** in **Franica G(e)rm**,
- 8.) 25. 7. 1928 **Ivan Ručigaj** in **Frančiška Mihelič**,
- 9.) 25. 7. 1928 **Ivan Bojko** in **Pavla Ručigaj**,
- 10.) 17. 7. 1929 **Albin Kolb** in **Justa Predalič**,
- 11.) 31. 8. 1930 **Vladimir Korbar** in **Marija Žabkar**,
- 12.) 3. 9. 1933 **Danilo-Frančišek Gustinčič** in **Emaroz** **Ivana Kudrca**,
- 13.) 14. 9. 1933 **Stanislav Červan** in **Vladimira Predalič**,

- 14.) 4. 8. 1935 **Karol Jagodič** in **Justina Kramar**,
- 15.) 11. 8. 1935 **Ladislav Brezovečki** in **Milka Kobac**,

in po tem še midva

- 16.) 8. 7. 1940 **dr. Miha Potočnik** in **Hilda Pinterič**.

Pol leta pred tem smo pomalem fantovali. Najhuje je bilo proti koncu, ko smo se zmenili, da to ne more biti »kar tako«. To je pomenilo: ne samo en dan ali eno samo noč!

Začeli smo s fantovščino v ponedeljek, ko smo prišli z dela, po kosilu. Utaborili smo se v hotelu »Pošta« na Jesenicah, tam smo se redno shajali, svoje prostore je imela tam tudi jeseniška »Skala«, v katerih sem nekaj časa celo stanoval. Poljšakova mama in njeni otroci so nas imeli radi in so vedno z razumevanjem prenašali nekatere naše mladostne vragolije in razposajenosti. Prvo noč je šlo gladko. Nismo popivali, več smo se pogovarjali in šalili. Ob petih zjutraj je moral Joža na jutranje delo v žično valjarno. **Jože Hafner** v bolnišnici, beograjski carinik **Nikola** — »Miklavž« na carinarnici — in jaz v odvetniški pisarni smo z rednim delom začeli ob sedmih. Večina drugih tudi, kolikor pač kot »svobodni poklici« — **Poljšakov Francelj** in **Ivan, Černetov Janez** in drugi — niso imeli »uradnih ur«.

V torek smo po opravljenem rednem delu po kosilu spet nadaljevali. Spet vso noč in zjutraj spet vsi na delo.

Enako v sredo, četrtek, petek.

Mimogrede je kdo kar med pogovori podremal, toda zasedanje je bilo — kot bi lepo po parlamentarno rekli — permanentno. Res ni bilo lahko zdržati! Toda bili smo mladi in utrjeni od gornjskih in smučarskih naporov, v gorah nam deset-, dvanajst- ali štirinajsturne plezalne ture niso delala kakšnih posebnih preglavic. Tako tudi ta dolga fantovščina sprva ne.

Vendar kar je preveč, je preveč.

V soboto, ob štirih zjutraj, je popustil tudi Čopov Joža, ki je do takrat še vedno pomalem in sam v sebi nasprotoval in ključeval moji poroki. V kuhinji pri Poljšaku je nenadoma — seveda smo ga imeli nekaj malega tudi pod kapo — pokleknil predme, sklenil roke v značilno priprošno držo in rekel:

»Miha, lepo te prosim, oženi se že enkrat, jaz tega ne zdržim več!«

In zanimivo; nobena žica v žični valjarni, kar jih je ta teden zvaljal Čopov Joža, ni šla v škart, noben pacient, ki ga je tisti teden operiral kirurg Jože, ni umrl, nobene pravde, ki sem jo tisti teden imel v Kranjski Gori in Radovljici, nisem izgubil. Vse veselje in vse težave te pri-smojene fantovščine so šle na naš osebni račun!

Potem smo se 6. julija 1940 z vseh vetrov zbrali v Aljaževem domu v Vratih. Drugo jutro je vsa ohcet — razen kateheta **Žužka** in njegovega ministranta ter nekaj »civilistov« — krenila v Slovensko smer Triglavske severne stene: nevesta, ženin, priče, sorodniki, svatje. Bilo nas je sedemnajst, kar lepo število navez. Previdno in po vseh takratnih plezalnih pravilih varno razporejeni in navezani smo zložno preplezali Bele plati in sroke v spodnji polovici stene.

Ustavili smo se na široki polici ob začetku velike Slovenske grape sredi stene. Tam so prijatelji iz skal zgradili dva metra visokega možica, na njem iz plošč naredili mizo, jo pogrnili z lepo vezenim belim prtom in nanj postavili pravi pravcati štefan pristnega belega vina, ob štefan pa še druge dobrote za prigrizek. Potem se je začela »šranga«. Tovariši so napeli povprek po polici dvojno vrv in ločili obe »stranki«, nevestino in ženino. **Drago Korenini** je prodajal nevesto, Joža jo je kupoval in pri tem branil ženino koristi in denarnico. Bilo je duhovitih šal ter smeha in prešerne zabave na zvrhane koše. Korenini je zahteval odkupnino v rubljah (takrat smo že neposredno čutili osvajalske pohode nacizma in v zaupanju na rešitev simpatizirali s Sovjetsko zvezo) in jo od Joža tudi zares dobil. Sicer v carskih, ki so jih po prvi vojni prinesli na Jesenice ruski emigranti, kar pa seveda sploh ni bilo pomembno. Glavna je bila šala in vesela, med pogajalcema vnaprej dogovorjena domislica. Ta kraj v Slovenski smeri na široki polici ob vhodu v veliko grapo se še dandanes imenuje »Šranga«. Tam je bila podpisana po Matevževem in filmskem vzorcu tudi nova, zelo izpopolnjena in po Joževu dobro »zaklamfana« (zaklavzulirana) ženitna pogodba:

Potem ko je bila šranga mimo, je družba šele postala prav razposajena

Severna Triglavsko steno, 7. 7. 1940
Zaobljuba!

Podpisana Hilda Pinterič, bodoča žena Mihe Smrčarja, izjavljam in svečano obljubljam, da ne bom svojemu možu nikoli branila hoditi v gore, bodisi da se bo odpravljal z doma po lastni volji ali na povabilo njegovih tovarišev, in tudi ne bom silila z njim, če me sam ne bo povabil. Izjavljam in obljubljam, da bom svojega moža vedno, kadar se bo odpravljal v gore, prijazno odrahtala, mu po hribovsko uredila nahrbtnik, ne bom kazala kislega obraza in kuhala rilca. Ko pa se bo vrnil z gora, ga bom stisnila v objem in mu dejala: »Sam ljubi Bog te je obvaroval, s takimi tovariši boš vedno lahko hodil v gore!«

Priči: Joža Čop,
Stanko Tominšek.

Nevesta: Hilda Pinterič,
potem Smrčar.

Takole opremljeni so leta 1940 plezali po Alpah: nevesta Hilda Pinterič in svat Evgen Lovšin; malo pred tem je razposajena nevesta s šrango vrgla prazno steklenico v prepad - tudi za srečo na poti, na katero je stopala

To zaobljubo morava še danes kakšenkrat prebrati, kadar se le prepozno vracam s hribov.

Poroka je bila 8. julija 1940. Zadnja na Kredarici! **Dr. Aleš Stanovnik** jo je v slavnostnem nagovoru imenoval »usodno srečanje«, kar je bilo res in so mnogi dogodki med vojno in po njej vse do danes to tudi potrdili.

Spomladi leta 1942 sem v K. Z. Dachau nekega dne navsezgodaj zjutraj v umivalnici zagledal neki nov obraz. Bil je mlad, na čisto, »na balin« ostrižen in še ves plašen fant, ki mi je nekaj mugal in pozdravljaj. Nagovoril sem ga:

»A, ti si pa nov!«

Približal se je in odvrnil:

»Ja, nov. Mar me nič ne poznate? Saj sem na Vaši poroki na Kredarici ministriral!«

Bil je takratni študent **Stanko Šinkovec** iz Kranja, sedaj inženir in bivši direktor Šolskega centra za tekstilno in obutveno stroko na Primskovem pri Kranju.

Od svatov je 2. junija 1942 padel dr. Aleš Stanovnik kot talec v Gramozni jami za Žalami, Matevž Frelih pa kot partizan konec septembra 1944 na Mežakli. Drugi so vojno preživeli delno kot aktivisti OF in večinoma tudi kot partizani.

TAKO JE ODŠEL, KOT SO ODHAJALI STARI ESKIMI IN JAPONCI

BLEKOV PEPI Z JAVORCE

MIHA LIPUŠČEK

Nekaj je v tej Javorci, česar ne morem prav dojeti. **Jaka Čop** je v svoji knjigi pod fotografijo napisal: V gorskem zavetju. To je lepo, široko poimenovanje, ki morda pove največ. Res je tam noter pod Rdečim robom, na polici ob Tolminki, z vencem gora okrog, pravo zavetje. Kot v zavetju sta Blekova domačija in cerkva. Slednjo so zgradili avstroogrske vojske v prvi svetovni vojni kot trajen pomnik svojim padlim sobojevnikom. Nad 2700 imen je vžganih v stene. Razvrstili so jih po abecedi in zato so toliko bolj pomešani med seboj Germani, Slovani, Ogrji... Mnogo je najrazličnejših romarjev, ki hodi-jo gledat to lepo svetišče in počivališče. Saj se ga res splača videti. Niti 10 kilometrov iz Tolmina ni. Sedaj, ko so malo uredili cesto, je še toliko lažje. Že sama vožnja je doživetje zase, ko s ceste gledaš 200 metrov skoraj navpično v čudovito, živahno in še vedno kristalno čisto Tolminko. Zadnjih 500 metrov od planine Srednica je skoraj bolje prehoditi, ker je ta del poti preveč strm.

JAMA, OD KODER PRIHAJAJO DNEVI

Zadnjih 15 let, morda tudi več, nisem hodil v Javorco zaradi ogleda cerkvice. V lovski družini Tolmin smo sklenili, da bomo raje pomagali pri košnji na gorskih kmetijah, kot da bi obvezno delo opravljali na kakih posekah vprašljive namembnosti. Za pomoč pri Bleku sem bil kot pobudnik določen jaz. Hodili smo v pomoč leto za letom. Navadno cela družina ob petkih zvečer takoj na začetku šolskih počitnic. Žena je trdila, da tako najlažje prekine s šolskim vrvežem. Otroke sva vozila s seboj zato, da bi spoznali tudi drugačno življenje.

In spoznavali so ga! Življenje na Javorci ni lahko. Brez pretiravanja bi ga lahko predstavil kot »šolski primer težjih pogojev kmetovanja«. Tu niso stroški prireje za 30 odstotkov višji kot v ravnini, kar se navadno govori v strokovnih krogih. Tu bi šli stroški (seveda, če bi jih računali) tudi v stotine procentov nad, recimo, nizozemske ali danske. Tu se ročno kosi vsaj še 90 odstotkov površine. Bila je šola za otroke, a tudi zame, čeprav sem bil košnje vaje iz mladih nog. Po pose- danju za pisalno mizo, v avtu, na sestankih se ni lahko spopasti s takim telesnim izzivom, kot je košnja v Javorci, čeprav sem vedno malo treniral doma, okrog hiše, če je le bila kaka urica na voljo.

Pepi (včasih mu je kdo rekel tudi Jože), ki je bil pri hiši šef za košnjo, ni nikdar delal na silo. Če sem se včasih na začetku preveč izkazoval, me je kar kmalu pomiril: »Le počas! Je velika jama, od koder prihajajo dnevi. Če ne danes, pa jutri.« Toda on je začel vsako jutri brž ob zori in končal s temo. Zjutraj in zvečer se najbolje reže! Tudi opoldne ni bilo kaj dosti časa za počitek. Ali je bilo treba obrniti seno, ker je tako lepo sijalo sonce, ali pa je bilo treba hiteti grabit, ker so se za Rdeči rob začele obešati megle. Marsikdaj se je bilo treba krepko po-

dvizati, ker je že grmelo zunaj v dolini ali gor za Slemenom. Grabilo se je od pamtveka vse na roko. Seno se je nakladalo in se naklada samo z vilami ali v plastih z grabljami. Na skedenj, senik ali kopo se ga je nosilo na vilah, grabljah ali v bremenih na glavi. Traktor in voz sta zelo redko prišla do veljave.

NESREČA PRI SPRAVILU LESA

Tako je bilo leto za letom. Mica, Pepi in Viktor, sestra in dva brata, so tu gospodarili desetletja skoraj brez sprememb. Zamenjala se je kaka krava, kako kosišče, grablje... Tudi Tarzan je pred desetletjem poginil. Zamenjala ga je psička, pa še to je Pepi klical kar Tarzan, čeprav je imela drugo ime.

V začetku, ko sem začel bolj redno zahajati k njim, sem si prizadeval, da bi vsaj do neke mere spremenil gospodarjenje. Svetoval sem, kako bi si olajšali delo in si povečali zaslužek. Nekaj možnosti bi bilo. Ne morem se pohvaliti s kakim velikim uspehom. Kasneje sem se nekako spriznal z obstoječim. Na neki način mi je bilo vseč tako, kot je bilo in je.

Vse je šlo tako rekoč po starem do jeseni triindesetdesetega. Tedaj so gonili drva po plazju in Pepija je zadelo poleno. Oplazilo ga je čez hrbet, da je obležal v nezavesti. V hiši ni mogel ne stati, ne ležati. Samo stokal je in na kratko, površno dihal. V bolnišnico ni hotel. Nekaj dni in noči je v glavnem sedel za mizo in stokal. Nato so ga vendarle spravili v bolnišnico.

Na obisk sem šel skoraj z bojaznijo: »Kakšnega bom neki našel? Bo zaprt sam vase, zagrenjen, ker so ga iztrgali iz njegove Javorce?« Bil sem prijetno presenečen. Prav tako je bil vedrega obraza, rdečih lic, živahnih oči kot doma. Le tista bolniška uniforma se mu nekako ni prav podala. Okrog sebe je imel polno obiskovalcev. Ko sem mu krepko stisnil roko, da bi mu povedal, kako sem z njim, je zastokal in jo odmaknil. Vse ga je bolelo. Roke in noge so mu zatekale.

Iz ene bolnišnice so ga poslali v drugo. Preden se je vrnil domov, je minilo kar nekaj mesecev. Po vrnitvi je začel delati, kot je delal prej. Ob začetku košnje je šla v Javorco sestra.

»Kako je?« sem jo vprašal.

»Tako, kot je bilo, samo bremen na glavi ne nosi več!«

Tista dva dni lanskega poletja, ko sva bila z mlajšim sinom Andrejem na košnji, sem ga samo občudoval. Kosil je v strmini pod cerkvijo, kjer sem si jaz navezal krabše (dereze), ker sem imel zlizane podplate. Grabil je kot mi. In na kopo je šel. Le to je prosil, naj ne mečem preveč sena hkrati, da bo lažje poravnal. Nekaj ga je tiščalo v prsih in neprestano je pokašljeval, a se ni mogel prav odkasljati. Naslednje jutro pa je prav tako vstal ob zori. Pomerjal je različna obuvala, ker ga je vse tiščalo. Na prstih je imel počeno kožo, od koder je mezela sokrvica, toliko so mu zatekale noge. V dveh

dneh je zamenjal štiri vrste obutve. Ko sva šla opoldne navzdol proti hiši, sem se obrnil, ker je nekaj zastokal. Zobe je stiskal in hodil je postrani, da mu ni preveč nabijalo prstov v konice čevljev.

Po kosilu sem se zleknil po klopi, da bi si naravnal razbolele kosti in mišice. Polnemu svežih vtisov in razmišljanj se mi je neprestano vračal v misli Hemingwayev »Starec in morje«. Tudi v Javorci bi imel pisatelj dovolj gradiva za kako podobno mojstrovino o Zemlji in Človeku. Pepi pri petinšestdesetih sicer niti zdaleč ni bil starec. Toda njegov odnos do zemlje, do travnikov, senožetih, planin, do kmetije, do gorskega sveta je bil res nekaj neponovljivega. V tem je bil njegov lik nekaj enkratnega.

Ni in ni se hotel vdati! Odpravil se je na Vrh Javorce, v pašnik, dobre pol ure nad domačo hišo. Ni mu dalo, ni zmogel. Obležal je pri zgornjem seniku. Našli so ga v nezavesti vsega premraženega. Ko so klali prašiča, se je presilil in bruhal kri.

NA BOŽIČ POPOLDNE JE IZGINIL

Ne vem. Ne morem trditi, ker se nisva pogovarjala. Pa tudi če bi se, mi najbrž ne bi znal povedati, kaj se je zadnje leto dogajalo v njem. Vendar se mi zdi, da slutim, kako se je v njem vse lomilo, podiralo. Močan, odporen ko dren, je bil z vsemi vlakni povezan z Javorco. Bil je sestavni del nje, tako kot so trave okrog hiše, v Zagonu, v senožetih. Tako kot gabri, bukve, leske pod Belim robom. Bil je ponosen na to, da zmore obdelovati to težavno kmetijo. »Kar naj pride katerikoli iz doline živeti noter, pa bo prej podlegel kot jaz.« Mnogo kmetov poznam, pa ne vem za takega, ki bi se mu v takih razmerah lahko postavil ob bok. Ni ga daleč okrog. Tudi v vsej Sloveniji ga najbrž ni. Še več; tudi v

vsej Evropi ga najbrž ni. V južnih predelih so bolj »komod«, severnjaki imajo več smisla za tehniko. Takih, da bi tako sonaravno kmetovali, da bi v takih razmerah redili toliko živine, najbrž res ni.

Ko je sprevidel, da ne bo mogel več delati tako kot prej, ni imel več obstanka. Gnalo ga je ven, samo ven. Pa ne, da bi se mu zmráčilo. Popolnoma normalno se je pogovarjal. S prijateljem Marjanom sta bila dogovorjena, da ga odpelje na pregled, ker je že imel napotnico v žepu. V njem pa je tlo nekaj drugega. Odločil se je, da bo napravil konec.

Na Božič popoldne je izginil. Povsod so ga iskali. Vključila se je gorska reševalna, domači, sosede, policija.

Drugo jutro so ga našli prav blizu domače hiše... Čez noč se je skrival na štali. Kdo ve, kaj vse mu je šlo skozi misli. Meni se spet in spet vsiljujejo misli na stare običaje Eskimov in Japoncev. Baje so Eskimi stare in onemogle, ko niso več mogli skrbeti sami zase, pospremili na samoto in jim zakurili ogenj. Ko je ogenj ugasnil, so prišli beli medvedi... Pri Japoncih so stari sami odhajali daleč, daleč v divjino pod neko goro...

Pepi si ni zakuril ognja in ni šel daleč pod daljno goro. Kar doma je ostal, pod domačo Goro...

In kaj bo z Javorco? Mnogi smo se spraševali, kaj bo, ko bo odšel prvi od treh. Nemaikrat sem slišal zaključek: »Potem se bo začelo krhati kar od kraja.«

Nisem in nočem biti tega mnenja! Menim, da je tam notri v tistem zavetju, na tisti polici, tistih pobočjih toliko neke pozitivne energije, toliko neke svetlobe, da nikdar ne bo ostala osamljena.

Najbolj strme predele bo treba ograditi. Paša je vendarle lažji način obdelave kot košnja. Ovcji in kozji mlečni izdelki so vedno bolj iskani. Viktor in Micka nista pesimista!

TEDEN DNI NA OBISKU PRI NESSY IN NA VZPETINAH NAD NJENIMI JEZERI

ŠKOTSKA GORSKA PUSTOLOVŠČINA

NADA MLAČ

Vso stvar je zakuhala Ruža, ki se je navduševala za izlet na angleški otok. Prijatelj, ki ga že dolgo pozna, je zaprosila za podatke in tako smo dobili podroben opis izletov po angleškem višavju na območju Lake district. Toda nekatere naše Viharnice so predlagale, da bi se raje napotili še višje proti severu, proti Škotski — vsaj na Ben Nevis naj bi se povzpeli.

Rečeno — storjeno. Takoj naslednji teden smo imeli Ruža, Dušica in jaz prvi sestanek z našim vodnikom **Bojanom Pograjcem**, ki nam je opisal okvirni program našega trekinga. Bile smo za. In tako smo se začeli pripravljati in smo se 15. avgusta 1995 sestali na Brniku, vsak s svojo prtljago. Eni so imeli več, drugi manj — kazalo je, da nismo pozabili nič pomembnega doma, lahko pa bi glede na vreme, ki nas je spremljalo po Škotski, vzeli kakšno stvar manj. Toda vsi smo vedeli, da je v Angliji in na Škotskem ravno tako mokro kot na

Norveškem, Švedskem in Finskem in še marsikje druge.

ZAČETEK ZGODBICE

Kratko slovo od domačih — in že smo v avionu. Moram priznati, da sem imela želodec v grlu, srce je nenadoma bilo malce prehitro, roke so se mi rahlo tresle, kar je bil vsekakor znak, da je nekaj hudo narobe z menoj; bilo me je strah!

Vzlet, preboj oblakov — in na višini nekaj tisoč metrov se nam je sonček prav veselo nasmejal, pod nami pa je bilo valovito morje belih oblakov. Po dveh urah smo se znašli v Londonu. Sledila je nora dirka po hodnikih do sprejemnice preostale opreme in končno smo prišli do carine in policije. Ker še nismo v EU, smo se postavili v vrsto, ki je bila precej dolga (na to letališče se spustijo ali pa z njega odletijo letala na vsaki dve minuti), do vhoda za druge dežele (tisti, ki so v EU, imajo svoj vstop).

Kmalu smo se vsi zbrali v Angliji in Bojan nam je pojasnil, da gremo na podzemno do železniške postaje Euston. Vmes naj bi enkrat s temno modre linije prestopili na črno. Hiteli smo, kot da nam gori za petami — ne samo, da ti vlaki »norijo«, tudi mi smo pri prestopu (menda) lovili rekord na ne vem koliko milj z ovirami — prtljago. Na postaji Euston smo kar dolgo čakali — kakšni dve uri, da smo se lahko vkrcali v spalnik. Kabine so majhne, tako da se z nahrbtnikom na hrbtu zelo težko obrneš, vendar — postelja je le postelja, zjutraj pa nas je čakala kava ali čaj, to pa je že nekaj. Odhod vlaka je bil po 11. uri zvečer in okrog 7. ure zjutraj naj bi bili že v Glasgou. In tu smo doživeli prvo presenečenje — vlak je imel zamudo. Tudi Angleži niso več tisto, kar so bili! So nas začeli posnemati? Vlak pa je le odpeljal proti Škotski in moram reči, da je mihal kar precej vsestransko — gor, dol, malo je pomagal z boki, ko pa je priletel na križanje tirov, je bilo vse skupaj še bolj čudno. Skratka, ni iztiril, moram pa reči, da je na nekaterih mestih vozil zelo hitro, saj je moral okrog 600 kilometrov prevoziti v sedmih urah.

FORT WILLIAM IN GLEN NEVIS

Nekaj časa smo morali počakati na vlak proti Fort Williamu, potem pa smo se zbasali v vlak in že potovali proti izhodišču našega trekinga. Po prospektu smo vsi navdušeno sledili našemu potovanju — to so si kar dobro izmislili ti Škoti. Vsaka postaja je prav na kratko opisana, njene zgodovinske in ostale zanimivosti, ki so v bližini določenega kraja.

Pokrajina je Škotska: griči in jezera oziroma zalivi (vse imenujejo Loch); resje je že začelo barvati pokrajino, vidijo pa se že tudi rezultati pogozdovanja. Kjer so drevesa še majhna, so taka območja obdana z žico, da tja ne bi vdrle ovce, ki jih je tu kar precej; goveda pa je manj. Naseljenost na poti ni velika, tu in tam je kakšna kmetija in le malo večjih mest.

Po dobrih treh urah smo prispeli v Fort William, mestece ob zavitem zalivu, ko smo šele kasneje odkrili. Od tu do kampa v Glen Nevisu smo vso to prtljago prenesli, kot smo vedeli in znali, z lastnimi močmi. Bojan nas je kar naprej tolažil, da bomo za naslednjim ovinkom prišli do avtobusne postaje in se potem odpeljali do kampa. Ko smo končno le prišli do tja, nam je lastnik pokazal prostorček, na katerem smo si postavili svoje skromne strehe nad glavo.

Dogovorili smo se, da gremo takoj v Fort William po nakupih in si pretegnemo noge. Fort William je mestece — pristanišče, polno trgovin s tradicionalnimi škotskimi blagi za kilte. Vse je v teh karah različnih barv, cene pa niso prav nič spodbudne.

Kasneje smo se dobili v gostilni, pubu, kjer smo se navedli in napili, nato pa smo se vrnili v tabor (hoje je bilo tokrat samo 40 minut). Vreme je bilo vedno lepše, saj se je sedlo pred Ben Nevisom že znebito kape, z neba pa so izginili vsi oblaki. Smuknili smo v vreče in že odpovali v svet sanj.

BEN NEVIS

Ob pol šestih me je Bojan zbudil in prav na hitro sem se morala postaviti na noge. Pomagala naj bi mu pri bu-

jenju ostalih zaspancev. Nekateri so godrnjali, da ura še ni šest, vendar so tudi to prestali, si skuhalo zajtrk, se umili in ob pol sedmih smo že bili nared za veliki pohod na najvišjo goro Anglije, na Ben Nevis, visok 1344 metrov. Čakal nas je vzpon s skoraj nič metrov nadmorske višine. Veselo smo se zagrizli v pot, ki je za prvi dve uri hoje lepo tlakovana in ki je ni ne konca ne kraja. Ves svet okoli nas je bil videti umit, bilo je jasno, le tabor in vsa dolina sta bila v megli, ki pa se je izgubila, brž ko je nanjo posijalo sonce. Po dveh urah smo prispeli do jezera Lochan Meall an t Suidhe (pa izgovori to klobaso, če jo moreš!), ob katerem je stal šotorček. Videli smo, da popotnik ni imel sreče, ker ga je zalotil čuvaj in je najbrž kar precej plačal, ker takšne kazni na Škotskem niso majhne. Tu smo počivali, saj ni bilo prav nobenega mraza, medtem smo fotografi skakali naokrog in veselo »škljocali«. Nato nas je Bojan pognal naprej. Sara in Larisa sta kar dobro vlekli »vlak«, za njima pa smo šli hitri hodci Anica, Zvone in še vsi drugi. Na koncu je bil večni (večno) Jure, ki ga je spodbujal in preganjal Borut.

Na naslednji stopnji smo zopet počili, nato smo se podvzivali in prispeli na vrh. Hodili smo več kot štiri ure. Sam vrh je precej prostrana ploščad, na kateri je nekdo stal observatorij, sedaj pa so tu samo grde razvaline, tako da vse skupaj ni videti prav nič lepo, celo zelo nemarno je. Razgled smo imeli na vse strani veličasten. Pokrajina je hribovita, po vsaki dolini teče voda, vse je zeleno, le kamnina je polna barv — od temno sive preko zelene do rožnate, naš drugi cilj pa ima vrh v beli kamnini.

Ker je bilo lepo vreme, nas je Bojan pregovoril, da smo se podali še naprej — sestopili smo proti Corn Mor Dearg, grebenu, katerega se Angleži oziroma Škoti neka-ko bojijo; v megli mora biti kar precej nevaren. Je malce siten, pa ne preveč nevaren. Nato smo šli še na vrh Carn Dearg Meadhonach in še proti Carn Beag Dearg, tu pa smo šli precej strmo navzdol kar čez drn in strn vse do doline in potokov Coire Leis, kjer ima reševalna služba svojo kočjo. Z grebena smo si ogledovali severovzhodno steno Bena Nevisa, ki je znana po zimskih vzponih. Bojan nam je povedal, da pridejo pozimi pod njo alpinisti in čakajo na prave razmere. Ko steno objame led, se zapodijo vanjo, ker ugodne razmere traja-jo le kratek čas.

Malce nad dolino smo naleteli na borovničke. Težko nas je bilo odtrgati od teh dobrot. Vendar nas je čakala še dolga pot nazaj do tabora in le z muko nas je Bojan pognal naprej in navzgor do samotnega jezera, ki smo ga zjutraj občudovali, sedaj pa je bilo okrog njega veliki ljudi. Tu smo se zbrali vsi, le Zvone nam je pobegnil še na Meall an t-Suidhe, ki se bohoti nad jezerom. Pognali smo se navzdol in ker je pot tlakovana, sem dobesečno stekla, da bi si čimprej pogasila žejo v eni izmed »pivskih« postojank.

Ugotavljam, da imajo tu precej nenavadne navade, saj si moraš pijačo kar sam prinesiti, razen če nisi v pravi restavraciji, kjer ti postrežejo tudi s pijačo. Pivo imajo dobro, tako da smo bili vsi zadovoljni in nismo imeli nobenega domotožja po našem Zlatorogu ali Unionu. Vsi smo se vrnili veselo razpoloženi, odžejali smo se

tudi in v taboru smo si komaj izbrili tuširanje, ker so bile prhe dodobra zasedene.

Za naslednji dan nam je Bojan po programu ponudil obisk Loch Nessa in ogled muzeja te pošasti, ki so jo menda videli in jo celo slikali, grozo grozno!

POŠASTI NESSY PA NIKJER!

Peš smo naslednje jutro odšli do Fort Williama, nato pa smo se usedli na lokalni avtobus, ki smo ga zaradi zamudnikov komaj ujeli. Vozili smo se dobri dve uri do Urquhart castla, kjer smo si ogledali zanimive razvaline, skrivoma pa smo kukali po jezeru, da ja ne bi zamudili Nessy...

Z avtobusom smo se potegnili še v Drumdrochit, kjer je muzej oziroma zbirka filmov, slik in drugih stvari, ki se tičejo Nessy. Mene niso prav preveč prepričali, da ta pošast obstaja, me pa zanima, kakšna potegavščina je vse skupaj. Važno je, da pobirajo denar!

Nazaj grede smo se ustavili še v slikovitem mestecu Fort Augustus, kjer imajo zapornice iz enega v drugo jezero. Seveda smo si ogledali vso to tehniko polnjenja vode in odpiranja zapornic ter premikanje ladij skozi kanal. Skočili smo še v opatijo, ki je še kar zanimiva. Vse skupaj pa smo morali hitro opraviti, ker nas je preganjal čas; avtobus nas ne bi počakal in še zadnji je bil za ta dan.

SGURR A'MHAIM

Ko smo se po pripravi naslednji dan zbrali, nas je Bojan popeljal po cesti proti našemu naslednjemu cilju. Kakšno uro smo tacali po asfaltu, ko pa je vodnik imel vsega zadosti, je v hipu spremenil prvoten načrt: navzgor bomo šli po poti sestopa, vse drugo pa ostane nespremenjeno. Vstopili smo v območje The Mamores. Tukaj je pokrajina veliko lepša kot so pobočja Ben Nevisa, čeprav vse skupaj ni tako daleč stran. Sam vzpon ni bil preveč naporen, saj se je vil ob potoku Allt Corre a'Mhusgain (mislim, da si ta imena zapomni samo genij, kar jaz zagotovo nisem!), ki je ustvaril slikovite predele: od majhnih slapov do tesnih pretokov; s pobočja se vanj zlivajo še potočki — vsak ima svojo žuborečo melodijo. Zelenja je veliko, po pobočju so posejane breze, ki so vsaj tu majhne, skorja pa ni tako lepo bela kot pri nas.

Zagledali smo nekakšno sedlo in Bojan nam je rekel, da smo skoraj že »tu«. In res smo bili skoraj »tu« — odprl se nam je pogled na jug. V bližini je bilo ljubko jezero, na severu pa smo zagledali še eno sedlo, ki se nam je zdelo takoooo daleč. No, pa smo zagrizli še v to kislo jabolko in ko smo prisopihali na vrh, smo lahko počivali. Tu se je skupina razdelila: nekateri smo želeli iti na vrh Sgurr a'Mhaim (1099 m), drugi pa so šli na lažji Sgurr an Iubhair (1001 m). Naš vzpon je potekal po grebenu, ki se je na nekaj mestih zožil in spremenil v škrbine. Malo pazljivosti, malce plezanja — pa si čez. Sledil je še zadnji naskok po vršni vzpetini in vrh.

Razgled naokrog je bil enkratni. Vreme smo imeli prekrasno, razporeženo je bilo na višku, dovtipi in šale so se kar neprestano kresali. Nato smo napravili še gasilsko sliko z vrha z Ben Nevisom v ozadju, zatem pa

smo se spustili v dolino pod seboj, kjer so se videli sami potočki. Sploh je tu ogromno vode (Allt Coirre na Gabhalach), vse je skoraj močvirje. Spustili smo se kar počez, dobre volje smo dirjali navzdol proti zožitvi doline. Tam smo se sestali z drugo skupino, ki je lepo počasi prišla do nas. Povedali so, da so se imeli podobno lepo kot mi.

Malce smo si odpočili, nato pa nas je Bojan začel priganjati, saj je rekel, da smo od tabora oddaljeni še najmanj štiri ure. Zdelo se nam je, da to ne more biti res — razdalje so tu tako varljive, da misliš, da boš vse opravil v eni uri, kaj hitro pa minejo tri, ne da bi se tega zavedel. Niti pomislili nismo, kakšno bi bilo to potepanje v megli in dežju, kar je tako značilno za Škotsko višavje in Škotsko nasploh.

Pot se je dvignila nad potok, ki je tukaj že začel razkazovati svojo lepoto — kadice in krajše slapove. Tako smo prišli do zadnje terase našega spusta, kjer je bil krajši postanek in ogled z vrha najdaljšega slapa, ki pa bolj polzi po skali kot pada, nato spust po nerodni stopnji, kjer je možen samo ta prehod, ki ga je Bojan mojstrsko našel — in potem veselo navzdol do doline (ta predel imenujejo Water of Nevis). Najbolj zagrizeni so ostali tu in se kopali, drugi pa smo šli navzdol proti taboru. Pot se vije po zelo slikoviti soteski, nato pa spet pride do asfalta.

DVA DNEVA SIESTE

Potem ko smo si ogledali farmo, kjer smo se seznanili s kamnino, floro in favno tega območja, smo se peš podali do Fort Williama in potem z avtobusom do žičnice, ki nas je popeljala na Aonach an Nid. Od tod smo se povzpeli še na Sgurr Finnisg- aig (663 m), s katerega pogosto skačejo padalci. Prvi padalec je pred našimi očmi lepo skočil in lepo letel, drugi pa nam je v kri pognal lepo merico adrenalina, saj je le za las manjkal, da se ni sesul.

Pod nami se je razprostiral Lanachan forest. Po teh gozdovih imajo speljane poti in lahko si kupiš vodič po gozdnih poteh, ki jih ni malo. Kar pa me najbolj moti na Škotskem, so ograje: vsepovsod so in precej kazijo lepo naravo. Kljub temu razgleda nismo imeli, ker je bilo vse megleno. Okrog 14. ure smo se tako popeljali z gondolo v dolino in s taksiji do Fort Williama.

Dogovorili smo se pred pubom. Snidenje je bilo veselo, nato pa smo se odpravili v restavracijo McTavish's Kitchens. Seveda glasbe, jedae in pijače ni manjkalo. Napovedovalka, ki je bila obenem tudi pevka, je omenila države obiskovalcev. Cisto na koncu je prišla tudi naša Slovenija na vrsto. Verjetno ni potrebno opisati, kako smo se odzvali.

Za naslednji dan smo predvidevali še obisk destilarne viskija, nato pa pospravljanje tabora in odhod proti Glasgowlu.

Destilarna ni nič posebnega, tu so veliki mlini, kjer meljejo ječmen, ki ga pripeljejo iz vzhodnega dela Škotske, nato ga zdrobljenega za dve uri namočijo v vodo in ga prečrpajo v kotle, kjer vse skupaj vre dva dni, nato pa gre ta zmes v pravo destilacijo. V posebnem prostoru stojijo velikanski kotli iz bakra. Izdelava je zelo na-

tančna — vzorci so zaklenjeni, tako da nihče ne more priti niti do kapljice. Prvo kuhanje dvigne alkohol do 45, drugo pa na 66 odstotkov. Vse, kar je preveč ali premalo, vrnejo nazaj, nakar postopek ponovijo. Sledi še redčenje z vodo — tu pa ima vsaka destilarna svojo skrivnost. V tej, ki smo si jo ogledali, zajemajo vodo z območja Ben Nevisa. Vodič je pripomnil, da gre za starodavno »tehnološko« skrivnost, toda letos so bili prvič po dvesto letih z vodo na psu, ker že dva meseca ni bilo moče. Zaradi tega so morali ustaviti proizvodnjo. Ko smo mu povedali, da smo bili na vrhu Ben Nevisa, nam je čestital in se pohvalil, da ima rekord vzpona in sestopa na Ben Nevis — uro in dvainpetdeset minut!

Po končanem ogledu so nam postregli z njihovim viskijem, ki ga prodajajo pod imenom Ben Nevis — kaj pa drugega! Nato smo nekateri odbrzeli proti F. Wiliamu. Po oblakih sodeč se nam je zdelo, da bo začelo deževati. Vendar dežja ni bilo. Razlog več, da sva s šotorsko sestanovalko hitro pospravili svojo ropotijo, podrli šotor in očistili šotorišče. Enako so storili tudi drugi.

POVRATEK

Prtljago smo naložili v kombi, ki nam ga je dal na voljo lastnik kampa, in še nekatere dame smo se peljale, naltlačene v prtljazniku.

JESENI OKOLI TRIGLAVA IN TJA ČEZ

TRAVE SO POLEGLE

MARJAN BRADEŠKO

Zadnje meglice so se razblinile nad gorenjsko ravnico in meglen vsakdan je ostal nekje zadaj. Ko so se slepeči žarki jesenskega sonca razlili med rdeče bukve nad Gorjami, med mogočne poključke smreke in v rumena pobočja Viševnika, sem končno spet prestopil prag, ki ločuje naglico življenja od umirjenosti, veselja in radosti, ki jih svet vse bolj pozablja. Iz mene je vstal drug človek.

Pot je lezla v breg, med rumene macesne, med posušeno travo in kakšno zapozneno rožo, visoko nad Voje in navzgor v skalovje Triglava. Pozno popoldne je bil vrh prav tako živahen kot poleti — eden najlepših dni letos v gorah je zvalil mnoge, ki so jih poletni kisi dnevi zadrževali v dolinah.

Dan je počasi ugasnil — na Kredarici v kapelici je nekdo pozvonil v nastajajoč večer. Noč je bila dolga, kot so dolge vse jesenske noči v gorah.

Vstalo je jutro, z žarečim obzorjem, s sivo modrino velikanov onkraj doline in z debelo luno nad Malim Triglavom. Le temne, vse bolj nemirne silhuete na vzpetinah okoli koč so dale vedeti, da se bo luč vzhoda zdaj-zdaj razlila preko mrtvega tisočletnega kamena in mu vdihnila novo življenje. Iz meglenega morja, razlitega tja preko Ljubljanske kotline, je nenadoma šinilo, se zableščalo v vsej silovitosti in rdeča barva se je razlila z vrhov v mračne doline.

Vlak je spet imel zamudo! Odpeljali smo se proti Glasgowu, kamor smo prispeli po dobrih treh urah. Ker smo imeli skoraj dve uri časa, smo prtljago pustili Sari in Marti, ki nista želeli preveč hoditi. Razdeljeni v skupnice smo se raztepli po mestu, tik pred odhodom vlaka so se na postajo vrnili tudi naši potepuhi, ki so šli v Edinburg, in se vkrcali na vlak. Povedali so, da so se imeli prekrasno in da je mesto silno zanimivo.

Vlak se je pognal proti Londonu, mi pa smo se zazibali v spanec.

Jutro v Londonu: prtljago smo odvele v shrambo, nato smo se napotili na avtobus. V treh urah smo si ogledali značilnosti Londona in veliko zanimivosti smo izvedeli, med drugim tudi to, da sonce nažiga že dva meseca in da se kaj takega ni zgodilo že 250 let! Nato pa smo se raztepli po Londonu — nekateri so izstopili v trgovskem delu, drugi smo si želeli ogledati voščene lutke Madame Tussaud — vendar so nam povedali, da ni elektrike, ker ni vode... Parki s pravo angleško travico so videti precej žalostno, ker je trava v celoti požgana.

Zadnje dejanje — polet in pristanek na Brniku je bil še pred nami. Vsi smo ga preživeli in ob pristanku smo bili veseli, da smo doma. Snidenje z domačimi in mrzlim, turbnim vremenom — kot da smo na Škotskem...

Nov dan nas je povabil na pot: večina jo je ubrala navzgor, jaz pa mimo Planike proti Doliču. Takšne tišine, kot je tisto jutro vladala pod Šmarjetno glavo nad Velsko dolino, v gorah že dolgo nisem slišal. Poletno življenje je utihnilo, ostale so le še rjave blazine posušenega cvetja in rumene trave — sem in tja še vztraja kakšen zapoznel sviščevce. Tudi živali so jesensko umirjene — mlad gams plaho pogleduje izza matere, ko se leno sprehajata za robom in me opazujeta.

Ko se vzpenjam pod Hribarice, je sonce že toplo, vendar je v svetlobi vse več tistega bledega odtenka, ki že prinaša misel na zimo. V senci Mišelskega grebena celo rahlo zahladi, vendar sem kaj hitro na grebenu, ki je obsijan in silno prijeten. Stopim na Mišelski Konec in obudim spomine na vse prehojene poti skozi blodnjake izgubljenega sveta pod seboj — od Stogov preko Škrednjovca, pa Debelega vrha, Vršakov in vse do Krmovega nosu v daljavi. Bohinj leži nekje pod belim zalivom, ki ga sonce kar noče posušiti. Čaka me prelepa pot naravnost po grebenu proti Mišelj vrhu.

V samoti me nekje sredi grebena zopet pričaka prizor, ki si ga bom dolgo zapomnil. Obsijana od vzhodnega sonca se pred mano na enem od vmesnih vršičev paseta tolsta kozoroga. Pripravim škatlico, da ju ujamem v bolj otipljiv spomin, in se jima približam. Spustita me povsem blizu in imenitno pozirata. Dvignjena glava s Triglavom v

ozadju — skupinska slika z obsijanimi rogovi, zazrta v daljavo... Hočem še korak bližje. Ni jima vseč, sta pa izjemno korajžna. Prvi izusti nekaj kravjemu mukanju podobnega, drugi pa besno dvakrat zamahne z rogovi proti meni — kot bi me pozival na boj. Na koncu se prav lepo sporazumemo: jaz še nekaj posnetkov, onadva pa svojo mehko travo naprej.

Čakal me je le še kratek greben do vrha, kjer sem se odločil, da poskusim tisto, o čemer sem že večkrat razmišljal, ko sem Mišelj vrh opazoval z Velega polja — sestop naravnost dol na ramo Koštrunovca. Ujel sem grapo, ki pa se, kot ponavadi, na koncu ni najlepše izšla. Malce sem moral prečno v levo, se pretisniti skozi kratek kamin in potem sem začutil varno melišče pod nogami; nikoli noge ne stečejo tako lahkotno kot takrat, ko je melišče pod nogami že dolgo ljubeče opazovano s stene nad njim.

Mar si nisem danes želel še v Velsko dolino? Zakaj ne bi malce pogledal v hladno senco severne stene — z nasprotni strani izpod Planike sem zjutraj opazoval nekakšno polico. Res jo najdem — drzno prereže steno in je tako široka, da po njej vodi celo slaba stezica. Navdušenje je popolno, saj me v dnu doline čaka čudovit gaj žarečih macesnov, belih skal, ki štrlijo iz temnih rušnatih preprog, in od poletnih naličev izpranega proda.

Ozrem se nazaj po dolini. Stena Mišelj vrha je v senci, zadaj pa iznad rumenih macesnovih vrhov segajo v modrino neba slepeče bele gore. Za nameček vsega sredi nad dolino visi še zajeten kos lune.

Resnično, danes mi je bilo dano — malokdaj v takšni meri. In pot v dolino je le še ena sama želja po skorajšnji vrnitvi.

odmevi

Stegovnik/Štegovnik — zadnjič

*Prišli bi že bili Slovencem
zlati časi...
(Prešeren)*

Starši naj ne bi nikoli obupali nad svojim otrokom in učitelji ne nad svojim učencem. Toda če do vrha izobražen polnoletnik dá v objavo nedonošen članek (PV 1/1995), potem pa, ko se mu to dokaže (PV 3/1995), čez dve polni strani in en stolpec (PV 6/1995) vedri in oblači v plohav jezikavega gostobesedja, je treba narediti čezeni križ:

— posredno oznanja, da dejansko ni kos raziskavi na terenu in ne jezikovni in slogovni disciplini; pri prvi nerazlikujoče nabira informante med naključno mimoprišedšimi ali nanje naletevšimi in naveličano (ker mu namreč kazijo indoktrinacijo) zavrže podatke domačijsko osveščenih, ki imajo korenine v svoji zemlji, pri drugih dveh pa bi kar vsakršno besedno telovadbo proglasil za vodniško pisanje in jo hkrati kronal z domovinsko agresivno deviantnostjo, sklicujoč se na SSKJ, ki ni normativna knjiga, ker kot slovar *knjižnega* jezika kratko malo beleži tisto, kar se je v književnosti zapisalo. »Ena od napak v njem«, namreč v vodniku, naj bi bilo ugotavljanje starožitnega imena in na tej starožitnosti utemeljeni zapis

na slovenski (ne nemški!) način. Le od kdaj sta domačijska izvornost in slovenski zapis »napaka«? Besedo na *st-* (Stegovnik) bi bral (tudi) kar po nemškem pravorečju /št-/ , da bi zadostil (nadležni) domačijski izgovarjavi /štegovnik/ (ki ji sicer ne zaupa; težko se odpove indoktrinirani obliki in tujski pisni izgovarjavi). (Ne upošteva, da kartografi vse preradi prepisujejo drug od drugega, namesto da bi preverjali stvari pri viru dogodkov — to je resnično velikokrat onkraj zmogljivosti, in prav zato domači slovenski zapis na nobenem zemljevidu žal ni zabeležen. — A ko bo zabeležen na zemljevidu, bo zabeležen tudi na smernih tablicah.) Kot odtujeni (malo)meščan značilno zagovarja jezikovno ravnodušnost (indiferentnost), po kateri je tuje (recimo njegova »špilja«, ki vpiro vrste žlahtnih domačih sopomenk — *votlina*, *jama*, *zijalka*, za Štegovnik bi lahko celo uporabili besedo *okno* — še posebej na Gorenjskem niti malo ni zaželeno, pa naj jo SP 1962 tudi brez pridržka sprejema) enako dobro kot domače, če ne celo udobnejše, in si zatiska oči pred dejstvom, da je taka »demokracija« samo prvi korak k obglavljanju slovenščine. (Kdor ima oči za gledanje, naj gleda, in ušesa za poslušanje, naj posluša — v izdajski slovenski javnosti namreč (ki da je »moj problem«! — Torej on ni slovenski domoljub, ki ne mara z

menoj deliti slovenističnega »problema«?);

— oznanja tudi, da ni kos vodniško-razdelitveni disciplini; ne zna ugotoviti kriterijev za delitev dela med avtorji vodnikov. Vendar ga bo morda zdravo razočaranje nad zemljepisno znanostjo, ki si pilatovsko umiva roke — to pa ga ne odvzema od dolžnosti, da se pobriga, kje je kaj — pripeljalo do starejših virov in nujne didaktične poenostavitve. Četudi vztrajno bruska po knjigah, da bi dokazal neobstoječnost podatkov in upravičenost svoje zmote, mu negativni izvid še ne dokazuje neobstoječnosti razmejitev v naravi (in tudi kaki pametni glavi, če že moj opis, ki sem mu ga zadnjič oddeklamiral, zaničljivo odrine). Iskati bo treba naprej, obstoje še drugi geografi, pa tudi ustno izročilo tako nezamegljvalnega človeka, kot je bil **France Planina**. Uradni geografija in geologija pa naj se še naprej zgublja v pragozdu svojih podrobnosti in pomislekov (ali celo neznanja). (Planinov vodnik Slovenija (1964) je še v juniju 1995 **Matjaž Kmecl** na tiskovni konferenci pred polno dvorano — navzoč je bil tudi urednik PV — zmagoslavno vihtel kot zgled vodniškega pisanja — četudi seveda za čas, ki je odšel; žal zadevne delitve, tudi Štegovnika, v njem ne

¹ Janez Gradišnik: »Tisti, ki pišejo in govorijo za javnost, počnejo z jezikom, kar se jim zljubi (in kolikor pač znajo). Če se vendarle oglasi kak ugovor, utone v morju splošne ravnodušnosti in brezčutnosti.« (Slovenec, 1. julij 1995, str. 33)

najdemo; omenjam ga kot vestno pisanje velike in jasne zbirateljske prizadevnosti, utemeljene na temeljitosti znanju, z iztanjanim posluhom za praktične vsakdanje potrebe (brez praznega šušmarskega besedovanja), s posluhom, ki ga pri današnji znanosti pogrešam. Ali naj mojemu oporečniku, ki ne najde, kar bi rad, vrnem milo za drago: »njegov problem« (!?) (Kar pa se »mojega« nihanja tiče, ki sem ga nekoč zaradi ekipnega dela in zaradi takratne dolžnosti moral sopodpisati v nekem drugem vodniku, to nihanje ni moje! A tudi ko bi bilo, bi si pridržal pravico v svojem znanju napredovati.);

— spotika se ob kompilatorske in uredniške zatiklajbe, zraven pa meni, da »naloga pisca vodnika ni popravljanje napak« (torej je njegova naloga lahko ravno nasprotna: ohranjanje/ustvarjanje napak? — torej tisto, ob kar se on spotika? — sodeč po njegovem spisu o Štegovniku se bo on pri pisanju svojega vodnika držal prav tega načela), češ da »imamo za to druge organe« (čeprav »imamo« nimam vtisa, da bi njegovi posebno uspešno delovali);* — že v najvišjem naponu svojih mladih sil, ko bi ga *tatendrang* moral razganjati do eksplozije, se s težaško ohromelo statiko oklepa (od nezmotljivih olimpijskih nesmrtnikov?) zapisanega imena, in se, namesto da bi se za svoja zavajanja pri razlagi vsebine karavanskega vodnika opravičil slovenski planinski srenji, samopomilovalno razglasila za popljuvano žrtev. (To sem bolj tukaj podpisani, zakaj koliko je vredna ocena knjige izpod peresa nekompetentnega pisca?) Če že obča vodnik v rokah — Štegovnik bi bil lahko našel tudi, če bi bil prelistal skupino, v kateri bi ga pričakoval, a za tako preprosto potezo je po vsem videzu premalo nabrit; res pa bi moralo biti v Abecednem kazalu zapisano ime Štegovnik s kazalko na Štegovnik — naj bi si namreč raje ogledal preverjeni opis iskane razmejitve in se vprašal, ali je Štegovnik predstavljen ustrezno/pravilno/zadovoljivo. Odgovor je

presenetljivo kratek: »Ni!« In na teh dognanjih naj bi bil gradil svojo oceno, ne pa meglil bralce s temeljno dezinformacijo. — In se učiteljsko spotikal ob moje navajanje Stritarja, kot da je njegovo kaj boljše in kot da je zamenjava mogoča. — Se ne bi raje zgledoval po vsaj 90 odstotkov drugih zgledno in zavidljivo napisanih prispevkov v PV?

Če torej »klasik bode vsak pisar, kdor nam kaj kvasi«, se mislim od te »klasi« pri priči posloviti: »Ne morem roke ti več dati...« (Miran Jarc). V rubriki »Odmevi« ne bom več »odmeval«. Več kot jasno je, da hodim »boj bojvat« brez upa zmage«. Drugače kot dobri oče in dobri učitelj si jemljem pravico obupati.²

(Za V/vodnik po Karavankah³ se bo že našla kaka peč, pa tudi P/papirnica v Vevčah ga bo rada vzela.)

Post scriptum:

»Dlakocepstvo«, ki mi ga očita Andrej Stritar (PV 9/1995, str. 406), bo kar držalo. Sreče pa ne prinaša. Jaz bi bil neskončno srečnejši, če bi si avtorji koccine obrili kar doma in bi potem v PV ne bilo kaj cepiti (in bi se brez zamude in odklonov posvetil lepoti sporočila). Žal je videti,

kot da avtorje srčno veseli, ko bralce PV s svojo kosmatijo prav do sočnega smrkjanja in kihanja ščegetajo pod nosom. In Andrej se bo spomnil, da je imel težave, ker je sam nekoč premalo dlakocepil.

»Ostrino«, s katero naj bi (po A. S., prav tam) porezal (tudi) urednika, pa moram otopiti:

1. Urednik je predvsem dolžan opraviti uredniške/novinarske zadeve. Ni strokovnjak za vse, kar (naj) izide v PV; tudi ne more redno dajati v strokovno oceno, ker bi potem PV morda izšel dvakrat na leto (da o stroških...). Za vsebino odgovarja avtor. Ta ne more reči, da je urednik kriv, če ga (avtor) polomi, češ, zakaj je pa objavil! Tudi ne more reči, da je urednik z objavo podelil/priznal pisanju zanesljivost. (Na te stvari se sklicuje avtor spornega članka, ker ne prizna omejenosti urednikovega delovnega področja.) Odgovornost za sporočilo in način sporočila je avtorjeva, urednikova je samo uredniška/novinarska usluga (objave). (Zato je urednik tudi objavil Stritarjevo špičo, uperjeno proti njemu, namreč uredniku, samemu.) To pa spet ne pomeni, da ne bi smel odkloniti objave, če oceni sporočilo za (javno) neprimerno. Meni bi bilo všeč, ko bi se bil te pravice poslužil pri spornem članku. Ker se je ni (očitno se je uštel), bi rekel na njegov rovaš tole (seveda komaj upravičeno, kot sledi iz nadaljevanja tega pisanja): PV danes kot častiljiv stoletnik ni tak neblogljen začetnik in zakonnik, da bi moral hvaležno ugrizniti v vsako lesniko, ki mu jo kdo milostno spusti v uredniško malho. (V jedru je to tudi stališče A. S.) — Ko stvari zložimo eno k drugi, se izkaže, da niso matematično jasne niti svetlobno premočrtne, prej politično ali potresno nepredvidljive, celo kontradiktorne, in da mora imeti urednik izdaten zaloga znanja in »političnega« in »potresnega« čuta, da ga (preveč!) ne polomi. Kdo bi na njegovem mestu delo bolje opravil? (Je tako kot z generali: najboljši je tisti, ki naredi najmanj napak. — Ali naj bo urednik boljši od generalov? — ki vseeno delajo zgodovino.)

² Velika večina slovenskih izobražencev, celo diplomantov najbolj humanistično, torej tudi jezikoslovno usmerjene fakultete — z učitelji vred, to pa učiteljem ne brani, da ne bi postali člani SAZU in celo ambasadorji znanosti (je čisto res, tudi če mi nihče ne verjame in tudi če oni s Pilatom odmahnejo: »Kaj je resnica!«; jaz to vem po direktni metodi, ker njihove spise pripravljam za tisk; sicer pa str. 353 v PV 7-8/1995 nazorno legitimira »domet« preveč samozavestnega doktorstva) — o slovenščini nima veliko pojma. Tudi če skušajo kaj razumeti, ne razumejo, ker jim manjka temeljnega predznanja. Tega pa niso krivi samo oporekani učbeniki, temveč predvsem vsesplošna izvotljena vzgoja in izobrazba (»edukacija«, ki to ni) in skladno z njo »pogumno« nastopništvo (v slogu praznega klasa). To pa ni rodovitna njiva, v katero je mogoče kaj vsaditi. Lestvica vrednot spet trdno stoji na glavi: »Človek toliko velja, kar plača!« *Imeti je več kot biti. Biti Slovenec — in za ta status je jezik prva izkaznica — je zadnja od neumnosti!*

³ Strogo vzeto »Vodnik po Karavankah« (tako ga navaja sporni pisec) ni ime knjige in velika začetnica ni upravičena. Toliko manj, če drugje v besedilu besedo vodnik oropa vsake neposredne prilastkovne skladišne zveze in ga ogoli zgolj na »Vodnik«.

Z navedenimi stranmi iz Slovenskega pravopisa 1990 pisec svojega pravopisa ne more opravičiti. V SP ni niti besede o tem, kako se krajšajo in nadomeščajo naslovi knjig. K lepemu vedenju pa spada, da v istem besedilu pri isti besedi v isti rabi in istem pomenu ne skacemo z velike na malo in z male na veliko začetnico. (Videti pa je, da mojega pisca množinska oblika nagiba k mali, edninska pa k veliki začetnici. Njegov sistem?)

* Ker sem s to repliko preveč odlašal, je medtem Andrej Stritar (PV 9/1995) že točneje in jasneje obračunal s to neslanostjo.

2. Urednik ima le minimalne možnosti, da članke predela, dodela, lektorira (razlogov za to je veliko, tu jih ne morem navesti, vseeno pa večino embrionalnih člankov spravi na tisto stopnjo, da so za silo objavljivi — tudi to, ali predvsem to spada pod naslov »uredniške usluge«) — za trebljenje lastne kosmatosti naj se potrudijo avtorji sami. Pretežna večina ima veliko maturo, torej so pri predmetu slovenščina skozi dvanajst let (najmanj, repetenti več!) napisali lepo število domačih in šolskih nalog. Če jim od tam ni ostala zadostna domoljubna usodlina znanja (morda si ga zaradi svojega vedenja sploh niso mogli pridobiti?) in če se za svoje (prosto-voljno!) javno delovanje niso niti kasneje samoosvesščeno usposobili, naj si dobijo lektorja in si hkrati privzgojijo toliko sramu, da podivjane poraščenosti ne bodo bobnarsko razglašali. (Resnica slovenske javnosti je žal točno nasprotna.)

3. Urednik daje možnost tudi šibkejšim/mladim piscem v upanju, da se bodo razvili. Seveda sem Andreju Stritarju za stvarno podporo stvarno hvaležen. Uveljavlja pošteno načelo: ne gre za to, kdo ima prav, marveč za to, kaj je prav. Hvala!

Stanko Klinar

Grif — Klif

V Planinskem vestniku št. 10/1995 sem na strani 452 zasledil kratko poročilo o novi reviji za alpinizem, športno plezanje in treking z naslovom Grif. Navdušilo me je ime nove revije, saj zveni zelo mednarodno. Nemški, avstrijski in švicarski planinci bodo takoj vedeli, za kaj gre, saj ni daleč od njihove besede »der Griff«. Mogoče bi bilo primerno, da se doda naslovu še kakšna angleško zveneča planinska beseda, na primer »the Cliff«, seveda napisana kar po naše: KLIF. Kot piše pisec sestavka, je namreč nova revija namenjena tudi športnim plezalcem — freeclimberjem. Zato bi bil moj predlog za naslov revije: GRIF — KLIF. Za slovensko uho zveni prijetno, razen tega bi pa tak naslov dobro označeval vsebino revije.

Zaradi svojih let nisem več freeclimber, ostajam pa Vaš zvesti freelancer. Sicer sem pa mnenja, daš ich das ganze Klim-Bim fest »im Griff« habe!

Prosim Vas, da moj prispevek objavite v Planinskem vestniku v rubriki »Odmevi«, mogoče bom dobil med bralci kakšnega somišljenika. Lep pozdrav!

Matija Tuma

Markacijski priročnik

Pod tem naslovom je Planinski vestnik v svoji letošnji septembrski številki objavil prispevek **Boža Jordana**, ki zahteva nekaj popravkov, da bi bili bralci in še predvsem planinci pravilno informirani.

Predvsem ne ustreza resnici, da je »predgovor napisal načelnik komisije za pota pri HPS **Tomislav Pavlin**«, kot je navedel Boža Jordan. Resnica je, da je Tomislav Pavlin samozvani načelnik, da nima potrebnih kvalifikacij v planinstvu, da je bil član Hrvaškega planinskega društva Željezničar iz Zagreba, da je diletant v planinstvu, da je v svojem planinskem društvu Željezničar storil marsikatero nepravilnost, predvsem še pod prejšnjim vodstvom, zato je odšel drugam in ustanovil drugo društvo, da bi tako prikril nepravilno delovanje za hrvaško planinstvo.

To pišem zato, da bi bili slovenski planinci pravilno obveščeni o pravi resnici, kajti številna dejstva so iz vašega planinstva, posebno še o markiranju. Zato bralce prosim, da tega mojega pisanja ne smatrajo kot obtožbo, ampak kot informacijo o pravi resnici.

Josip Sakoman,
Zagreb

Previsoka cena prenočevanja

V oktobrski številki Planinskega vestnika je bilo na strani 450 objavljeno pismo **Jerneja Pikala** iz Radelj ob Dravi z naslovom Previsoka cena prenočevanja. Na to pismo, ki ga je g. Pikalo poslal tudi na naš naslov, smo mu že 21. avgusta letos odgovorili takole:

Prejeli smo Vaše pismo, ki ste ga naslovili na Planinski vestnik PZS v Ljubljano in v katerem tudi omenjate, da pričakujete naše pojasnilo oziroma odgovor.

Dne 18. avgusta 1995 sem bil v Frischaufovem domu na Okrešlju in se pogovarjal z oskrbnikom glede vaše pritožbe ter mu posredoval tudi Vaš dopis.

Na Vaša dejstva, ki jih omenjate v dopisu, pa naslednje:

1. Oskrbnik postojanke res še ni imel izobešenega novega cenika, ki smo ga v času njegove odsotnosti na predlog PZS spremenili, in sicer, da se članom planinskih društev ne odobrava več 50 odstotkov popusta pri prenočevanju, ampak 40 odstotkov.

2. Zaradi smrti njegove mame se je šele vrnil s pogreba in verjetno še ni bil dovolj zbran pri svojem delu ter je tako spregledal pravilno novo ceno nočitve in je zaračunal ceno, ki velja na skupnem ležišču v sobi z 8 do 10 ležišči, gotovo pa je tudi gneča pri točilnem pultu vplivala na njegovo napako.

Imeli ste vso pravico zahtevati cenik, če ste bili v dvomih, da nočnina ni pravilno zaračunana.

Navajate tudi sklep UO PZS, da je treba planinska društva, ki so kršitelji sklepov, sprotno opozarjati, žal pa Vi tega niste storili in se pogovorili z našim društvom, pač pa ste poslali pismo Planinskemu vestniku (ne vemo, če je Planinski vestnik pristojen za reševanje takšnih napak, kar bi Vi kot MV morali vedeti).

Vse cenike ima naše društvo prirejene v okviru priporočil PZS.

Danes Vam po pošti vračamo preveč zaračunano nočnino za Vas in za gospoda **Janka Miheva** — 540 tolarjev.

Pripominjamo, da oskrbnik vestno in zadovoljivo opravlja svoje delo v planinski postojanki in napake ni storil namerno, saj smo za njegovo delo dobili že več pisnih pohval.

Tudi sam sem bil planinski vodnik in sem imel vse planince za prijatelje, posebno rad sem poklepetal z gosti v postojanki, s planinci, ki sem jih srečal med potjo, PLV, GRS in vsemi drugimi. Vedno smo kot vodniki reševali vse probleme med seboj in tudi direktno s planinskim društvom, ki postojanko upravlja.

Če smatrate, da Vam nismo prijatelji, to obžalujemo.

Želel bi se srečati z Vami in Vašo skupino, ki jo vodite po planinah.

V prihodnje Vam priporočam, da vse morebitne nepravilnosti rešujete neposredno s planinskim društvom (kar velja tudi za vse ostale planinske kočje), ki upravlja planinsko postojanko.

Lep planinski pozdrav, na svidenje na Okrešlju ali pa v naši postojanki na Korošici!

Predsednik PD Celjce:
Adi Vrečer

iz planinske literature

Vodnik po Kugyjevi stezi

Po Kraškem robu od Nabrežine/Aurisina mimo Opčin/Opicina v Glinščico/Rosandra in do Doline/S. Dorigo, ves čas po italijanskem državnem ozemlju, v neposrednem zaledju Trsta, so Tržačani začrtali »Pot razglednih stolpov«/»Percorso delle vedette« in jo nadnaslovili po svojem znamenitem meščanu *Kugyjeva steza*. O njej so septembra 1995 izdali vsestransko informativen, v svatovski črne platnice oblečen vodnik (32 strani) v štirih jezikih, italijanskem, nemškem, angleškem in slovenskem. Italijansko (»Sentiero Kugy«), nemško (»Kugy Pfad«) in slovensko (glej fotografijo) inčino so širokosrčno ponudili v brezplačno samopostrežbo na zboru planincev treh dežel v Celovcu 14. in 15. oktobra 1995, očitno v skladu z izjavo v kolofonu *Edizione fuori commercio*. S tem so brez besed dali vedeti, da stoji cilj, na katerega nas želijo opozoriti, na lestevici vrednot znatno višje kot morebitni neznatni izkupiček. (Zakaj torej kvariti lep vtis.) Dodan je zelo dober shematičen pregled na pet strani raztegljivi zgibanki.

Kdo so ti Tržačani? *Comitato Julius Kugy — Trieste / Odbor Julius Kugy — Trst* — v njegovem imenu je spremeno besedo podpisala *Gianna Putigna Fumo* (str. 7) — se za pomoč pri izdaji vodnička (zelo verjetno tudi za pomoč pri začrtanju poti) zahvaljuje *Comunità Montana del Carso / Kraški gorski skupnosti*, v katere imenu je pripisal nekaj uvodnih besed *Ivan Širca* (str. 5), in dvema planinskima društvoma 548

(*Sezione di Fiume del CAI, Sezione di Trieste dell'Associazione Nazionale Alpini Provincia di Trieste*), ki ju s skupnim predgovorom pod splošnim naslovom Club Alpino Italiano (str. 3) zastopa **Spiro Dalla Porta Xydias**. Vsi, brez dvoma v sozvočju z avtorjema vodnička **Danielo Durissini** in **Carlo Nicotro**, so polni visokih besed o Kugyju, ki mu nazadnje (na strani 9) dajo naravnost spregovoriti v hvalo Trstu z (v Trstu znamenitim) odlomkom iz knjige Delo, glasba, gore: »Ljubim to lepo mesto, čisto tržaško sonce, nebo nad Trstom in prostrano sinje morje. Ni drugega kraja, ki bi mi lahko bil prava domovina. Tu je Kras, Julijci so blizu. To je mesto moje mladosti, mojega dela, mojega delovanja. Tisoč spominov me veže na ta kraj...«

Kaj je Kraški rob? To je rob kraške planote, ki se neposredno nad Tržaškim zalivom v nepretrganem zaletu dviguje 200 do 450 metrov visoko nad morje (lahko bi tudi obrnili: ... rob, v katerem se planotasti Kras tik nad Trstom odlomi 200 do 450 metrov globoko k obali Tržaškega zaliva) in omogoča izjemna razgledišča. Ali kot pravi vodniček za čas na začetku stoletja, ko zrak še ni bil tako pogubno onesnažen: »Razgled ... je bil res enkratni; predvsem takrat, ko so se skozi čisti zrak videli zvoniki istrskih cerkev, Gradež in v daljavi beneški zvonik, nasproti pa so jim stali vršaci Dolomitov in Julijcev in mogočna planota Hrušica ter Trnovski gozd...« Že v tistem času so postavili prve razgledne stolpe (po italijansko »vedetta«, recimo »Vedetta d'Italia« iz leta 1908, s katerim so počastili 60-letnico vlada-

nja cesarja **Franca Jožefa**, zaradi česar so se te »vedette« nacionalisti izogibali — kakšen splet in odboj politike in nacionalizma!), danes jih je na tej poti osem, imena imajo po kraju, kjer stoje (npr. Zabreže/Vedetta di Moccò, Kroglje/V. di Crogole) ali po uglednih ljudeh (npr. Vedetta Tiziana Weiss, Vedetta Slataper) ali kako drugače.

Celotno pot je mogoče prehoditi v 10 do 12 urah, »seveda pa je potrebna dobra kondicija za to, da opravimo celotno progo od Nabrežine do Doline v enem dnevu« (str. 20). Zato se bomo k posameznim točkam napotili raje ob različnih prilikah in se predajali pestrosti menjave v naravi v letnih časih. V enem sunku opraviti s potjo bi bil resda športni dosežek, ki pa bi mu na lepotnem doživetju mnogokaj manjkalo. Bil bi v nasprotju s Kugyjevim estetskimi nazori.

Njegovo ime ni bilo kar tako, iz morebitnega pomanjkanja fantazije, izbrano za pot. Njegov sloves ne zahaja, ne v Trstu ne v Gorici ne na Koroškem, veliko bolj se zdi, da se z leti zlahkni kot dobro vino, in ob tem ne morem brez hvaležnih misli do svetovljanskih Slovencev (recimo **Mire Marko, Potočnika in Avčina**), ki so dejavno (s postavitvijo spomenika v Trenti in prevodi njegovih knjig, poleg drugega) gojili na slovenski strani Kugyjev kult in nam danes vpricho Tržačanov, Furlanov in Korošcev ni treba zardevati zaradi morebitnega zamudništva ali celo nedeljavnosti. (Prej nasprotno: Italijani, na primer, še nimajo vseh Kugyjevih knjig v svojem jeziku.) Močnejše povezovalne osebnosti kot je (bil) Kugy, namreč povezovalne med tremi narodi, ki oblegajo Julijske Alpe, ne poznamo in si je v gorništvu za zdaj ne moremo misliti.

Slovenska izdaja vodnička igra neutajljivo kulturno in za Slovence domoljubno vlogo: ohranja in v slovenski rabi utrjuje ljudska slovenska imena Razklani hrib, Goli hrib, Vejna, Staje, Glinščica, Jezero, Zabreže, Mali Kras, Griža, poleg pomembnejših in zato že kar »samoumevnih« Nabrežina, Dolina, Boljunec, Trst! In cele vrste drugih. Prav to dela tudi s krajevnimi besedami, kot jih najdemo, recimo, v stavku »Nekatere višje točke je pogoltnil gozd z *grizami*, ostanki

gradišče in kraškimi *suhozidi*, ki jih je postavil človek, da bi razmejil zemljišča, z vaškimi cestami in z *ledenicami*» (str. 11, poševni tisk S. K.). Izletniki iz osrednje Slovenije se bomo dokončnega pomena izpostavljenih besed verjetno učili po direktni metodi na samem kraju — če mi je dovoljeno soditi po sebi. Kljub temu, da zvenijo do jedra slovensko (nekateri res tudi najdemo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika) in bi si oddaljeno upal domišljati, da se mi pomen malo svita, jih v resnici ne razumem. Če kdo osrednjega slovenskega porekla lahko odmahne z roko nad mojo nevednostjo, kar bo pomenilo, da je s temi izrazi že od davna domač, bom tega samo vesel. — Po drugi strani bi si bilo seveda mogoče želeli, da bi se vodniček (ki mu glede slovensčine ni mogoče nič izdatnega očitati, nasprotno, ogroženemu obrobju slovenstva je treba po prevajalki **Stanislavi Sosič** čestitali za visoko izraženo jezikovno raven) odgovdal kaki manj zaželeni tuji besedi, recimo »trasi« v podnaslovu (in tudi pogosto v besedilu vodnika), ki ni drugega kot *pot*, in bi dobili podnaslov *Pot razglednih stolpov*, in ta podnaslov bi pomenil točno to, kar sedanj. »Steza« v naslovu »Kugyjeva steza« naj se piše z malo začetnico (pravila o mali začetnici občnoimenske druge besede v imenu se knjižica v nadaljevanju sicer dosledno drži; verjetno naslovi, tudi v osrednji Sloveniji, kot ugotavlja **dr. Janez Orešnik** na primerih *Rumene Strani* in *Delo in Dom*, močno trpijo pod angloameriškim vplivom), seveda pa ne, če se bo naslov glasil »Steza Juliusa Kugyja« (str. 4) ali »Steza Julius Kugy« (str. 6, vendar bi si tu želeli take sklanjatve kot na str. 4). — Odpira se pravda okoli besede »vodič«, ki je hrvaškega porekla in pomeni točno to, kar slovenski *vodnik* (namreč knjigo ali človeka), ki je, če gre za majhno in drobno knjižico, lahko tudi *vodniček*. Toda v našem primeru bi kljub samo 32 stranem (dejansko je vodniškega dela z vsemi kulturološkimi opomini celo le 16 strani) na naslovno stran pogumno lahko zapisali *Vodnik po...*

Upam, da bo do tedaj, ko bodo natisnjene te vrstice, Vodnik po Kugyjevi stezi na voljo pri *Franju Zupanciču* na sedežu PZS v Ljubljani in bo v času, ko visoki cilji počivajo pod zimsko odejo, mnogim naravoljubom in domoljubom pokazal smer na Kraški rob, ki sprejema goste vse mesece v letu, najraje celo v »mrtvi sezoni« od septembra do maja.

Stanko Klinar

Sto planinskih pesmi

Izšla je nova pesmarica, ki vsebuje sto planinskih pesmi z notnim zapisom. Besedila sta izbrala in pripravila **Miro Repič** in **France Malešič**, prvi od njiju je pripravil tudi notni zapis. Ilustracije so delo **Igorja Reharja**, naslovno fotografijo je prispeval **Stane Klemenc**. Besedilo je lektorirala **Tina Romšak**, notni zapis **Franc Kuharič**, izdajo sta organizirala **Branko Koprivnikar** in **Vinko Poličnik**, tiskal **Biro M.** Ob 65-letnici delovanja bajtarjev na Veliki planini jo je izdalo **PD Bajtar**. Cena je 1000 tolarjev. Naslov PD: Stahovica 20, 61242 Stahovica.

Glasbenica **Vladka Vremšak** in gorski vodnik **Bojan Pollak** sta za to pesmarico napisala tile recenziji:

»Delo, glasba in gore« je znani gorniški pisatelj **dr. Julius Kugy** naslovil eno od svojih avtobiografskih knjig. Delo mu je zagotavljalo življenjsko eksistenco, glasba in gore sta bila neusahljiva vira osebnega zadovoljstva, notranjega miru in duhovnega bogastva — vrednot, na katere moderni človek v večnem hitenju in hlastanju za uspehom vse preveč pozablja, čeprav jih potrebuje bolj kot kdajkoli prej.

Vsi, ki hodimo v gore, pa znamo za trenutek ustaviti svoj korak ter prisluhniti naravi in sebi. V takih trenutkih se poraja pesem. In prav ta pesem, naj bo otožna ali vesela, umirjena ali poskočna, nas združuje, razveseljuje in nam pomaga, da izrazimo tudi tista občutja, ki jih marsikdaj ne znamo ali ne moremo povedati z besedami.

Pravijo, da smo Slovenci planinski narod. Pravijo tudi, da smo narod pevcev. Star pregovor pa pravi še

to, da kdor poje, zlo ne misli. Vse troje — ljubezen do gora, ljubezen do petja, predvsem pa obilo dobre volje — je združeno v knjižici, ki jo imamo pred seboj.

V njej je zbranih sto pesmi, ki so vsebinsko tako ali drugače povezane z gorami. Nekaj jih je posvečenih prav Veliki planini in Grintovcem. Vse pesmi so opremljene z notnimi zapisi, ki so jim dodani akordi za kitaro. Melodije so preproste, diatončne, té bolj, one manj domiselne. Nekaj se jih tudi ponavlja, spremenjeno je le besedilo. Izbor pesmi je zelo pisan, najdemo tako umetne kot narodne in narodno zabavne viže. Nekaterim znanim napevom je podloženo novo, največkrat šaljivo besedilo (npr. Balada o najlonki na znano Fleišmanovo Luna sije). Tonaliteto prilagajamo glasovnemu obsegu izvajalcev.

Simpatična pesmarica se tako vpenja v verižico že znanih zbirk planinskih pesmi kot nov in zelo dobrodošel člen, saj je prva po 15 letih, ki vsebuje tudi notne zapise. Zaradi preprostosti in nezahtevnosti je dostopna zares najširšemu krogu prijateljev planinske pesmi. Prijazno nas torej vabi, da jo denemo v nahrbtnik, v zameno pa obljublja, da nam bo krajšala čas in naredila naša planinska doživetja še bolj nepozabna.

Vladka Vremšak

Že dolgo let je tega, kar sem tudi sam zbiral in skušal izdati besedila pesmi, ki smo jih in jih še radi prepevamo predvsem v gorah. Žal mi to ni uspelo, vendar sem nato sodeloval pri pesmarici, ki jo je leta 1990 izdala PZS z naslovom *Zavriskaj in zapoj*.

Zato toliko bolj pozdravljam izdajo nove pesmarice. Izbor pesmi je v tej izdaji iz razumljivih razlogov sicer manjši od prej omenjene, vendar je z notnim zapisom narejen bistven korak naprej. Tako se bodo ohranila ne samo besedila, ampak tudi melodije, ki jih kaj lahko pozabimo, če pesmi ne pojemo in ne slišimo več.

Pesem, predvsem planinska, a tudi narodna, je živa stvar. Nekatera besedila se porajajo na novo, druga pa bi izginila, če jih ne bi ohranjali prav

Svatovska pesem žive vode

Jezuit **Miha Žužek** se je že pred leti zaljubil v slapove primorske reke Koritnice. Obiskuje in opazuje jih že več let. Kar spozna novega in zanimivega, tudi zapiše. Že več prispevkov je objavil v Planinskem vestniku. Nova televizijska družba Primorka iz Nove Gorice pa je pripravila kratko televizijsko oddajo, v kateri je predstavila 22 od 66 znanih slapov reke Koritnice. Spremno besedilo k filmu, ki sta ga čudovito posnela **Jure Škrlap** in **Anton Vencelj**, je napisal prav Miha Žužek, po čigar idejni zasnovi je bil film tudi posnet in zmontiran. Po besedah **prof. dr. Antona Ramovša**, staroste slovenskih geologov in avtorja knjige *Slapovi v Sloveniji*, teh slapov še niso preučili in za zdaj še niso vsi, ki žuborijo v tej dolini, tudi odkriti. Za alpiniste je tod še dovolj neraziskanega sveta in nedotaknjene divjine. Po objavi teh obvestil, čeprav skopih, pa dolina ne sameva več toliko, kot je včasih. Veliko mladih najde tu prostor za svoj počitek in čas za brezskrbno potepanje. Film so večkrat predvajali tudi v programih MMTV, Televizija Primorka pa je že izdala tudi videokaseto, ki jo lahko naročite na avtorjevem naslovu: Miha Žužek, 61000 Ljubljana, Gornji trg 18, tel. (061) 221 727.

Ciril Velkovrh

v takšnih in podobnih pesmaricah. Zato so tudi v tej pesmarici že upoštevane nekatere spremembe in dopolnila besedil, kakor sta si jih zamislila urednika. Zakaj ravno ta in takšna besedila, drugih pa ne, je njuna izbira, ki je precej posrečena. Iz izkušenj s prejšnjo pesmarico lahko trdim, da bo tudi nova velika spodbuda, da bo naša planinska, a tudi narodna pesem živela še naprej med ljudmi. To pa pomeni, da bo bodo peli tudi sami in ne samo poslušali druge. Tako bo ta pesmarica koristila ne samo bajtarjem, ampak tudi planincem, alpinistom, gor-

skim vodnikom in še vsem drugim, ki bi radi svoja občutja povedali z lepo, otožno, zbadljivo, veselo, žalostno ali hudomušno pesmijo.

To je samo del tega, zaradi česar sem prepričan, da je ta knjiga velik prispevek k ohranjanju slovenske planinske kulturne dediščine.

Bojan Pollak

Strojinova Etika in odgovornost v gorah

Nekoč je bilo rečeno, da smo si vsi v gorah prijatelji. Nekoč so tudi v resnici bili vsi gomiki prijatelji, celo vodniki, od vodenih »gospodov« plačani spremljevalci, so bili nepogrešljiv del družbe, ki je skrbela za medsebojno varnost in pomagala ob morebitni nesreči. Dogajale so se tudi tragične stvari, ki pa nikakor ne smejo in ne morejo razvrednotiti tistega, kar so nekoč imenovali prijateljstvo. Kar spomnimo se legendarnega **Čopovega Joža**: »Pa bohlonej, k' smo pr'jat'li!« To njegovo voljo po prijateljstvu, ki je pomenila tudi izjemno odrekovanje v prid lastnega preživetja, njegovo dejanje v triglavskem osrednjem, zdaj Čopovem stebru in reševanje njegove soplezalke **Pavle Jesihove** moramo danes jemati za zgled etičnega dejanja. In koliko je še bilo tega!

Tone Strojin, velik poznavalec planinske zgodovine, sam v srčiki tega dogajanja že desetletja, pravnik in sociolog, je v svoji prepotrebni študiji v sistematično in metodološko dorečeno, pa vendarle ne zapleneno strukturo sklenil cel sklop vprašanj, ki jih današnji obiskovalec gorá mora (kako preprosta, a hkrati zavezujoča je ta beseda!) poznati. Saj ne gre za skupek predpisov, kakršni so, denimo, cestno prometni (čeprav tudi tem ne bi škodovala kakšna podobna študija), ampak za zbirko tehničnih premislekov vsakokratnega in najpogostejše neizbežnega dogajanja, kakršno spremlja sleherni pot slehernika v gorski svet. Strojinova knjiga ničesar vzvišeno ne uči, ampak opozarja na pomanjkljivo pripravljenost tistih, ki hočejo prestopiti prag »vsakdanjosti« in začnejo

odkrivati skrivnostni svet naravnega, vsakdanjosti (na srečo) še vedno odmaknjene sveta.

Tam pač veljajo drugačna pravila kot na domači ulici. Tam ni neodgovornega zanikanja drugih (nihilizem najhujše vrste, ki so ga polna urbana središča), tam ni mogoče pobegniti s kraja nesreče (zadnje čase tudi slovenska prometna folklor), tam je, etično in odgovorno, treba okrepiti — torej pomagati. To vedo slovenski gorski reševalci. Rekrutirajo se iz vrst vrhunskih alpinistov, ki so prav gotovo najbolj zavezani gorniški etiki, ker jo tudi najbolj neposredno živijo, in vedno, kadar je kdo v gorah pomoči potreben, tudi priskočijo na pomoč. Velikokrat tudi za ceno lastne varnosti, če ne kar življenja.

Toliko o Strojinovi knjigi, ki bi jo moral prebrati vsakdo, ki resno misli o svoji zavezanosti goram. Pisana je poljudno, čeprav na visoki strokovni ravni. Kadar avtor ve, kaj hoče povedati, so mu tudi blizu.

Mitja Košir

Najvišje gore sveta

Knjiga »Najvišje gore sveta« **Vladana Vukašinovića** je prvo delo o Himalaji, ki je nastalo v Srbiji. V tej državi alpinizem nima veliko privrženecv in himalajizem nima tradicije. Srbski alpinisti so namreč doslej pripravili eno samo odpravo v najvišje pogorje na svetu; jeseni leta 1991 so si za cilj izbrali Anapurno IV (7525 m) in dosegli višino 6100 metrov.

Avtorju knjige, ki je letošnjo jesen izšla v Beogradu, je treba priznati, da je doma opravil pionirsko delo v takšni literaturi, četudi so Vukašinovićeve »Najvišje gore sveta« pravzaprav eklektičen povzetek osem najstih knjig o Himalaji. Najpogostejše so uporabljeni zapisi **Mesnerja** (iz 6 knjig) in **Kowalevskega** (3). Med viri so se znašli tudi naši avtorji: **Grošelj** s knjigo »V prostranstvih črnega granita«, **Škarja** z »Everestom« in skupina avtorjev z delom »Na vrhovih sveta«.

Vladan Vukašinović priznava, da nima izkušenj niti kot pisec niti kot

alpinist. V Himalaji še ni bil. Pisanje je nastajalo brzkone po naključju, kot rezultat navdušenja nad prebiranjem tujih del. Knjiga je lahko dopolnilo himalajski literaturi pri nas, v Srbiji pa bi morala navdušiti vsakogar, ki ga zanimajo vratolomna dejanja, čeprav potencialni bralec morda ne ve nič o »osvajalcih nekoristnega sveta«. Zgodbe o prvih in preostalih pač najbolj atraktivnih vzponih na najvišje himalajske vrhove so »očiscene« manj pomembne fotografije, tako da zapise o usodah posameznih ekspedicij prebiramo kot napeto pustolovščino.

Opazen delež imajo podvigi naših alpinistov — prvenstvena na Everest, **Česnov** solo vzpon v južni steni Lotseja, osvojitve Makaluja... Zanimivo je, da so odprave označene kot jugoslovanske in alpinisti so Jugoslovani. V knjigi ni podatkov o dejavnosti naših alpinistov v Himalaji po razpadu SFRJ oziroma po letu 1990, kajti med Slovenijo in Srbijo je zazijala »razpoka« in prekinila tudi stike, ki s politiko (in vojno) nimajo nobene povezave.

Knjiga »Najvišje gore sveta« je izšla v samozaložbi in zaradi oteženih okoliščin z nekajletno zamudo. Ima sicer nekaj pomanjkljivosti (brez kazala, brez skic...), krasijo pa jo številne izvrstne fotografije himalajskih orjakov. Polovico vseh posnetkov so prispevali naši alpinisti.

Knjiga je nastajala v izrednih okoliščinah — v času poostrenih kazenskih ukrepov proti Srbiji. Zato je že sam izid pravcati založniški podvig avtorja in njegovih prijateljev, ki so pripomogli k »rojstvu« knjige. Med njimi sta tudi **Franci Savenc** in **Tone Škarja**.

Vladan Vukašinović v prizadevanjih za izdajo in promocijo »Najvišjih gorá sveta« ni dobil podpore niti v alpinističnih, niti v planinskih krogih v Srbiji. Deležen je bil kvečjemu začudenja (in zavisti). Vendar je avtor s predstavitvami svoje knjige v domačih sredstvih obveščanja veliko storil za popularizacijo te dejavnosti, ki v Srbiji stagnira ali bolje rečeno — zamira.

Knjigo Vladana Vukašinovića »Najvišje gore sveta« je mogoče naročiti na naslov: **Romana Stakne**,

Rudarjeva 31, 62393 Črna na Koroškem (tel. 0602-35-110/262), ali kupiti v ekonomatu Planinske zveze Slovenije na Dvorčakovi 9 v Ljubljani.

Matej Šurc

Turistične kmetije na planinskih poteh

Slovenska planinska pot poteka od Maribora prek Pohorja, Uršlje gore, Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank, Julijskih Alp, Cerkljanskega hribovja, Trnovskega gozda, Brkinov in Krasa do Jadranskega morja pri Ankaranu. Na poti je 54 planinskih koč, kjer si planinci lahko odpočijejo in jedo. Na daljših turah se popotniki lahko ustavijo tudi v mestih in vaseh v dolinah med gorstvi, v zadnjih letih pa tudi na turističnih kmetijah, ki jih je v Sloveniji že prek 150.

Zadružna turistična agencija Vas vsako leto izda ličen katalog, ki je po svoji vsebini, obsegu in opremljenosti pravi vodnik po slovenskih turističnih kmetijah. Poleg kratke predstavitve Slovenije in značilnosti vseh njenih pokrajin prinaša tabelaričen pregled vseh teh kmetij odprtih vrat z do 20 podatki o turistični ponudbi. Na dveh dvostranskih zemljevidih Slovenije so v katalogu označene vse turistične kmetije in vse vinske ceste pri nas. V glavnem delu vodnika so zapisani popolni naslovi vseh omenjenih domačij, ki so prikazane na lepih večbarvnih slikah z okolico, pogosto pa tudi z gorskimi velikani v ozadju.

Nekatere med temi kmetijami ležijo prav na Slovenski planinski poti. Tako so v Robanovem kotu (do 670 m) in na Zgornjem Jezerskem (do 1042 m) kar po tri take domačije. V nadaljevanju poti naletimo na take postojanke še na Idrijskih Ledinah (800 m), na Sinjem Vrh (1000 m) nad Ajdovščino in v Razdrtem (550 m). Nekatere domačije so v neposredni bližini naše poti in bodo dobrodošle planincem, ki ne bodo hodili po načrtani poti od začetka do konca, ampak bodo prišli na to pot kje vmes. Tako je v Planici pod Mariborskim Pohorjem prva taka kmetija, na Zreškem Pohorju pod Roglo so kar štiri (do 944 m), v

okolici Tržiča sta dve (do 1070 m), nato pa še po ena na nadmorski višini 1000 m na Planini pod Golico in na nadmorski višini 1100 m na Podporeznu. Pohodnikom in planincem bodo dobrodošle tudi druge domačije, ki jih najdemo ob Razširjeni slovenski planinski poti (pod Košuto, pod Žavcerjevim vrhom, na poti iz Ljutomera na Jeruzalem, pod Gradiščem pri Stični, na Gorjancih in na Rakitni ter še na drugih planinskih poteh). Še posebno veliko

Pri Podhočarju — 1100 m nad morjem (Mile na Frelih, 65243 Podbrdo, Podporezen 5) je najvišje ležeča turistična kmetija v Sloveniji

jih je v okolici Bleda in Bohinja, v Logarski dolini, na Libeliški gori na Koroškem, v okolici Mozirja, Kobarida in Tolmina pod Krnom ter v Škofjeloškem hribovju. Posamezne kmetije, kjer sprejmejo planince, so tudi v vseh drugih slovenskih pokrajinah.

Ciril Velkovrh

Mladi v gorništvu

Mladinska komisija pri PZS je ob svoji 40-letnici izdala knjigo, ki je namenjena kot gradivo za Zbor načelnikov mladinskih odsekov (MO), z naslovom Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji (oktober 1995, uredil **Borut Peršolja** s sodelavci).

V zgodovinskem pregledu dela z mladimi v gorniški organizaciji so navedeni podatki od ustanovitve SPD, mejnika aprila 1956, ko je bila ustanovljena komisija za mladinska vprašanja pri PZS in sprejet sklep o ustanavljanju mladinskih odsekov (MO) pri PD, pa vse do danes, ko je družina dobila enakovredno mesto v vzgojno izobraževalnem procesu mladih gornikov in gornic. Vzgoja je povezana tudi s šolskim sistemom; med drugim gre za uvajanje šport-

nih dni s planinsko tematiko in povezavo z UIAA. V poglavju Mladi v gorništvu danes so zapisana razmišljanja, kako naj gre naprej s samostojno krovnno organizacijo znotraj PZS. Navedeni so cilji (smotri) gorniške vzgoje in izobraževanja, načela vzgoje v gorniški organizaciji (kvaliteta, kvantiteta), vsebina gornišva kot rekreacije in načina življenja ter večja avtonomnost mladih.

Zapisali so cilje gorniške vzgoje in izobraževanja. Ponujajo program, ki gradi pozitivno osebnost, vendar ne trenirajo poslušnega državljana. Zagotavljajo odprtost, pestrost in kritičnost do dogajanja in samega sebe. Program za delo v planinskih skupinah predvideva šest skupin in za vsako opredeli svoj program dela. Tako naj bi sedaj obdelali teoretična in praktična znanja (male) gorniške šole za otroke od 9 do 12 let, naslednja skupina (12 do 15 let) naj osvoji gornišvo kot moto za življenje v naravi in ta program zaključí s pridobitvijo zlatega znaka. Sledi zapis o izobraževanju strokovnih kadrov, kjer je omenjeno dosedanje izobraževanje in kategorizacija vodnikov. Poseben problem je tu z mentorji.

Še beseda o Planinski šoli kot knjižici (prva izdaja 1977, druga 1983) in šoli. — Planinsko šolo je potrebno uskladiti s sposobnostjo dojevanja mladih in upoštevati, katera znanja (pojme), ki so potrebna za varno hojo v gore, so in bodo v času obveznega šolanja še pridobili. Zapisano je: »Programi za posamezne planinske skupine (PS) so starostno prilagojeni in usklajeni s programi rednih šol.« Je to potem že osnovni standard planinske vzgoje? Bomo na tem osnovnem programu PŠ nadgrajevali vse druge učno vzgojne programe v PZS? Je to tudi program za izobraževanje odraslih? Sedanja knjižica PŠ je bila namenjena za otroke od 5. do 8. razreda — torej morda zadnji triadi? Planinska šola je naša samovzgoja, ki bi jo moral obvladati sleherni posameznik, ki zahaja v gore, saj je to povezano z vprašanjem odgovornosti.

Vsak planinec mora dobro obvladati znanja in veščine, ki so potrebne pri planinarjenju, ter jih

prenašati na druge. Če pomeni planinska izobraženost pridobljeno in osvojeno znanje ter veščine, ki so pri tem potrebne, pomeni vzgojenost zavedanje in dosledno upoštevanje naučenega pri planinarjenju. Vsak lahko hodi v gore, član ali nečlan PZS — toda član bi moral biti za to ustrezno izobražen in vzgojen, mar ne?

Za zaključek poda knjiga časovne korake do nove organiziranosti in vsebine. Predstavitve programov bi bila pomladi 1997. leta.

B. J.

Kraški Rakov Škocjan

V gozdovih med Cerkljanskim in Planinskim poljem se pod gorskim hrbtom Javornikov skriva slikovita dolina Rakov Škocjan. Sredi divje zakraselega sveta, kjer le gozd zakriva podobo brezvodne kraške pustinja, nas preseneti mirna gladina potoka Raka, ki ga obdajajo senožeti. Če se odpravimo iskat izvir potoka, pridemo do ogromnih udornic in jame, iz katere izvira, nizvodno pa najdemo temno žrelo ponorne jame. Dolina, ki je dolga okoli dva kilometra in pol, je edinstvena, saj so na tako majhnem prostoru zbrani številni kraški pojavi v značilnih oblikah; med njimi sta najbolj znamenita dva naravna mostova.

Tako je v uvodu knjižice »Rakov Škocjan in naravoslovna učna pot« predstavljen Rakov Škocjan, ki je dobil ime po rečici Rak in po cerkvi svetega Kancijana, postavljeni pri Velikem naravnem mostu domnevno ob prehodu iz 15. v 16. stoletje, danes pa so od nje vidne le še ruševine.

Kdor bi želel na razmeroma prav majhnem prostoru v naravi spoznati kar največ kraških pojavov, bo šel v Rakov Škocjan, kamor se z avtom pripeljemo z avtomobilske ceste iz Ljubljane, ko zapeljemo z nje na Uncu, se peljemo skozi ta kraj in na koncu vasi zavijemo desno proti Postojni, po dveh kilometrih pa pripeljemo na križišče, kjer nas tabla usmeri v Škocjan. Iz cerkniške smeri se peljemo do Podskrajnika in levo proti Zelšam, po enem kilometru zavijemo v križišču na levo in po 300

metrih na desno, pa smo spet pri kašipotu, ki nas prav usmeri.

Naravoslovna učna pot se začne na vzhodni strani doline, pri Malem naravnem mostu, kjer Rak izvira iz Zelških jam. Po ogledu udornic se odpravimo ob desnem bregu potoka, nasproti hotela pa ga prečimo po brvi in nadaljujemo po levi strani struge do Velikega naravnega mostu in ponornega dela v Tkalcí jami. Nato se povzpemo še na Veliki naravni most in k ruševinam cerkvice svetega Kancijana, kjer se naša učna pot konča. Pot je dolga tri kilometre in ima na površnem in ponornem delu doline dva kratka strma spusta v udornice, kar pa lahko obiskovalci, ki težje hodijo, tudi pustijo, saj se je treba vrniti po isti poti. Popotniki po tej poti se na izhodišče in k svojemu avtu lahko vmejo po krožni cesti po levi ali desni strani doline, bolj pa avtorji vodnika priporočajo sprehod po poti ob desnem bregu Raka nazaj do hotela in nato po levem bregu mimo izvira Prunkovec, naprej do izvira Raka nasproti ruševin Rakovske žage in navzgor do ceste in parkirišča. Ta del poti je dolg dva kilometra in pol ter je tudi opremljen z urejenimi prostori za počitek s kurnišči (sicer je v tej slovenski prirodni znamenitosti, ki je kot taka tudi ustrezno zavarovana, prepovedano kurjenje). Za celotno učno pot skupaj z vrnitvijo do avtomobila potrebujemo približno štiri ure. Celotna naravoslovna pot, ki ima 14 točk, je opremljena s kašipoti.

Vodnik »Rakov Škocjan in naravoslovna učna pot« je s pomočjo več sofinancerjev izdal Ljubljanski regionalni zavod za varstvo narave in kulturne dediščine. Besedilo je pripravil **Stanko Silan** skupaj s še štirimi soavtorji. Knjižica je tiskana na okolju prijaznem papirju v nakladi 4000 izvodov, poleg slovenske pa so na voljo tudi prevodi v angleškem, nemškem in italijanskem jeziku. V vodniku so vse podrobne informacije o predelu, ki ga opisuje. Izkupiček od prodaje vodnika je namenjen za delovanje Slovenskega sklada za naravo, neprofitne organizacije, ki moralno in materialno podpira projekte raziskovanja in varovanja narave.

M. R.

Slovenska planinska bibliografija v letu 1994

Alpinistični razgledi, 15 (1994) 44—47 / odg. ur. Bine Mlač. — Ljubljana: **PZS**

ARNEJŠEK Milenko, Plezalni priročnik (za letno in zimsko plezanje) / sodelavci Jani Bele et al. — Ljubljana: samozal., Škofja Loka: M. Derlink, 1994. — 135 str.; 17 cm
BAVDEŽ Marija (ilustr.), Poleti. Na planincih sončece sije. — Ljubljana: DZS, 1994. — 43 str.; 18 cm (Pojdi, poišči, prisluhni...)

Begunjsčica: Gora in ljudje; Almanah v počastitev praznovanja 70-letnice solastniških skupnosti Planinca. — Begunje: samozal., 1994. — 114 str.; 21 cm

BERZELAK Stane in ZAJC-BERZELAK Karla, Vodnik po Mislinjski dolini. — Slovenj Gradec: Galerija N. Kolar, d.o.o., 1994. — 112 str.; 18 cm

BIZJAK Janez (besedilo) in KLEMENC Stane (foto), Triglavski narodni park. — Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994. — 207 str.; 30 cm
Bohinj, planinska karta 1:25 000. — Ljubljana: **PZS** in IGF, 1994 (Založba PZS; 137)

CEVC Tone, Bohinj und seine Almen. — Radovljica in Ljubljana: Didakta in samozal., 1994. — 152 str.; 20 cm

ČESEN Tomo, Plezališča Slovenije: Plezalni vodnik / risbe Danilo Cedlin-Den; foto Janez Skok. — Ljubljana: Sidarta, 1994. — 205 str., 2 barvni pril.; ilustr.; 21 cm
Dnevnik s Slovenske planinske poti / ur. Ciril Velkovrh. — ponatis. — Ljubljana: **PZS**, 1994. — 32 str.; 14 cm

DOBNIK Jože, Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji. — 3. izd., popr., dop. / perorisbe Tone Rojc. — Ljubljana: **PZS**, 1994. — 360 str.; 16 cm (Založba PZS; 108 b)

DOLHAR Rafko, Od Trente do Zajzere: Julius Kugy, slovenske gore in ljudje. — Trst: Goriška Mohorjeva družba, 1994. — 140 str.; ilustr.; 23 cm

Gorenjska A—Ž: Priročnik za popotnika in poslovnega človeka / besedilo Marko Vidic et al., foto Miran Kambič et al. — Murska Sobota: Pomurska založba, 1994. — 295 str.; 21 cm

Gorenjska: Bled, Bohinj, Kranjska Gora: izletniška karta 1:50 000. — 2. izd., preur., popr. — Ljubljana: **PZS**, 1994

GREGORI Janez, Zelenci: naravni rezervat. — Ljubljana in Bled: avtor in Triglavski narodni park, 1994. — 120 str.; 21 cm

Grintovci: planinska karta 1:25 000, 2. izd. — Ljubljana: **PZS** in IGF, 1994 (Založba PZS; 138)

HUDEČEK Jože, Vonj po gori. — Ljubljana: Mihelač, 1994. — 153 str.; 20 cm

HUDOKLIN Andrej, Gospodična, od bajke do današnjih dni. — Novo mesto: Zeleni, 1994 (v tisku)

Istra: izletniška karta 1:100 000. — 2. popr. izd. — Ljubljana: GZS, 1994

Izleti v okolici Ljubljane. — Ljubljana: Mestni sekretariat za turizem, 1994. — 65 str.; 21 cm

JANEŽIČ Peter (foto) in Kmecl Matjaž (besedilo), Slovenian mountain fairly-tale. — Ljubljana: Mihelač, 1994. — 190 str.; 31 cm

JANEŽIČ Peter (foto) in Kmecl Matjaž (besedilo), Slovenska gorska pravljica. — Ljubljana: Mihelač, 1994. — 190 str.; 31 cm

JANEŽIČ Peter (foto) in Kmecl Matjaž (besedilo), Slowenisches Berg Maerchen. — Ljubljana: Mihelač, 1994. — 190 str.; 31 cm

JELINČIČ Dušan, Le Notti Stellate — Traduzione di Paolo «Paoliu» Privitera. — Udine: Companotto Editore, 1994. — 350 str.; 19 cm

JELINČIČ Zorko, Pod svinčenim nebom: spomini tigrovskega voditelja. — Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1994. — 248 + 8 str.; 21 cm
Julijske Alpe — vzhod: planinska karta 1:50 000. — 1. natis. — Ljubljana: **PZS** in GZS, 1994. — (Založba PZS; 135)

Julijske Alpe — zahod: planinska karta 1:50 000. — 1. natis. — Ljubljana: **PZS** in GZS, 1994. — (Planinska založba; 141)

Jurčič — naš sopotnik: izbor Jurčičevih pripovedi, ... skupaj z opisom Jurčičeve pešpoti. — Grosuplje: Mondera, 1994. — 144 str.; ilustr.; 21 cm

KERŠIČ-SVETEL Marjeta, Gore in ljudje: Televizijska serija. — Ljubljana, RTV Slovenija, 1994

KERŠIČ-SVETEL Marjeta, Nامة, Anapurna; Alpinistični film. — Ljubljana: RTV Slovenija, 1994

KLADNIK Bogdan (foto) in ROJŠEK Danijel (besedilo), Soča. — Ljubljana: Zaklad, 1994. — 116 str.; 23 cm (VADEMECUM — slikovni vodniki; 1)

KLADNIK Darinka, Sto slovenskih krajev. — Ljubljana: Prešernova družba, 1994. — 212 str., 173 fotogr.; 21 cm

KLANČNIK Gregor, Križ na Škrlatici, akvarel, 1940/1994

KLANČNIK Gregor, Razstava planinskih akvarelov. — Ljubljana: PD Ljubljana-matica in Knjižnica Prežihov Voranc, 1994

KLANČNIK Gregor, Razstava planinskih akvarelov. — Velenje: PD in Občina, 1994

KLAVORA Vasja, Koraki skozi meglo: Soška fronta — Kobarid — Tolmin, 1915—1917. — Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva družba, 1994. — 326 str., 22 str. pril., ilustr.; 24 cm

Koledar 1995. — Ljubljana: Tiskarna Jože Moškrič, 1994

Koledar 1995: Aljažev stolp vrh Triglava 1895—1995. — akvareli in ur. Gregor Klančnik. — Ljubljana: PD Ljubljana-matica, 1994

Koledar 1995: Gore treh dežel / ur. Tone Škarja. — Ljubljana: **PZS**, 1994

Koledar 1995: Krim. — Ljubljana: Ljubljansko geodetsko društvo, 1994

Koledar 1995: Slovenske gore / ur. Tone Škarja. — Ljubljana: **PZS**, 1994

Koledar 1995: Slovenski alpinizem / Franci Savenc, Pregled slovenskih prvenstvenih vzponov in pomembnejših ponovitev; ur. Tone Škarja. — Ljubljana: **PZS**, 1994

Koledar 1995: Velika planina et al. / foto Stane Klemenc et al. — Ljubljana: PTT Slovenije, 1994

Koledar 1995: Triglav et al. — Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, 1994

Koledar 1995: Triglavski narodni park / foto Stane Klemenc, besedilo Marjan Krušič. — Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994

KOŠIR-PRESTOR Dušica, Razglednice (tudi planinske). — Kranjska Gora: Foto Mojca, 1994

- KOVAČIČ Jože (foto), Prek pohorskih frat do savinskih vrhov. — Maribor: PD Maribor-matica, 1994. — 279 str.; 26 cm
- KOTNIK Ivč, Dotik neba. — Maribor: Obzorja, 1994. — 169 str.; 20 cm
- Krim: Trigonometrična točka 1. reda, št. 172; Zloženka. — Ljubljana: Ljubljansko geodetsko društvo, 1994
- KRUŠNIK Slavko, Smeš na vseh poteh. — Ljubljana: ČZP Kmečki glas, 1994. — 390 str.; 21 cm
- LIKAR Igor, Razgledi slovenskih vrhov: Televizijska serija. — Ljubljana: RTV Slovenija, 1994
- MAJCEN Tomaž et al., Geološka učna pot na Govce. — Laško: ZKO občine Laško, 1994. — 54 str., ilustr.; 16 cm
- Med Bočem in Bohorjem: panoramska karta 1:75 000. — Šmarje pri Jelšah: Geodetska uprava, 1994
- MLAČ Bine, Veliki pionirji alpinizma, 2. knjiga. — Radovljica: Didakta, 1994. — 213 str.; 21 cm
- Mladi vihar, 2 (1994/95). — Dobrna: Osnovna šola, 1994
- Naše jame: Glasilo Jamarske zveze Slovenije. — Ljubljana: Jamarska zveza Slovenije, 36 (1994)
- Ob 75-letnici PD Maribor-matica. — Maribor: Planinsko društvo, 1994. — 71 str.; 23 cm
- Obala — Kras: izletniška karta 1:50 000. — Ljubljana: GZS, 1994
- Obvestila PZS, 20 (1994) št. 1 — 12 / ur. Janko Pribošič. — Ljubljana: PZS
- Od Triglava do treh vrhov sveta / zbr. in ur. Dušica Kunaver. — Ljubljana in Radovljica: samozal. in Didakta, 1994. — 263 str.; 25 cm
- Odmev s Kobanskega: Bilten Planinskega društva Ožbolt ob Dravi — Kapla: Glasilo članov PD. — Ožbolt, Kapla: Planinsko društvo, 1994. — 21 cm
- Ojstrica: Priložnostna znamka / foto Matevž Lenarčič, besedilo Jože Dobnik. — Ljubljana: PTT Slovenije, 1994
- Osemdeset let PD Novo mesto. — Novo mesto: Planinsko društvo, 1994. — 16 str.; 23 cm
- OSOJNIK Miroslav, Vodnik po Meziški dolini. — Ravne na Koroškem: Koroška turistična zveza, 1994. — 100 str.; 21 cm
- PEKLAJ Andreja, Cerkniško jezero: fotomonografija. — Mengeš: samozal., 1994. — 183 str.; 30 cm
- PERCY Graham (ilustr.), Gore. — Ljubljana: Rokus, 1994. — 20 str.; 30 cm
- PESTATOR Dejan, Kaj ima ljubezen s tem: alpinistični film. — Ljubljana: RTV Slovenija, 1994
- PETRIČ Franci, Duša le pojdi z mano: božje poti na Slovenskem. — 1. del / foto Jože Pavlič, Marjan Smerke et al. — Ljubljana: Družina, 1994. — 184 str.; ilustr.; 21 cm
- Planinske akcije 1995: Planinske postojanke / ur. Janko Pribošič. — Ljubljana: PZS, 1994. — 67 str. + pril.; 16 cm
- Planinski dnevnik. — Ljubljana, PZS, 1994. — 24 str.; 17 cm
- Planinski vestnik, 94 (1994) št. 1 — 12, str. 1—560 / odg. ur. Marjan Raztresen. — Ljubljana: PZS
- Planinsko društvo Integral: Zbornik ob 20-letnici / ur. Marinka Koželj-Stepic in Slavko Krušnik. — Ljubljana: PD Integral, 1994. — 108 str.; 21 cm
- Planinsko društvo Prevalje: 75 let. — Prevalje: PD Prevalje, 1994. — 21 str.; 21 cm
- Planinsko društvo PTT Ljubljana: 40 let / zbr., ur. Jože Dobnik. — Ljubljana: PD PTT Ljubljana, 1994. — 129 str.; 24 cm
- Planinstvo v našem kraju: prir. po raz. nalogi Osnovne šole Griže — Zabukovica: PD, 1994. — 55 str.; 21 cm
- Podčetrtek — Atomske Toplice: turistična karta 1:18 000. — Podčetrtek in Ljubljana: Turistično društvo, Atomske Toplice in IGF, 1994
- Pomurje: izletniška karta 1:75 000. — Ljubljana: GZS, 1994
- Primorje in Kras: izletniška karta 1:50 000, 12. izd. — Ljubljana: GZS, 1994
- PUKL Valerija, Razvoj turizma v našem kraju: raz. naloga. — Polzele: Osnovna šola, 1994. — 73 str. + pril.; 30 cm
- Ribniška dolina: turistična karta 1:50 000. — Ljubljana: GZS, 1994
- ROMANELLI Fabrizio, Planinarjenje v Furlaniji-Juljski krajini: Koče, bivaki, planinske poti. — Trst: Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina: Urad za plan, 1994. — 432 str.; 30 cm (izšlo tudi v italijanščini in nemščini)
- Rožnik: orientacijska karta 1:10 000. — 3. izd. — Ljubljana: OK Tivoli, IGF, 1994
- SIVEC Ivan, Triglavski kralj. — Ljubljana: Družina, 1994. — 219 str., 16 str. barvnih pril.; 20 cm
- SKOK Janez, Razglednice (tudi 16 planinskih). — Ljubljana: Sidarta, 1994
- Sledi: deset let naših sledi v slovenski planinski literaturi. — Ljubljana: Medicinska fakulteta, Planinsko društvo dr. Gorazd Zavrnik, 1994. — 287 str.; 20 cm
- Slovenska planinska pot. — 7. izdaja / Jože Dobnik: foto J. Dobnik, I. Likar in C. Velkovrh. — Ljubljana: PZS, 1994. — 248 str.; 16 cm (Planinski vodniki) (Založba PZS; 133)
- Slovensko ozemlje na vojaškem zemljevidu iz druge polovice 18. stol. — Ljubljana: ZRC SAZU in Arhiv RS, 1994
- Sprehodi po Krimu: planinsko-turistični zemljevid 1:30 000. — Ljubljana: Občina Ljubljana Vič-Rudnik, Planinsko društvo Podpeč-Preserje et al., 1994
- STELE France (foto in besedilo), Gorenjska. — Komenda in Ljubljana: samozal. in Mladinska knjiga, 1994. — 152 str.; 30 cm
- STELE France (foto in besedilo), Slovenija: trenutek lepega. — Komenda in Ljubljana: samozal. in Mladinska knjiga, 1994. — 143 str.; 30 cm
- STRITAR Andrej, Izleti po ljubljanski okolici / Željko Cimprich (foto). — Ljubljana: Sidarta, 1994. — 102 str., barvne ilustr.; 23 cm
- SVOLJŠAK Petra, Soška fronta. — Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994. — 102 str.; 23 cm
- SVOLJŠAK Petra, II fronto dell'Isonzo. — Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994. — 103 str.; 23 cm
- SVOLJŠAK Petra, Die Isonzofront. — Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994. — 103 str.; 23 cm
- TOMAZIN Iztok, Pustolovščina v Tibetu. — Ljubljana: Cankarjeva založba, 1994. — 190 str.; 18 cm
- TRIGLAV: slovenski simbol (zvočni zapis). — Ljubljana: RTV Slovenija, Založba kaset in plošč, 1994

TRONTELJ Miran, Vreme v visokogorju. — Ljubljana: Mihelač, 1994. — 47 str.; 18 cm

TUMA Henrik, Izza velike vojne. — Gorica: Branko Marušič, 1994. — 82 str., ilustr.; 21 cm

TUMA Henrik, Pisma: osebnosti in dogodki (1893—1935) / zbr., ur. Branko Marušič. — Ljubljana in Trst: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU in Devin (Mihelač), 1994. — 623 str.; 30 cm

Vodič po gozdni učni poti Planina — Mirna gora. — 2. natis. — Novo mesto: Gozdno gospodarstvo, 1994. — 30 str.; 16 cm

VOŠANK Milan, Na poteh med gorami. — Radovljica: Didakta, 1994. — 189 str.; 21 cm

Zbornik tez in predavanj z izpopolnjevanja za mladinske planinske vodnike; Domžalski dom na Mali planini, 8.—9. aprila 1994 / ur. Borut Peršolja. — Domžale: PD, 1994. — 23 str.; 21 cm

ZORČIČ Andrej, Pomembnejši (ekstremnejši) alpinistični smuki. — Ljubljana: Akademski AO, 1994. — fotokopirano, (30) str.; A-4

V Sloveniji izhaja veliko knjig, revij in drugih publikacij, med katerimi jih je mnogo s planinsko tematiko. Izdajatelji so velike, renomirane založbe ali pa manjše založniške hiše, med njimi je celo precej samozaložnikov. Zato je kljub zakonu o dolžnostnih izvodih, ki jih prejemajo v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani oz. v Univerzitetni knjižnici v Mariboru, težko zbrati prav vse publikacije z nekega področja. Tako bo vsak objavljen seznam pripomogel k boljšemu pregledu tistim, ki se zanimajo za tako literaturo. Hkrati pa bo zbrana planinska bibliografija koristila tudi Planinski založbi in Planinski knjižnici PZS ter NUK-u, ki bo tako lahko opazil, kateri manj znani založniki niso poslali obveznih izvodov.

Od 103 tu objavljenih del je Planinska zveza Slovenije (v seznamu je odtisnjeno polkrepko **PZS**) izdala 15 periodičnih publikacij oz. popravljenih in dopolnjenih ponatisov knjig in zemljevidov (3 revije, 3 koledarje, 3 dnevnike, 2 planinska vodnika in 4 zemljevide).

Ciril Velkovrh

društvene novice

Rekord na Levstikovi poti

Letošnje Popotovanje od Litije do Čateža na Martinovo soboto, 11. novembra, je bilo že deveto po vrsti. Po številu udeležencev sodeč je uspelo kot še nikoli doslej. Uradni podatki pravijo, da je bilo več kot 7000 pohodnikov. Ta številka gotovo temelji na vplačanih štartninah, treba pa je računati, da gredo na pot še mnogi, ki jim ni do priponk, knjižic in žigosanja, tako da je bilo število verjetno še večje.

Vreme je bilo oblačno, čeprav se je sonce skušalo nekajkrat prikopati izza oblakov. A za hojo je bilo prijetno — toplo in suho, medtem ko se ostala Slovenija na ta dan ni mogla ravno pohvaliti s takim vremenom.

Na pohodu od Litije do Čateža je bil tudi predsednik države Milan Kučan in tudi načelnik GRS Kranj Mitja Brajnik

Foto: Ivanka Korošec

Tokrat je bil štart na Valvasorjevem trgu v Litiji in ne na železniški postaji, kot je bilo doslej v navadi. Škoda, da nikoli ob tej priložnosti ni časa za ogled starega litijskega mestnega jedra, na katerega so Litijani zelo ponosni; letos namreč praznujejo 850-letnico Litije. Staro jedro je na desnem bregu reke Save ob vznožju griča Sitarjevca. Tam je grad Turn, nasproti pa župnijska cerkev sv. Nikolaja, zavetnika čolnarjev, brodarjev in ribičev. Litija je bila namreč rečno pristanišče; plovba je zamrla po zgraditvi železnice 1849. leta.

Pohodniki smo po že znanih poteh in cestah zavili v Šmartno. Šmarča-

ni praznujejo sv. Martina morda še bolj slovesno, saj je njihova prekrasna dvostolpna župnijska cerkev posvečena ravno svetemu Martinu. V naselju je tovarna usnja in krzna (kar se, na žalost, zavoha že od daleč!), kovinska, lesna in živilska industrija.

Na kopastem slemenu Jelše med dolinama Kostrevniškega potoka in potoka Reke leži vas Jelša. Tu smo se ta dan prvič srečali z domačim vinom. Kljub sorazmerno zgodnji uri je nekaterim kar gladko teklo v grlo.

Na Libergi smo se najprej ustavili pri Medvedovih — Tomašičevih. Gospodar je leta 1992 dobil občinsko priznanje, ker je obnovil staro sušilnico sadja. Vsako leto se trume pohodnikov ustavijo pri njej in jo občudujejo, saj je to že skoraj pozabljeni del naše kulturne dediščine in jo je videti le še redko. Letos so bili pladnji v njej prazni, a krlje so nasušili že prej. Na domačem dvorišču so jih prodajali — polkilogramski zavitek jabolčnih in hruševih krljev je bil 400 tolarjev.

Liberžani se potrudijo vsako leto, letos so se še posebno. Domače gasilsko društvo je ob gasilnem domu pripravilo pravcavo ljudsko veselico. Še bi se zadrževali tam, a kaj, ko ni tam niti polovica poti, zato je bilo treba vzeti pot pod noge.

Na Grmadi, ki je najvišja točka tega pohoda, smo se za kratek čas ustavili pri domačinu in popili nekaj kozarčkov novega vina. Ponudba je res obilna, povsod ob poti je moč kupiti novo, mlado vino in najrazličnejše domače dobrote.

Ustavili smo se tudi na Gobniku, v naselju na pobočju vinorodnega slemena na jugovzhodni strani Grmade. V Levstikovih časih se je imenoval »Gobjek«. Hrib se tu prevljal; prej smo ves čas hodili rahlo navzgor, zdaj gre pot navzdol, dokler se ne položi v ravnico pred Moravčami. Tu smo tisti, ki smo na tej poti vsako leto, pogrešali pečen kostanj, ki ga letos ni bilo.

Pred Resnikovo kaščo v Moravčah je bila (kot vedno) strašna gneča. Članice aktiva kmečkih žena so se dobro pripravile; napekle so celo goro že skoraj pozabljenih kmečkih dobrot. In ob orehovitih štrukeljcih, potici in slastnih klobasah vince še

bolj teče po grlu. Tu je tretja kontrolna točka in ker je do Čateža le še dobro uro hoje, si marsikdo privoščiti daljši počitek in krepek zalogaj. Prazne vreče še nikoli niso same stale pokonci!

Na kratko smo se ustavili tudi pri **Lojzki in Ladu Kotarju**. V vseh teh letih smo si postali že dobri znanci. V bivši Tonini hiši, nekdanji mogočni Zidarjevi gostilni, imata zdaj Kotarjeva traktor, poljedelsko orodje in sodček z vinom, ki sta ga pridno natakala pohodnikom. Kot vedno sta pripravila tudi domač kruh, gnjat, klobase in pecivo. Všeč mi je Kotarjev humor, saj vsako leto pove kaj posrečenega o **Levstiku**. Če ne druge, se prav gotovo tam, pred Zidarjevo hišo, spomnimo na moža, ki mu je popotovanje pravzaprav namenjeno.

Preko travnikov in polj z žitom, ki se razprostirajo za vasjo, smo krenili mimo ostankov gradu Turn. Ruševine gradu so popolnoma zaraščene in če človek ne bi vedel, kje je grad nekdanj stal, bi sledove zaman iskal. In vendar je Levstik tu živel in zorel dve leti, da se je leta 1858 kot meteor pojavil na slovenski literarni sceni. Takrat so izšli vsi trije njegovi najpomembnejši spisi — Martin Krpan, Napake slovenskega pisanja in Popotovanje od Litije do Čateža. Takrat so nastale tudi Pesmi, za katere je dobil navdih pri **Zidarjevi Toni**.

Martina Krpana že še poznamo in Popotovanje tudi, zahvaljujoč se tudi tej organizaciji prireditvi. Kaj več pa povprečen Slovenec ne ve o Levstiku. Med potjo sem namreč celo slišala, da gremo na Čatež, v Levstikov rojstni kraj!

Za pot smo letos potrebovali nekoliko več časa kot pretekla leta. Ne vem, ali zato, ker je cviček bolj tekel ali pa zategadel, ker je bilo toliko pohodnikov in se ni dalo preveč prehitevati. Premagali smo torej še zadnji klanec — ali kakor je rekel Levstik, da »se je pot na Čatež zopet k rebri obrnil...«

Osrednja prireditev na Čatežu se imenuje Razhodnja. To je star dolenski (in ne samo dolenski!) običaj, da popotnik popije kakšen kozarček, preden odide domov. Prireditev se je začela ob 13. uri. Ogromni množici,

ki je zapolnila ves prireditveni prostor, je govoril minister za šolstvo in šport **dr. Slavko Gaber**. V kulturnem programu so sodelovali pevci Trebanjskega okteta in godba na pihala iz Trebnjega. Za ples je igral ansambel »Mi trije«. Kar neverjetno je, kako se lahko po petih urah hoje človek s tako lahkoto zavrti po plesišču. V množici smo opazili tudi predsednika države **Milana Kučana, generala Slaparja**, predsednika PZ Slovenije **Andreja Brvarja** in še druge znane in pomembne osebnosti.

Turistično društvo Čatež je dobro poskrbelo za hrano in pijačo, čeprav so se sicer bogato obložene stojnice v gneči kar izgubile.

Nekateri to 20 kilometrov dolgo pot vzamejo za kondicijski trening, nekateri za nedeljsko rekreacijo, spet drugi za svoj letni podvig, tretji za martinovanje in četrti za kaj drugega. Nedvomno pa nas je mnogo, ki poleg užitka v vseh prijetnostih, ki jih nudi pot, počastimo Levstikov spomin.

Ivanka Korošec

Srečanje mladih v PD Zabukovica

Ob začetku jeseni, ko se zaključuje planinska sezona, so v PD Zabukovica organizirali več prireditev.

Bilo je srečanje planincev in krajanov ob 45-letnici društva in 30-letnici krajevnih skupnosti Griže, na katerem so bili predstavljeni mejniki v življenju in delu PD Zabukovica.

Starejši so odšli na Gorjance, mladi so šli na Pohorje in na dvodnevnem izletu sprejeli 10 mladih iz podružnične šole Liboje v planinsko organizacijo. Nižje razrede te šole so sprejeli v PD na Šmohorju. Preko 30 jih je prejelo knjižico »Mladi planinec«.

Člani, mladi in malo starejši, so se množično udeležili že tradicionalnega shoda Zasavcev in Savinjanov na Mrzlici. Slabša je bila udeležba na tradicionalnem vsakoletnem pohodu na Hom. V drugem krogu orientacijskega tekmovanja na Ponikvi so med najmlajšimi zmagali naši najmlajši, v ostalih kategorijah so bili med prvimi.

Osrednja prireditev je bila Srečanje mladih, ki je preseglo vsa pričakovanja; ocenjujejo, da je bilo na njem preko 300 udeležencev. — Ob 20-letnici prvega orientacijskega tekmovanja na Homu (4. maja 1975) je bilo orientacijsko tekmovanje Hom '95, ki se ga je udeležilo 40 ekip s 120 tekmovalci. V kategoriji A (učenci do vključno 6. razreda OŠ) so zmagali domačini, v kategoriji B (od 7. do 8. razreda) PD Slivnica, med mladinci Jamarski klub Prebold, med mladimi člani Brežice, med starejšimi člani Jamarski klub Prebold in v kategoriji »družine« PD Braslovče.

Ob podelitvi priznanj je tajnik društva spregovoril o zgodovini orientacije v društvu. Dejal je, da je v društvenem arhivu odkril razglednico s Šmohorja z datumom 27. 8. 1972. Vsebina: »Lep pozdrav z mladinskega orientacijskega tekmovanja na Šmohorju.« Podpis: Miran in Marjan. To pomeni, da je odkrit dokument o udeležbi na orientacijskem tekmovanju na Šmohorju leta 1972.

Opozoril je tudi na vabilo na orientacijsko tekmovanje na Čreti, ki nosi datum 13. oktober 1974.

Obširno je spregovoril o orientaciji, ki je bila 4. maja 1975 na Homu. Tedaj je kot pionir tekmoval **Bojan Jevševar**, ki je ostal zvest orientaciji do danes. Tudi leta 1995 je zmagal med »mladimi člani«. Tedaj so tekmovali tudi jamarji; med tedanjimi tekmovalci je bil **Srečko Kvas** — tedaj je bil četrti, letos na Homu je bil kot član prvi.

Po podelitvi pokalov in diplom za uspehe v orientaciji se je tajnik ob 25-letnici spomnil dveh datumov: 28. februarja 1970 je bilo sprejeto v članstvo 42 pionirjev in pionirk, 14. 6. 1970 je bil za novo sprejete izlet na Uršljo goro, ki se ga je udeležilo 33 pionirjev in pionirk.

Poudaril je, da so tu začetki, ta oblika dela pa je ohanjena do danes. Prebral je seznam udeležencev prvega izleta (ki so bili povabljeni na srečanje) in prosil načelnika, da sprejme v planinsko organizacijo letošnjo generacijo. V PD so sprejeli 40 cicanov, vsak je prejel dnevnik Mladi planinec in spominsko značko.

Tajnik je opozoril na to, da od leta 1983 vsako leto organizirajo tabor mladih. Opozoril je še na to, da so dnevnik vir informacij za zgodovino društva. V enem izmed dnevnikov najdemo podatek, da je bil 8. in 9. 9. 1973 zaključek planinske šole na Uršlji gori. Planinsko šolo je do sedaj opravilo 112 slušateljev.

Poudaril je še, da je zdaj 20-letnica, odkar je bil 5. 10. 1975 podeljen prvi zlati znak. V društvu so podelili 148 bronastih znakov (prvega je prejela leta 1972 Alenka, na letošnjem srečanju je bronasti znak prejela njena hčerka), 39 srebrnih in 27 zlatih, 28 našitkov in 12 značk Ringa raja.

Po podelitvi letošnjih znakov je predsednik društva **Srečko Čulk** podelil vsem mentorjem, ki so do sedaj delali z mladimi, znak Prijatelj planin. Ob tem je omenil, da je bila prva taka značka podeljena 10. 2. 1977 na Homu. Prejel jo je **ing. Vlado Gorišek**, predsednik skupščine občine Žalec. Značke so dobili vsi predsedniki društva, ki so usmerjali delo mladih: **Miro Petrovec, Matija Kajtna, Ivo Goričan**.

Na srečanju so podelili tudi značke Savinjske poti. Do srečanja je pot prehodilo 1745 pohodnikov, samo letos 64. Od tega je 487 pohodnikov članov PD Zabukovica.

Ob zaključku so planinci jamarjem iz Jamarskega kluba Prebold podelili spomenico »75 let Spomenice

odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov« in ob tem citirali njen del: »Podzemeljske jame z zanimivo jamsko floro in favno naj se postavijo pod nadzorstvo!«

Vse prireditve so bile v okviru vseslovenske akcije Šport za zdravje in so dokazale, da planinstvo je in bo živelo, da smo in bomo (brez sejnin in dnevnic) delali z mladino in da pomladni vetrovi ne bodo podrli naših šotorov in ustavili našega koraka v gore.

Franc Ježovnik

Tečaj za markaciste

Jeseni leta 1994 smo člani MDO Primorsko-notranjskih PD v Sežani ustanovili svojo območno markacijsko skupino. Za predsednika te skupine smo izvolili **Emila Orla**. Ker je prednostna naloga markacijske skupine vzdrževanje in markiranje planinskih poti, je za to treba pridobiti potrebno znanje. Zato smo sklenili, da organiziramo tečaj za nove markaciste.

Tečaj je bil na Nanosu v Furlanovem zavetišču pri Abramumu. Prvi del je bil 24. in 25. junija 1995. Prvi dan smo imeli teoretični del — spoznavanje nalog markacista in druge zanimivosti s tega področja. Drugi dan smo vse to znanje prikazali na terenu. Zaključni del tečaja je bil 21. oktobra letos.

Tečaj je uspešno opravilo sedem tečajnikov, ki so postali novi markacisti. Za uspešno opravljen tečaj so dobili značko markacista in izkaznico. Novi markacisti so postali **Dušan Jež** in **Darko Turk** (OPD Koper), **Bernard Vovk** in **Aleš Bratoš** (PD Podnanos), **Emil Orel** (PD Sežana) ter **Andrej Poniž** in **Leon Kodre** (PD Vipava). Pogrešali smo tečajnike iz našega MDO, PD Postojna in PD Snežnik iz Ilirske Bistrice. Mnenje vseh tečajnikov je bilo, da smo izvedeli veliko novega ter se pogovorili o problemih, ki se pojavljajo pri markacijskem delu. Z izkušnjo več bomo lažje in bolje markirali planinska pota in skrbeli za varno hojo ljubiteljev planin.

V imenu tečajnikov se za uspešno vodenje tečaja in zares zanimivo predavanje zahvaljujem načelniku Komisije za pota pri PZS **Tonetu Tomšetu**.

Leon Kodre

Obnovljena pot na greben Križa

Pot iz Gornjega Mrzlega dola nad Okrešljem na greben Križa (Štajerske Rinke) je bila nadelana leta 1954 z namenom, da bi planincem omogočili prehod z Okrešlja do Češke koče le po našem ozemlju, saj je bila običajna pot preko Prestajališča (Savinjskega sedla) prepovedana, ker je potekala delno preko avstrijskega ozemlja. Nadelavo poti je prevzelo Planinsko društvo Celje in se pogodilo z bivšima planinskima oskrbnikoma **g. Andrejkom** in **g. Uršičem** iz Stahovice, ki sta zelo izpostavljeno pot v dveh letih opremila z mnogimi klini in jeklenimi vrvmi. Spominjam se tudi, da sva s tovarišem za to pot nosila kolobar jeklenice samo zato, da sva lahko prišla do Gornjega Mrzlega dola mimo obmejnih stražarjev, ker je bil takrat ta predel za planince še zaprt.

Pot poteka po zelo izpostavljeni steni in je bila v zelo slabem stanju s potrganimi jeklenicami in izruvanimi klini. V komisiji za pota pri PZS so najprej menili, da bi pot opustili, ker naj bi prehod preko Savinjskega sedla zadostoval za potrebe planincev. Planinsko društvo Celje pa je vztrajalo, da bi pot obnovili in jo je po treh letih Komisija za pota le

Novi markacisti po zaključku tečaja pred Furlanovim zavetiščem na Nanosu, pri Abramumu.

Leon Kodre

uvrstila v letni načrt obnove visokogorskih poti. Prvotni predračun stroškov je znašal 660 000 tolarjev, vendar so markacisti delo opravili hitreje in zmanjšali stroške za četrtino. Približno polovico stroškov je prevzela Komisija za pota pri PZS, drugo polovico pa je nosilo Planinsko društvo Celje.

Pot je obnavljala tehnična skupina markacistov Savinjskega MDO. Delo so opravili v dveh skupinah po šest markacistov v osmih dnevih, od 29. julija do 5. avgusta. Vgradili so 201 klin in 168 metrov jeklenic. Planinska organizacija je z obnovo te poti pridobila lepo in bolj varno planinsko pot. Vsem, ki so pri tem sodelovali, posebno pa tehnični skupini markacistov, gre vse priznanje.

Zoran Tratnik

Četrto svetovno pešačenje na Medvednico

V nedeljo, 15. oktobra letos, se je na Zagrebački gori oziroma Medvednici (1035 m) zbralo 7000 hodcev. Zagrebčani namreč Medvednico popularno imenujejo Zagrebačka gora ali Sljeme. Letos je bilo na Medvednico največ hodcev, odkar so uvedli svetovni dan pešačenja. V Tomislavov dom (1012 m) so prihajali največ planinci, v domova Runolist in Puntijarka pa predvsem mladi.

Vreme je bilo megleno, z vseh smeri so prihajale množice ljudi. Nekje sredi poti so bile kontrolne točke, udeleženci pešačenja pa so na cilju dobili topel obrok, pa tudi nagradna darila, priznanja itd. Čeprav je bil dan kar primeren za pešačenje, so nekateri spali predolgo in so se na vrh gore peljali z žičnico, da bi bili pravočasno na cilju, prav tako pa so se z žičnico tudi vrnili v mesto.

Glede na to, da so si organizatorji, Mestna zveza za šport in rekreacijo, zadovoljno meli roke, je to lahko vzrok, da bodo prihodnje leto organizirali več pohodov na Medvednico in Samoborsko gorje, ker bi se tako predvsem več mladih vključilo v hojo ne le na Medvednico, ampak tudi na druge gore in griče Hrvaške in Slovenije. Letošnji pohod je tudi pokazal, da je planinstvo na Hrvaškem v vzponu.

Josip Sakoman

Kaninski tabor OŠ Škofljica

Bogat je tisti, za katerega je življenje neprestano odkrivanje (**G. Duhamel**). Temu reku smo sledili člani planinskega krožka na OŠ Škofljica, ki smo nestrno in z veliko radovednostjo pričakovali 31. julij. Takrat se je namreč pričel planinski tabor. Tokrat nismo taborili ob Soči, temveč smo se podali v visokogorje.

Lansko leto sta nam vzpon na Prestreljenik in obisk Doma Petra Skalarja na Kaninu ostala v prijetnem spominu. Ni se nam bilo težko odločiti. Bivanje v visokogorju je bilo za mnoge izmed nas izziv.

Za domovanje smo izbrali Dom Petra Skalarja — dom našega matičnega društva. Vsi smo namreč že nekaj let člani PD Bovec.

V ponedeljek, 31. julija, se je dvajset mladih planincev pod vodstvom mentorjev **Mirana Klavesa** (vodja tabora), **Igorja Selana** in **Drage Košak** podalo Kaninskemu pogorju naproti.

Radovednost, želje po raziskovanju in odkrivanju kaninskih lepote so bile že prvi dan velike. Skalnat žleb na preizkusni turi na Hudi Vršič je bil za nekatere prva ovira. Odločili so se, da se raje vrnejo v dom in se pripravijo za naslednjo turo.

Čudovito torkovo jutro je pregnalo iz postelje tudi najhujše zaspance. Tako lepega razgleda ne doživiš vsak dan. Mangart, Jalovec, Triglav, Razor, Krn so nas pozdravljali v vsej svoji močnosti. Pred nami je bila celodnevna tura na Črnelske Vršiče.

Obloženi s težkimi nahrbtniki smo se spustili v dolino Prevale. Že tu smo morali paziti na vsak korak. Vseposod so bile bogate raznobarne preproge gorskega cvetja. Veter je prinašal opojni vonj Sternbergovega klinčka. Gorsko cvetje nam je odkrivalo svojo lepoto. Marsikoga izmed nas je zamikalo, da bi kakšen cvet odnesel s seboj v dolino. Dovolili smo le našim očem, da so se nagledale in napile lepote, in fotoaparatom, da so del le-te ujeli za spomin.

Presenetilo nas je zanimivo oblikovano Kaninsko pogorje. V daljavi smo zagledali pastirja in čredo ovac

s planine Krnica. Nekaj časa smo hodili skupaj. Vroče avgustovsko sonce in napor sta vabila k počitku. Ostanke iz prve svetovne vojne so pritegnili našo pozornost. Kar tekmovali smo med seboj, kdo bo našel več zanimivega. Pred nami so se dvigali Črnelski Vršiči in nekoliko dalje Rombon. Odločili smo se, da gremo na Črnelske Vršiče.

Proti vrhu je odšla le ena skupina učencev, drugi so se vrnili v dom. Obljubili so, da nam bodo pripravili dobro večerjo. Vendar je ostalo le pri obljubi, saj smo bili mi tako hitri, da smo jih ujeli že na poti proti domu. Večerna zabava je bila kratka, utrujenost pa velika. Upali smo, da bo naslednja tura manj naporna.

V sredo se je nekaj najvztrajnejših povzpelo na Visoki Kanin. Najhujšo oviro v steni smo premagali s pomočjo vrhne ograje. Ves trud je bil poplačan z lepim razgledom z vrha. Hitro smo se morali odpraviti v dolino. Pričele so se poditi megle in v daljavi smo že videli nevihtne oblake. Pohiteli smo v dolino in skrbno pazili na vsak korak. Bolj smo se bližali domu, temnejši oblaki so nas obdajali in sem in tja smo že zaslišali oddaljen grom. Oddahnili smo si šele v domu, ko se je pošteno ulilo in treskalo.

GRS iz Bovca nam je posodila nekaj svoje opreme (vrv, čelade, plezalne pasove), zato smo lahko uresničili našo tiho željo, preizkusiti se v čisto pravem plezanju, za trenutek postati pravi alpinist, oprijeti se gladke stene, opraviti smer, ki bi jo lahko ocenili s pravo alpinistično oceno.

Stena v Konjcu v bližini našega doma je pravi mali plezalni vrtec. Igor je izbral dve zanimivi smeri in vabil plezalne mojstre, naj poizkusijo. Sprva je bilo nekaj obotavljanja. Strah. Dvom. Bom zmogel, zmogla? Vsi dvomi so se razblinili, ko se je prvi spuščal. Navdušenje je bilo potem tako veliko, da smo morali šolo plezanja popoldne ponoviti.

Zvečer smo poskrbeli, da so tudi najmlajši postali pravi planinci. Za vse novince je bil krst poseben dogodek. Priznali so, da je imel strah tokrat res velike oči. Preživeli so ga vsi in zabavo nadaljevali pozno v noč.

V Domu Petra Skalarja smo se počutili kot doma in bi še kar ostali. Šele obljudljena pica in Soča sta nas zvabili v dolino. Preko Vršiča smo se vračali na Škofljico, kjer so nas že čakali starši. Naši zadovoljni obrazi so jim povedali vse. Ob slovesu smo si dejali: »Bilo je nepozabno! Naslednje leto zopet gremo!«

Draga Košak

Jesen na Bukovici

V nedeljo, 22. oktobra, je bila na Bukovici (584 m) pri planinskem domu prireditve Jesen na Bukovici s sprejemom mladih v planinsko organizacijo. Ob prihodu smo dobili čaj in pozneje še pečen kostanj. Za ta del je poskrbela dežurna ekipa starejših članov. Uvodoma je zbrane nagovoril predsednik PD Žalec **Janez Meglič**. **Marija Sirk**, planinski vodnik, je s sodelavci pripravila »sprejemni izpit« v naravi za skoraj stotnijo mladih iz OŠ Petrovče in Žalec. Bilo je prijetno opazovati, kako so mladi opravili hojo po pripravljeni progi, kjer so morali pokazati to in ono. Kdor je bolje opravil, jih je na koncu pri krstu dobil manj, drugi več z zvito pomožno vrvico čez zadnjo plat. Mladi so to z navdušenjem prenesli in se veseli vrnili domov.

B. J.

Rekorderji Lubnika

Letošnjega oktobra je minilo 20 let, odkar je peščica ljubiteljev planin, še posebno Lubnika, v okviru Planinskega društva Škofja Loka ustanovila svoj klub Lubnikarjev. Postavili so svoja pravila, v katerih je določeno, da je član kluba lahko vsak, ki v letu dni najmanj petnajstkrat obiše dom na Lubniku in se vpiše v posebno knjigo Lubnikarjev.

Posebne proslave ob tem jubileju sicer niso pripravili, ampak so se tretjo oktobrsko soboto zbrali na svojem rednem občnem zboru s piknikom oziroma zabavo z veliko dobre volje. Ob tej priložnosti so pregledali delo in rezultate v minulemu letu, ozrli pa so se tudi 20 let nazaj.

Tako je ob ustanovitvi v sezoni 75/76 klub štel 73 članov, deset let pozneje že 230 in letos rekordnih 340 članov, kar je kar 59 več kot lani. V vseh minulih letih je 23 članov opravilo preko 1000 pohodov, trije preko 2000, **Janez Krek** iz Škofje Loke pa je opravil rekordnih 3000 pohodov na Lubnik. Poleg tega je za 10-letno redno pohodništvo na Lubnik prejelo diplome že 109 članov, medtem ko je 10 članov zvestih Lubniku že vseh 20 let.

Rekordno je zadnje leto, saj so v knjigi Lubnikarjev zabeležili kar 18 155 vpisov. Razveseljivo je, da se je v zadnjem času med Lubnikarji precej povečalo število mladih. Najmlajša, **Metka Strel** iz Škofje Loke, ki jo starši redno vpisujejo v knjigo, bo decembra stara tri leta. Najstarejši Lubnikar pa je že nekaj let **Franc Klemenc** iz Ljubljane, ki je letos dopolnil 85 let, opravil pa je v zadnjem letu 60 pohodov.

Poglavitna stvar Lubnikarjev je rekreacija in družabnost ter zdrav način življenja, vendar prihaja vedno bolj na površje tudi tekmovalnost, če temu sploh še lahko tako rečemo. Tako se nekateri povzpnejo na Lubnik vsak dan ali celo večkrat na dan. Pridejo tudi jutraj še v temi s svetilkami, se vpišejo, čaja sploh ne spijejo, pa se v temi že vračajo nazaj.

Tako je svojevrsten rekorder tudi **Janez Košir**, ki ima v zadnjem letu zabeleženih 466 pohodov. Vendar se mu v novi sezoni že napoveduje konkurent — nasprotnik, ki bo ta rekord potolkel. Med ženskami je bila letos največkrat na Lubniku **Marija**

Malovrh, in sicer 381-krat, kar znese tudi več kot samo enkrat na dan.

V zadnjem letu so Lubnikarji v kletnih prostorih planinskega doma odprli novo zimsko sobo oziroma zavetišče. Sedaj so ga še dodatno opremili. Od januarja do marca, ko je planinski dom zaprt, bodo Lubnikarji ob koncih tedna v njem dežurali in sprejemali planince. Zelo zvesto in požrtvovalno predsednico kluba **Milko Kolman** so na oktoberskem občnem zboru ponovno izvolili.

Seveda tudi vsi Lubnikarji niso več tisto, kar so bili. Na Lubnik namreč vodijo številne poti. Največ jih je iz Škofje Loke in te so tudi najdaljše. Drugače pa se z avtomobilom lahko pripeljemo tudi še nekoliko višje. Najkrajša pot je tista od lovske koč (40 minut), toda gozdna cesta se vzpenja še kar naprej proti vrhu Lubnika. In tisto oktobrsko soboto, ko sem se tudi sam povzpel dvakrat na Lubnik, sem bil priča, kako so nekateri silili z avtomobili čim višje proti vrhu. Tako smo bili pešci na tem delu markirane gozdne poti že kar nekoliko ogroženi. Še dobro, da cesta ni speljana do vrha, kar ne bi bilo nič čudnega, če bi se nekega dne zgodilo. Tako je zdaj potrebno do planinskega doma vsaj 15 minut peščati.

Franci Erzlin

Za 40 let 40 vrhov

Komisija za podeljevanje priznanj (predsednik **Vlado Marjetič** in člana **Oto Zagoričnik** in **Vili Vybihal**) pri upravnem odboru Planinskega društva Polzela je 28. oktobra v planinskem domu na Gori Oljki slovesno podelila priponke in lične kipce bronastega planinca petnajstim, ki so obiskali 40 vrhov in z vzponi nanje presegli višino 60.000 metrov. Ti so: **Milan Meden**, **Vida Meden**, **Marija Gradišnik** in **Žarko Jesenovec** iz Maribora-Matice, **Igor Marvič** iz PD Bajtar Nova Gorica, **Franci** in **Jožica Dovjak** iz Dola pri Hrašniku, **Drago Romih** iz Velenja, **Vera Radi** iz Zlatarje Celje, **Fani Rozman** iz PD Celje, **Franci Rajh**, **Marjeta Rebernak**, **Janja Schlauer**, **Franci Prejac** in **Jože Miklavc** iz PD Planika Maribor.

Darila Planinskemu vestniku

Namesto cvetja na grob pokojnega **dr. Mihe Potočnika** so Planinskemu vestniku, kot je bila želja pokojnika in njegove družine, darovali **Stanko Hribar** iz Ljubljane 10.000 tolarjev, **Club Alpino Italiano** 50.000 lir in **Planinsko društvo Jesenice** 10.000 tolarjev.

Planinski vestnik se darovalcem lepo zahvaljuje.

»Bronasti planinci« pred planinsko kočo na Gori Oljki

Akcijo smo začeli februarja 1995, Milan Meden pa je 40. vrh obiskal že 10. junija. Najvišje se je na štiri-desetih vrhovih povzpel Drago Romih — 90 806 metrov.

Dva dni po podelitvi na Gori Oljki nam je predložil žige vseh 40 vrhov naš planinski vodnik **Zoran Štok**, ki je tudi krekpo presegel višino 60 km.

Našo akcijo, ki bo trajala do 1. januarja 2000, smo zastavili uspešno. Prve dni leta 2000 bomo tistemu, ki bo dosegel višinski rekord, podelili kipec zlatega planinca, drugemu pa srebrnega.

Vili Vybihal

45 let PD Zabukovica

V nedeljo, 10. septembra, je bila proslava ob petinštridesetletnici Planinskega društva Zabukovica, in sicer pri planinski postojanki na Homu. Zbrane je pozdravil predsednik društva **Srečko Čulk**, o delu in življenju društva je pripovedoval **Franci Ježovnik**; med drugim je omenil plodno sodelovanje s KS. Zapel je oktet Zvonček. Sodelovala je šolska mladina OŠ Grize. S čestitkami in kratkim nagovorom se je pridružil župan **prof. Milan Dobnik**, tudi član njihovega PD. Planinci so mu izročili ponovni natis 75 let Spomenice Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov s spremno besedo. Predsednik Savinjskega MDO je izročil priznanje

tega predsedstva Franciju Ježovniku za dolgoletno publicistično delo. **Srečko Čulk** st. in **Magda Ježovnik** sta prejela zlati častni znak mladinskega vodnika za delo z mladimi.

B. J.

7. likovni extempore Snežnik '95

Na povabilo Zveze kulturnih organizacij občine Ilirska Bistrica, Likovnega društva France Pavlovca in Mladinskega odseka PD Snežnik Ilirska Bistrica se je na letošnji že 7. likovni extempore v Ilirski Bistrici 27. oktobra odzvalo kar 60 mladih likovnikov s svojimi mentorji iz trinajstih osnovnih šol ilirskobistriške občine, Pivke, Sežane in Postojne (Miroslav Vilhar) ter bližnje Reke. Organizatorji so še posebej veseli mladih likovnikov iz Hrvaške, ki so stalni gostje te mladini namenjene likovne dejavnosti. Letos so prišli osnovnošolci iz OŠ Dolac, Gornja Vežica, Brajda in iz italijanske reške šole Belvedere s svojimi učitelji likovnega pouka.

Gostitelj mladih likovnikov je bila letos lepa nova šola Antona Žnideršiča v Ilirski Bistrici, otroci pa so za svoje likovne motive imeli na voljo slikovite mestne vedute, ki jih je v starem delu mesta ob reči Bistrici dovolj. V lepem sončnem jesenskem dnevu so se mladi razpršili po mestu in ob mentorstvu svojih li-

kovnih učiteljev »ujeli trenutek« iz življenja kraja v mnogih likovnih tehnikah in izraznih možnostih.

V popoldanskem delu so mladi oddali svoja likovna dela, mentorji pa niso imeli lahkega dela, ko so morali izbrati tri najboljše slike. Pa vendar, odločili so se, da prvo in drugo nagrado prejmeta učenki **Meta Frank** (OŠ D. Kette, Trnovo) za sliko »Stara pila« in **Ana Dolgan** (OŠ A. Žnideršič, Ilir. Bistrica) za sliko - monotipijo »Mlinsko kolo«; druge nagrade niso podelili, tretjo nagrado pa je prejela učenka **Tea Ipavec** (OŠ Sežana) za sliko »Vencinova hiša«. Za uspešno delo so mladim čestitali tudi organizatorji in izrazili navdušenje nad likovno uspešnostjo vseh udeležencev. Novembra so bila vsa dela letošnjega 7. likovnega extempora predstavljena javnosti v Ilirski Bistrici, kasneje pa bodo obšla tudi še vse kraje, od koder so prišli mladi likovniki.

Vsa dosedanja likovna srečanja mladih so organizirali v planinskem okolju pod Snežnikom in imajo tudi ta cilj, da mladi spoznajo lepoto planinskega sveta v okolici Ilirske Bistrice in ustvarjajo v njem. V prejšnjih letih so bili mladi na Sviščakih, Mašunu, Gomancih, v Črnem dolu. Žal so finančne težave organizatorjem onemogočile, da bi tudi letos mladi obiskali katerega od biserov bistriške planinske okolice. Morda bo naslednje leto priskočil na pomoč prijazen sponzor. Z vsakoletnim likovnim srečanjem želijo organizatorji javnost tudi opozoriti na katerega od pomembnih krajevnih jubilejev. Letošnji likovni extempore je bil posvečen 50-letnici obnove domačega planinskega društva.

Vojko Čeligoj

Mali oglasi

Prodam vezane Planinske vestnike od letnika 1982 do 1985 in nevezane od letnika 1986 do 1994. Informacije zvečer **Anica Pivk**, Ljubljana, tel. 140-23-14.

Zelo ugodno prodam zbornik Gore in ljudje za leto 1995, splošna desetletna kazala Planinskega vestnika, nevezane Planinske vestnike od letnika 1926 do 1962 in knjigo Planine ob meji. Interesenti naj vprašajo po telefonu 062/20-713.

DENAR LEŽI NA CESTI, POBERITE GA!

Denar dobesedno leži na cesti, le pripogniti se je treba in ga pobrati.

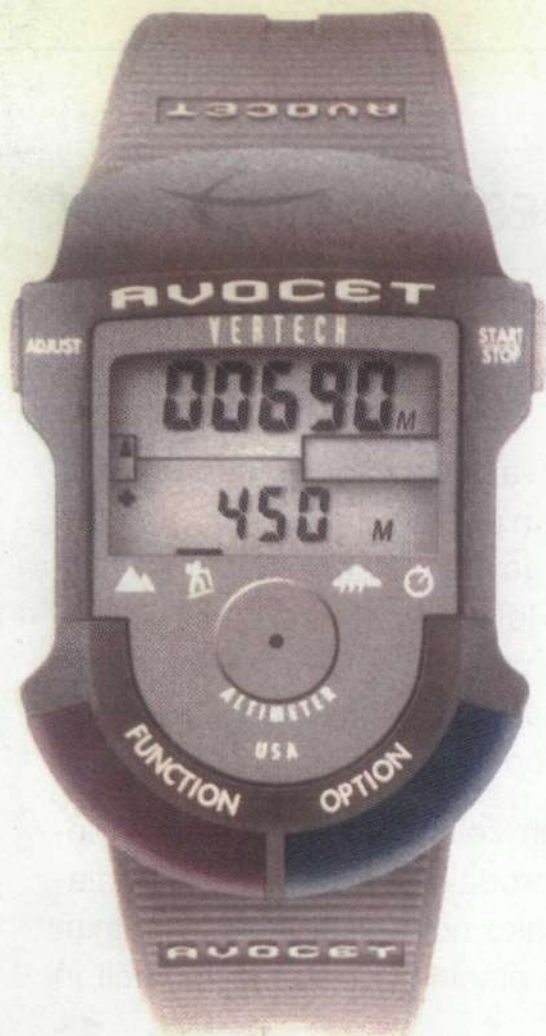
V Sloveniji je veliko izdelovalcev oblačil in opreme, ki jo planinci, alpinisti, plezalci in popotniki po naravi nasploh potrebujemo. Veliko je trgovcev, ki takšno opremo in oblačila prodajajo, zadnja leta je v državi že precej trgovin, ki prodajajo izključno predmete, kakršne na svojih poteh in pri svojih dejavnostih potrebujejo planinci, plezalci, jamarji, trekerji, popotniki in drugačni pohodniki.

Planinci in gorniki nasploh želimo imeti podatke o ponudbi teh izdelovalcev in prodajalcev, da bi se na podlagi celovitega pregleda lahko odločili za nakup lastnim potrebam najprimernejše planinske opreme, oblačil in obutve.

Planinski vestnik hoče postati posrednik med izdelovalci, prodajalci in kupci.

In kje je tisti denar, ki leži na cesti? Bralcem Planinskega vestnika, ki bi bili pripravljeni za našo revijo zbirati oglase s tega področja, ponujamo visoko provizijo, oglaševalcem pa izjemno ugodne cene za oglase.

Podrobnosti o tej ponudbi bodo radi povedali v Planinski zvezi Slovenije ob Dvoržakovi 9 v Ljubljani ali po telefonu 061/312 553.

NADMORSKA
VIŠINA

PREHOJENI
VIŠINSKI METRI

ZRAČNI PRITISK

ŠTOPARICA

Merilec prehojenih višinskih metrov **VERTECH ALPINE**

Ura, termometer, barometer, višinomer

Generalni zastopnik:

EKO PROJEKT Novo mesto
Slavka Gruma 34, tel: 068 26.645, fax: 068 32.10.60